

Somatické kmenové buňky – SSCs (Somatic stem cells)

- Podílejí se na regeneraci tkání, orgánů a homeostázi obecně
- Mnohé jsou minimálně multipotentní
- Kromě profesionálních SSC, existuje i množství fakultativních typů
- Případná pluripotence nebyla dosud prokázána

Jak vypadají, jaké mají vlastnosti a schopnosti ?

Mají adultní SSCs stejný potenciál jako embryonální SSCs?

Jsou všechny stejné, podobné, tkáňově specifické ?

Lze je kultivovat *in vitro* ?

Kde se nacházejí?

Jsou nesmrtelné?

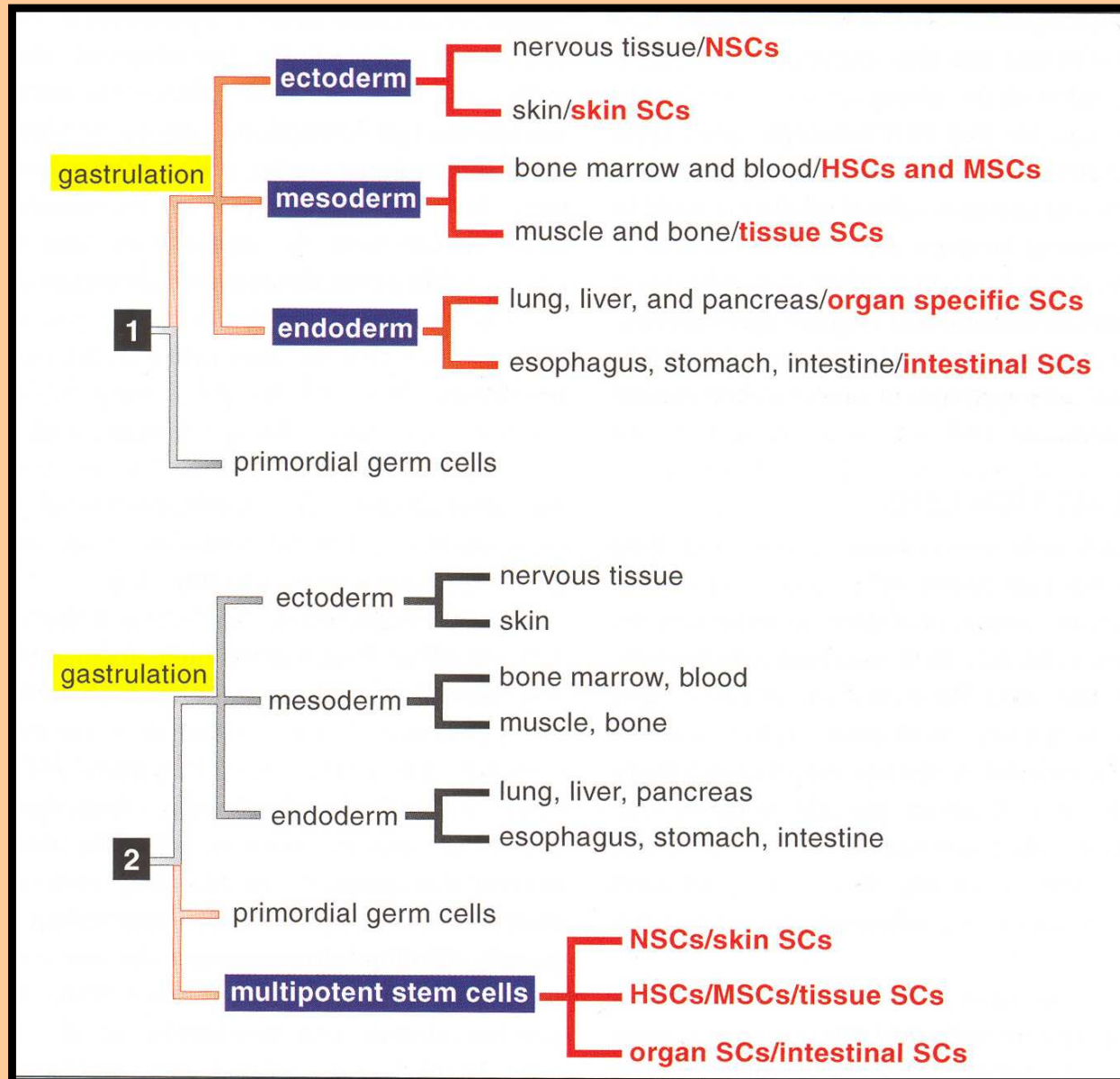
„Existují?“

ADULTNÍ x EMBRYONÁLNÍ somatické kmenové buňky

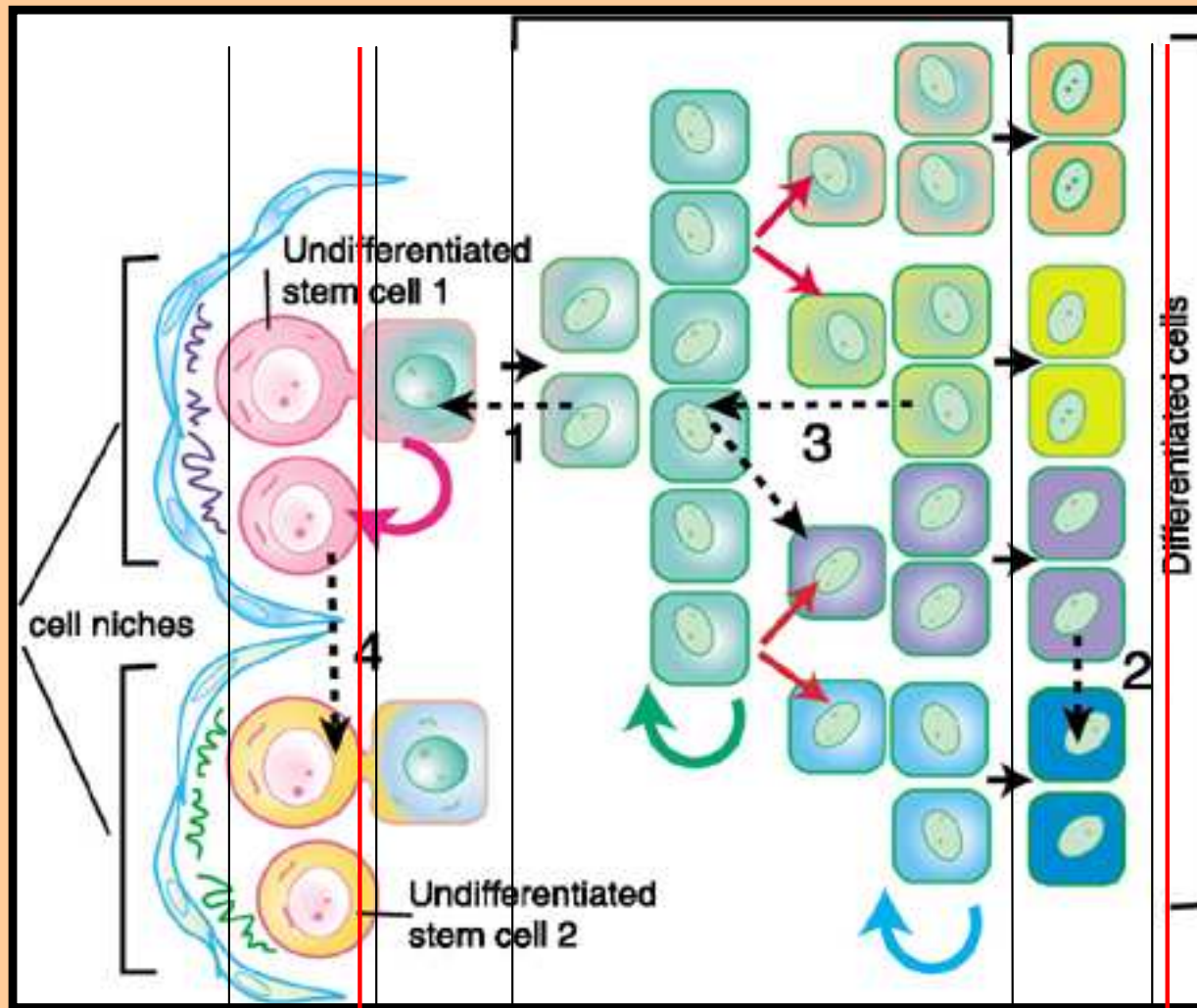
Embryonální somatické kmenové buňky

- Během embryogeneze dávají vznik tkáním a orgánům
- Případná pluripotence nebyla dosud prokázána
- Během časně embryogeneze se intenzivně dělí, později již méně (???)
- Lze je izolovat a množit *in vitro* (zatím pouze po omezenou dobu)
- Pravděpodobně jsou schopné transdiferenciace (?)
- Tvoří solidní nádory (možná i teratomy?!?) po injikaci do imunitně tolerantního organismu (všechny ??)
- Ačkoliv jsou v mnoha ohledech podobné somatickým kmenovým buňkám z dospělého organismu (mnohé znaky, podmínky kultivace a izolace), zdá se, že stejné nejsou.

Původ SSC

Biologie SSC

kmenové buňky
(aktuální)

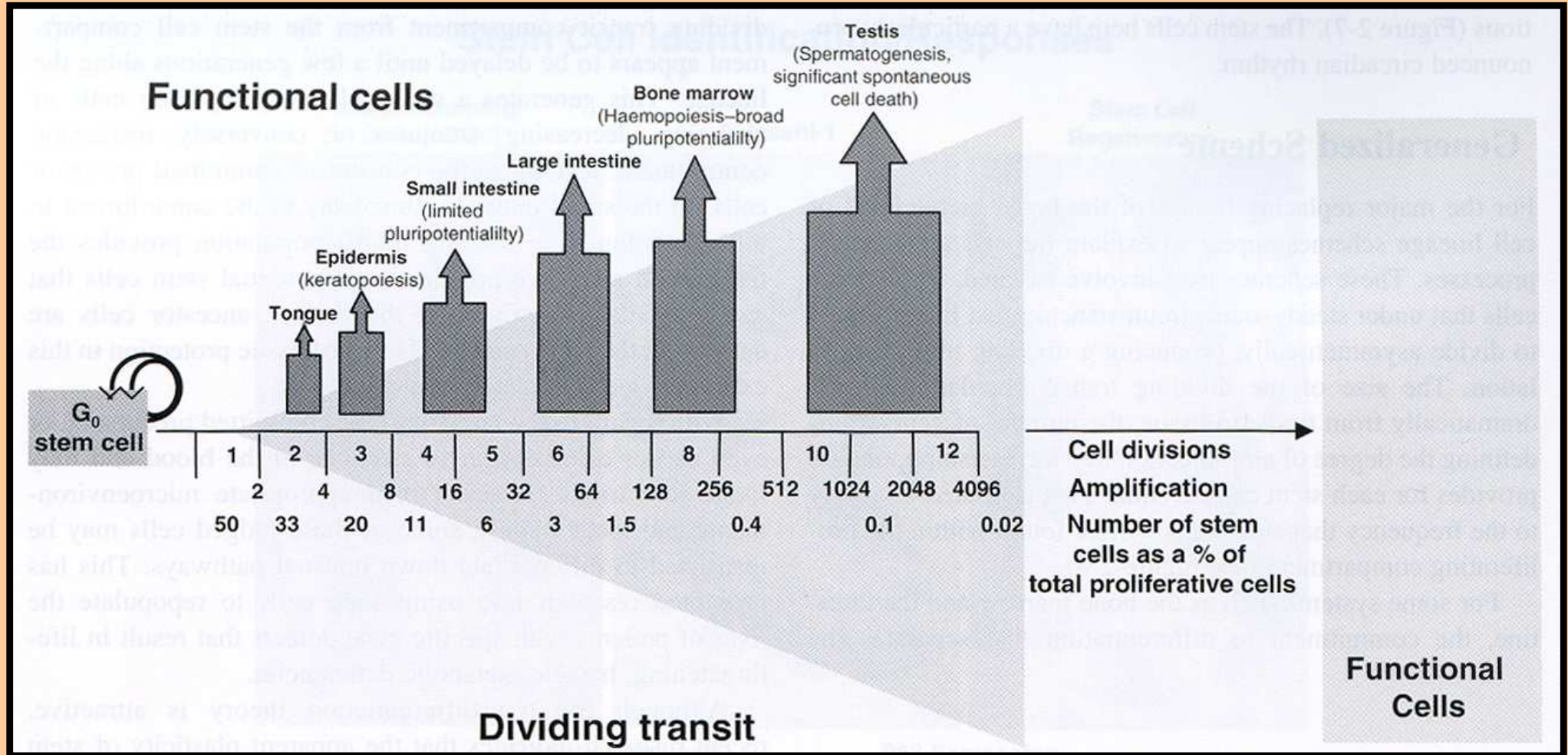
potenciální
kmenové buňky

přechodně se dělicí
progenitory

funkční
terminálně
diferencované buňky

přechodně se dělicí buňky

Odhad generačních cyklů od kmenové buňky po funkční / terminálně diferencovanou buňku pro různé typy tkání u myši

NICHE a jak být profesionální kmenovou buňkou

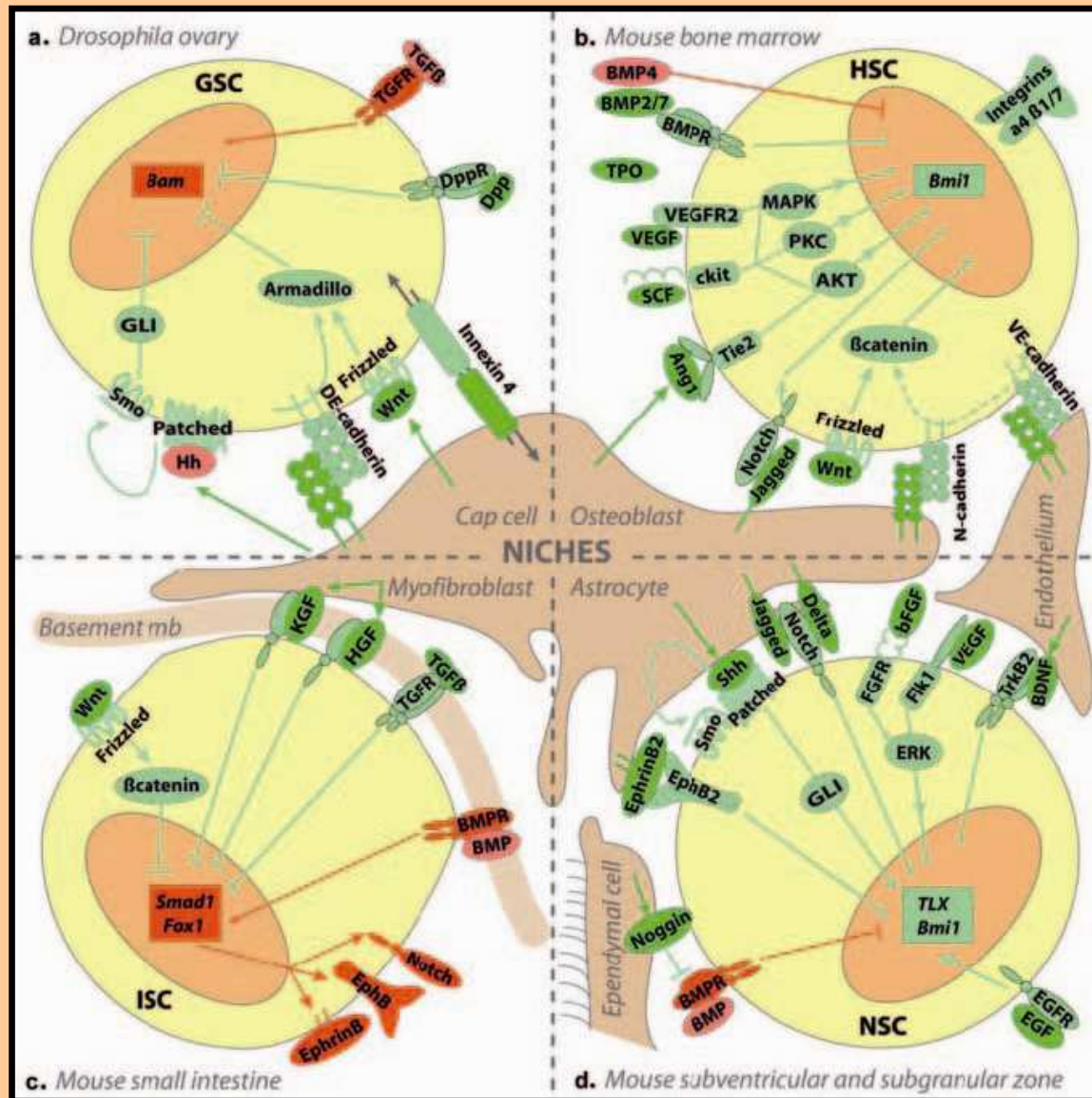
Stejně jako je v současnosti obtížné fyzicky uchopit jednotlivou SSC je velice těžké poznat, jak vypadá a jaké vlastnosti má prostředí, kde se SSCs nachází = niche. Profesionální SSCs mají tzv. nezralý fenotyp, tj. připomínají buňky značně časných vývojových stádií (z hlediska vývoje organismu / ontogeneze). Předpokládá se, že v závislosti na potřebách organismu buď vůbec neproliferují nebo jen pomalu. Intenzivnější proliferace se předpokládá v odpověď na poranění dané tkáně případně její jinou nedostatečnost. Tato proliferace, v odpověď na poranění, je *in vivo* u některých tkání, např. nervové, značně nedostatečná a tkáň má tak velice malou schopnost regenerace, na rozdíl např. od epitelů.

Pro mES je „niche“ feeder + LIF + nedefinované faktory séra (BMP není plně dostatečné z dlouhodobého hlediska). Je to jediný „dokonalý“ niche který umíme navodit v *in vitro* podmínkách, paradoxně u kmenových buněk, které přirozeně neexistují. *In vitro*, však při vhodné manipulaci a za dodržení výše uvedených podmínek mES představují nejhomogenější a ve vlastnostech i nejstálejší populaci kmenových buněk (2007 :o)). Zánik niche = zánik/diferenciace kmenové buňky. Opačný proces, navození niche (kdyby jsme ho znali) kolem progenitoru nebo terminálně diferencované buňky nevede ke vzniku buňky kmenové (analogicky k pokusům s ES a dalšími o SSCs „obohacenými“ populacemi SSCs. Je to pravděpodobně v důsledku ireverzibilně (z pohledu možností extracelulárního působení) změněných regulací „intrinsic“ faktorů, které si SSCs zachovávají z časných vývojových stádií ontogeneze. Toto dokazují i pokusy s exogeními expresemi takových faktorů v různých populacích dělicích se buněk (viz. reprogramování buněk).

Co v NICHE najdeme?

růstové faktory, proteiny extracelulární matrix, povrchy buněk / buněčný kontakt, hypoxie, nedostatek živin?

Podobně jako se zdají být SSCs tkánově/orgánově specifické, budou specifické i jejich „niche“.

Jak očekáváme, že profesionální SSCs vypadají

- Měly by exprimovat „stemness“ geny (které to ale jsou?), analogické geny s ES buňkami nebývají tak silně exprimovány, jak to známe právě u ES buněk, pravděpodobně tu hraje svou roli pluripotence ES buněk oproti multipotenci SSCs, kdy tzv. „stemness“ geny ES buněk jsou spíše geny exprimované pluripotentními buňkami obecně.
- Předpokládáme, že mají vysokou hladinu inhibitorů cyklin-dependentních kináz ($p21^{waf1/cip1}$, $p15^{INK4B}$, $p16^{INK4A}$, $p18^{INK4C}$) => pomalá proliferace / semi-quiescence.
- Z „extrinsic“ faktorů se předpokládá významná úloha drah $TGF\beta$ rodiny, Wnt, Notch, a gp130, v souvislosti s vlastnostmi „niche“ pak také signalizace přes kadheriny a buněčné adhezivní molekuly (CAM – cell adhesion molecule) v jejichž signalizaci jsou MAPKs, β -catenin, $NF\kappa B$,...
- Jsou obecně odolné k toxinům (MDR - multidrug resistance proteins, ATP pumpy), ale i k tvrdému záření (paprsky X, γ -záření).

SSC „mezodermálního“ původu

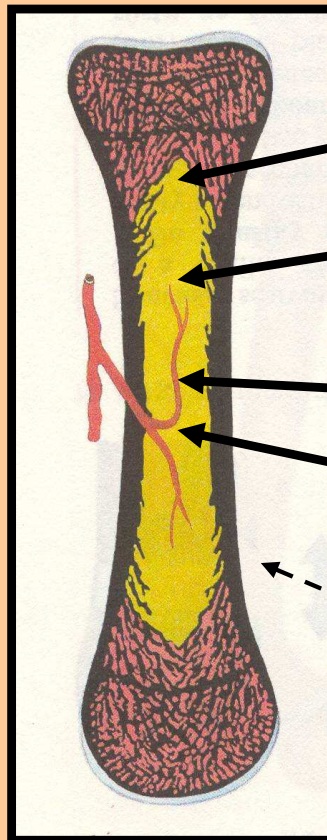
**Mezenchymální kmenové buňky
(MSCs - mesenchymal stem cells)**

**Hematopoetické kmenové buňky
(HSCs - hematopoietic stem cells)**

buňky tkání mezodermálního původu,
snad i krevní elementy, asi ne buňky ledvin, +

krevní elementy, +

Zdrojem adultních SSC mezodermálního původu je zejména kostní dřeň

HSCs (krev, ? jaterní buňky, kardiomyocyty, ...?)

BMSSCs (chrupavka, kost, stroma kostní dřeně, vazivo,
?svaly, nervy,...?)

MAPCs (??? pluripotent ???)

Endoteliální kmenové buňky

Něco dalšího ?

Adultní multipotentní progenitorové buňky – MAPCs (multipotent adult progenitor cells)

- „Jejich existence je velice kontroverzní“
- propagátorkou je Catherine M. Verfaillie (Jiang, 2002)

- MAPCs byly poprvé izolovány z kostní dřeně, později i z mozku a svalů
- na rozdíl od ostatních SSC jsou to proliferující buňky s vysokou aktivitou telomerázy
- v kultuře lidských a krysích MAPCs nebyly nalezeny aneuploidie, u myši ano (u myši časté i pro jiné buňky včetně ES???)
- v kultuře *in vitro* vyžadují „nízkou“ denzitu (m, r 500-1000 b./cm²; h 1500-3000 b./cm²)
- velmi náročná kultivace (fibronectin, EGF, PDGF, LIF, velké objemy pro obdržení dostatečného množství buněk pro analýzu)
- *in vitro* dávají vznik řadě typů buněk včetně neurálních, čistota diferencované kultury 70-80%
- *in vivo*, po injekci do blastocysty tvoří chiméry (schopné narození) s chimerismem 1-40%, avšak schopnost tvořit zárodečné buňky nebo celé embryo (injekce do tetraploidního trofektodermu) nebyla prokázána
- netvoří teratomy

- není jasná jejich existence *in vivo*
- není známý specifický marker

Fenotyp MAPCs

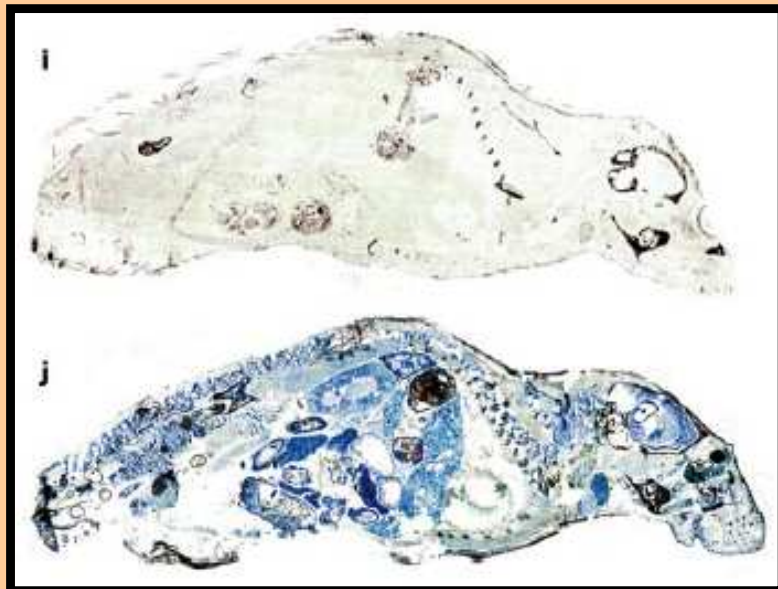
antigen	exprese	blízke SC
MHC-I	-	MSC +++
CD44 (H-CAM)	+/-	různé buňky
CD105 (endoglin)	-	MSC +++
CD34 (L-selectinR)	-	HSC +++
CD45 (tyr. fosfatáza)	-	HSC +++
cKit (CD117, SCFR)	-	HSC +++
Thy1 (CD90/CDw90)	+	HSC +++
AC133_h / Sca1*_m	+	HSC +++
SSEA1	+ _m	mES +++
Oct4	+ _m	m+hES +++
Rex1	+ _m	mES +++

negativní „-“, ne vždy negativní „+/-“, slabá „+“, mírná „++“, silná „+++“

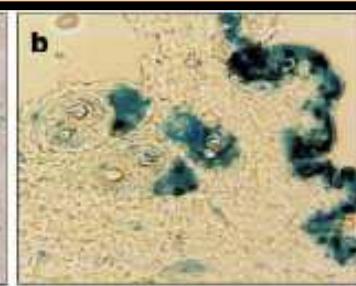
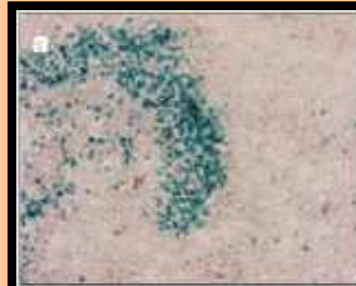
*Sca1 – stem cell antigen, GPI (glykosylfosfoinositolovou) kotvou vázaný protein v cytoplasmatické membráně zejména „velice časných“ progenitorů

40% chimerismus u myši s ROSA26* MAPCs

Stanovení β -galaktosidázové aktivity na sagitárním řezu u normální myši (i) a chimerické myši s ROSA26-MAPCs (j).

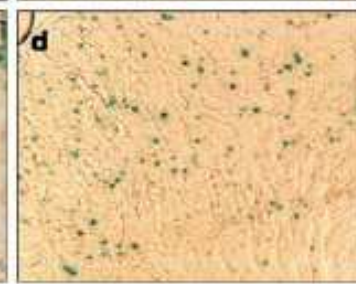
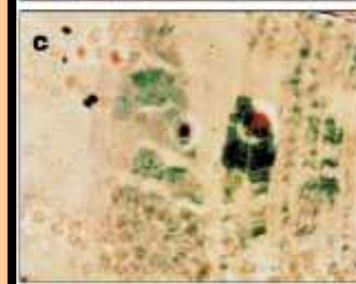

mozek

kůže

koster. sval.

srdce

játra

tenké střevo

ledviny

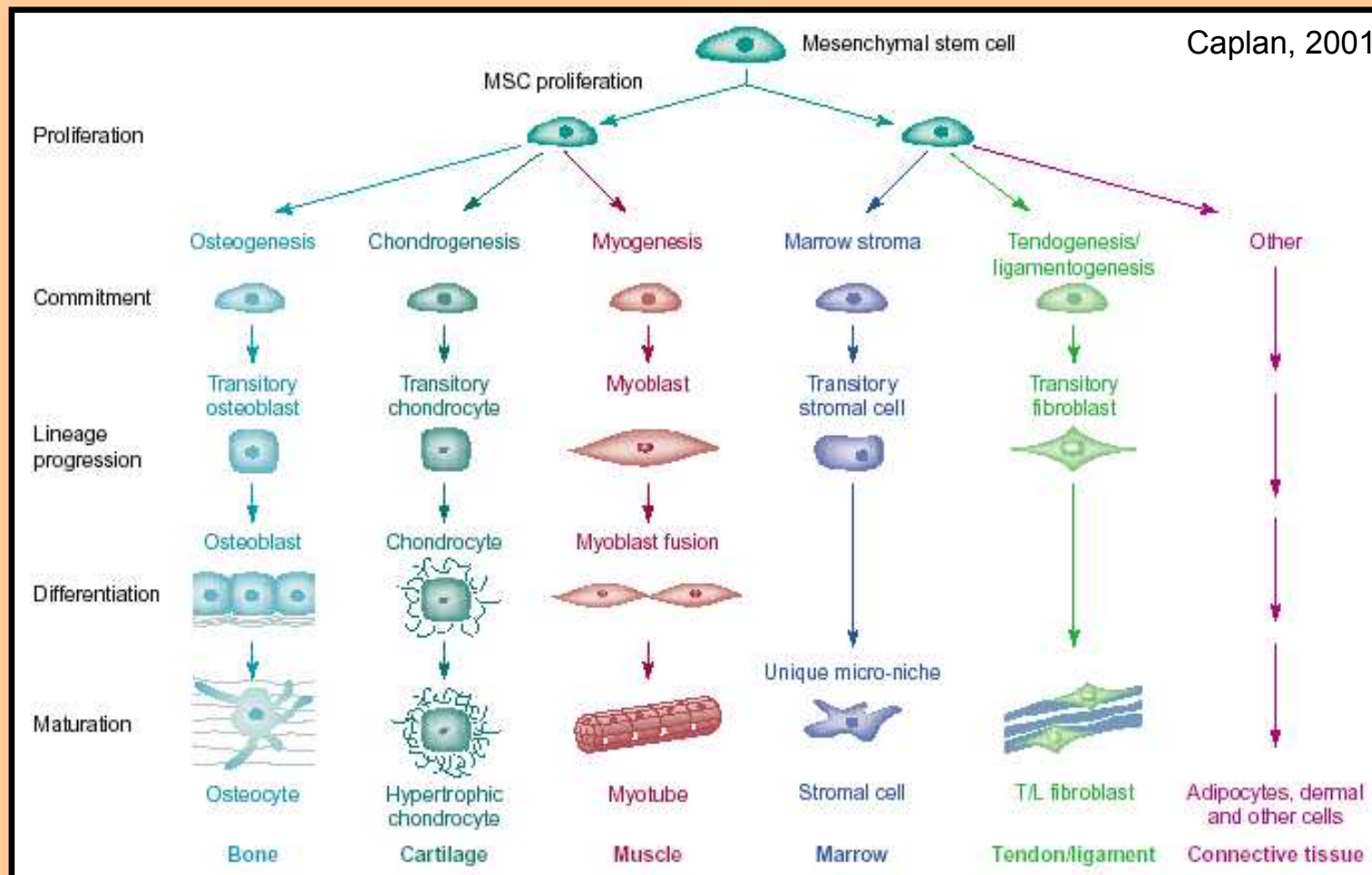

slezina

* ROSA26 myši exprimují ve všech buňkách β -galaktosidázu (transgení myši - GMO)

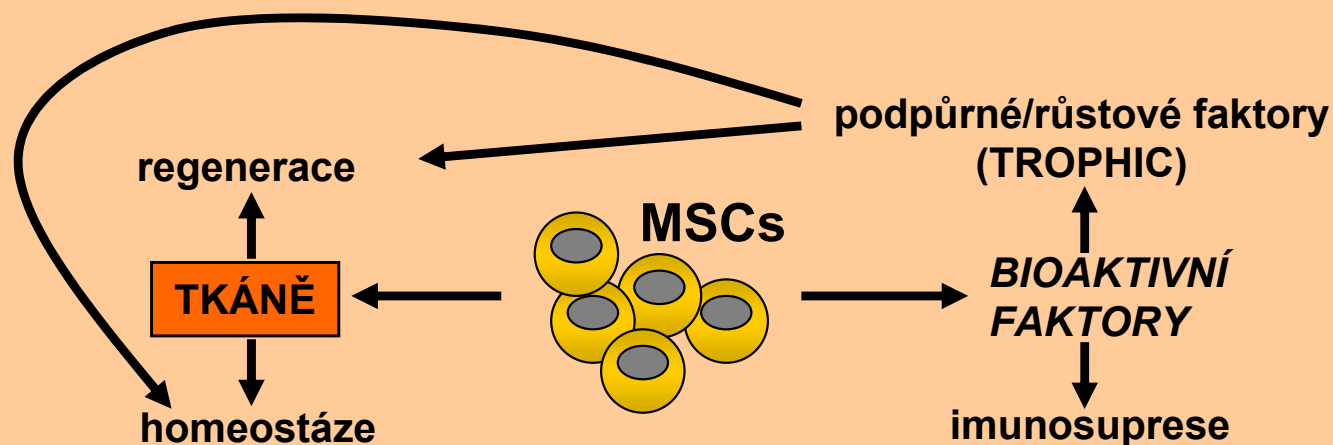
Mezenchymální kmenové buňky – MSCs (mesenchymal stem cells)

Kmenové buňky kostní dřeně – **BMSSCs** (bone marrow stroma stem cells)
 Kmenové buňky svalové tkáně, chrupavky, kosti, ...

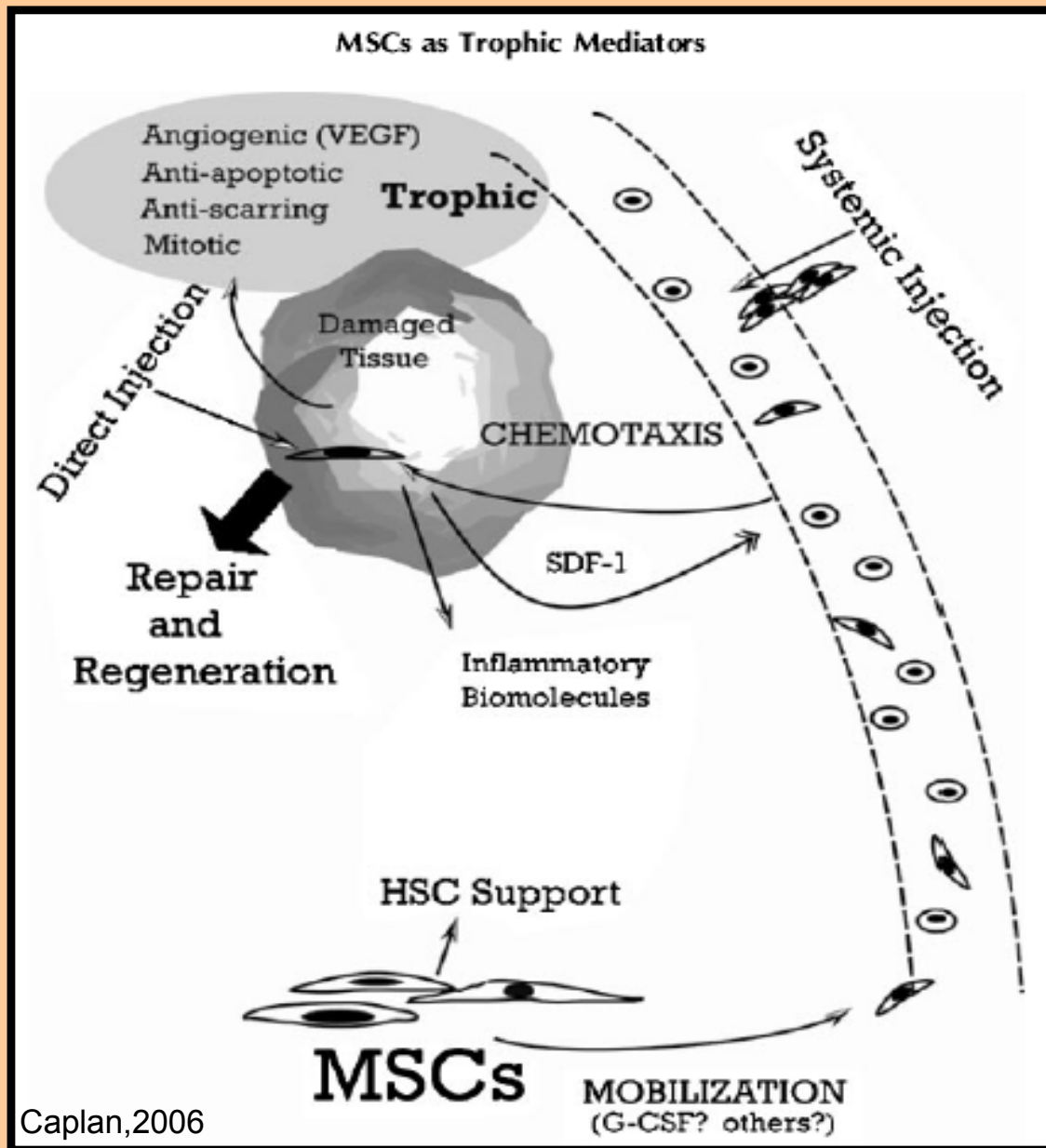

- MSC lze izolovat z mezenchymálních tkání (kostní dřeň, svaly, dermis, tuková tkáň, chrupavky, kosti, ale i z krevního oběhu (zde se někdy označují jako pericyty), zejména však z kostní dřeně.
- Přesný fenotyp není znám, pracuje se se směsnou populací buněk, která po indukci příslušnými kombinacemi růstových faktorů je schopna dát vznik buňkám dané tkáně.
- Na rozdíl od MAPCs exprimují proteiny MHC-1, a byly připraveny protilátky (SH2, SH3 a SH4) se zvýšenou afinitou k MSCs.
- S věkem jich v organismu ubývá.
- Jsou komerčně dostupné, jejich aplikace v medicíně je ve fázi klinických zkoušek.
- Přes velkou snahu mnoha týmů, pluripotence nebo transdiferenciace v buňky jiného zárodečného listu nebyla dosud potvrzena.

Mechanismus zapojení MSCs v regulaci homeostáze

Mechanismu nepřímého zapojení MSCs (a jejich derivátů?) do procesů regenerace jako lokálního zdroje růstových faktorů

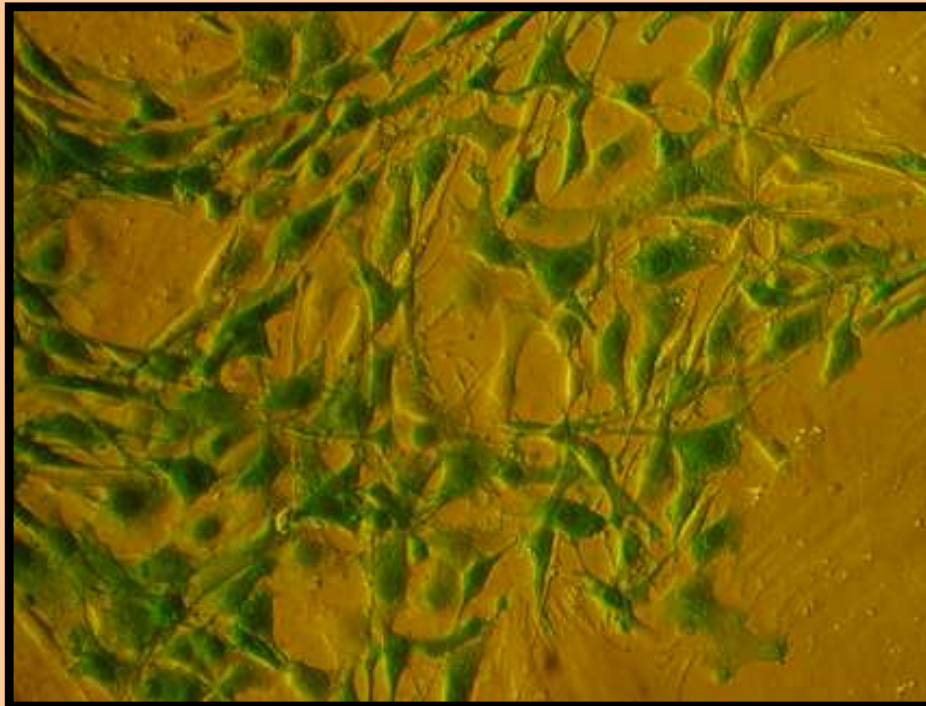
Caplan, 2006

MSCs se aplikují v případě

- infarkt myokardu
- reparace tkáně menisku
- Crohnova nemoc (imunosuprese)

Kmenové buňky stroma kostní dřeně – **BMSSCs** (bone marrow stroma stem cells)

- nejasný fenotyp, ale snadno získatelné ve směsných populacích z kostní dřeně, jako buňky adherující na plastik pro tkáňové kultury (na rozdíl od buněk hematopoetických řad)
- fibroblastům podobné buňky (a) větší, fibroblastům podobné a b) menší, zřejmě progenitory)
- MAPCs jsou někdy označovány jako podskupina (subset) BMSSCs (pluri- x multipotentní??), celkově se ale překrývají s MSCs, obecně je možné, že rozdíly mezi typy jsou dány spíše selekcí, způsobem izolace a nasměrováním k některé diferenciací dráze, než skutečnými rozdíly *in vivo*.
- v závislosti na kultivačních podmínkách velmi rychle mění morfolologii, což pravděpodobně vedlo k podezření na jejich pluri-/multipotentní schopnosti (zejména vznik neurálních b.)

Stromální buňky kostní dřeně potkana

Populace vedlejších buněk (SP - side population) = **SP buňky**

- izolovány z různých tkání jako buňky schopné intenzivně vylučovat DNA vázající fluorochrom Hoechst 33342, díky tzv. proteinu rezistence k farmakům = **Abcg2** (BCRP – breast cancer resistance protein; rodina „multidrug resistance transporter proteins“-MDR; obecně ABC (ATP binding cassette) transportery)
- později prokázán fenotyp **Sca1⁺/lin⁺**), byly izolovány z mnoha typů tkání i z nádorových (mléčné žlázy, plíce, svaly, srdce, játra, mozek, kůže a to jak u myši, potkana i člověka)
- Jsou detekovatelné i v některých nádorových buněčných liniích (C6 – gliom; IMR-32, JF – neuroblastom; a různých gastrointestinálních nádorových liniích)

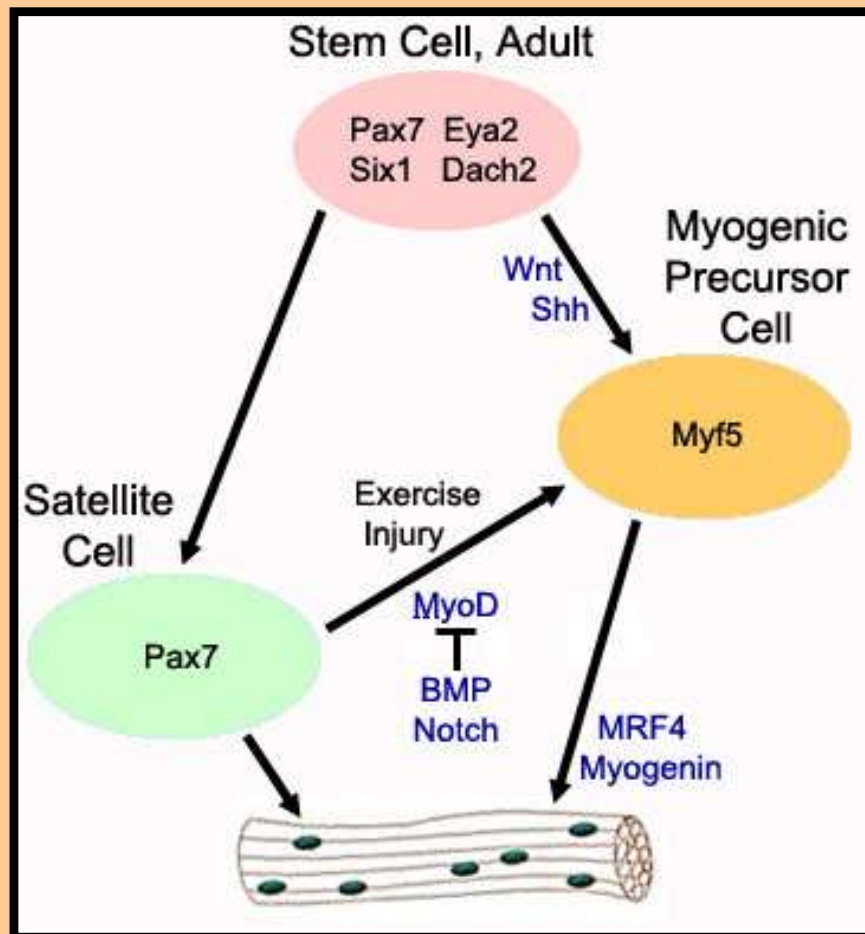
**Přes výše uvedené společné znaky SP buněk,
jsou tyto buňky tkáňově specifické (???)**

- SP svalů mají myogení (**Sca1⁺/CD45⁻**) a hematopoetický potenciál (**Sca1⁺/CD45⁺**)
- Hematopoetické SP jsou **Sca1⁺/CD34⁺**
- SP kůže jsou **Sca1⁺/K14⁺/K19⁺**
- SP z mozku, ale i pankreatu (!) jsou **Sca1⁺/nestin⁺**
- .....

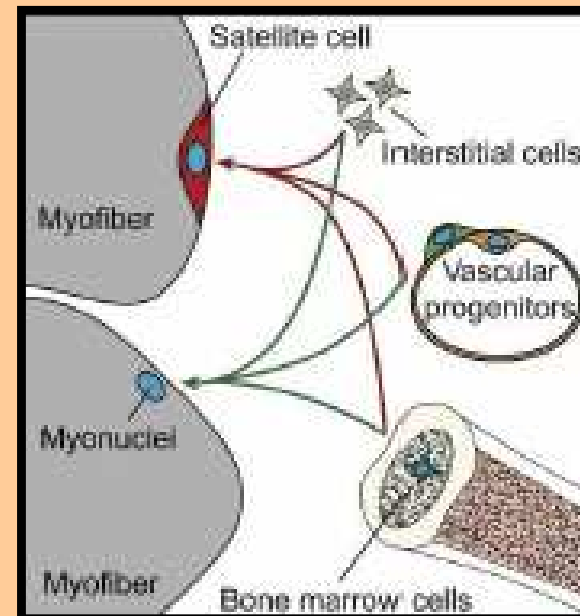
V současné době nejsou plně objasněny vztahy/hierarchie mezi **MSCs – MAPCs – BMSSCs – SP** a dalšími somatickými kmenovými buňkami. Je možné, že mnohé pozorované rozdíly jsou dány postupy izolace daných buněk, jejich kultivací *in vitro* nebo případně i dalšími nedostatky v přípravě vzorků apod.

Svalové SC – kmenové buňky kosterní svaloviny = MuSC

- v embryogenezi *somity* → *myotom* → myocyt → svalové vlákno
- v dospělosti MuSC → satelitní buňky → myocyt → svalové vlákno
(kostní dřeň) (povrch svalového vlákna)
- MuSC nejsou přesně definované, náleží zřejmě k užšímu výběru MSC
- *in vivo* je sval regenerován satelitními buňkami, majícími vlastnosti SC
- satelitní buňky se u myši objevují 17.5 dpc., s nástupem tvorby sekundárních svalových fibril (13 dpc. objevení primárních sv. fibril)

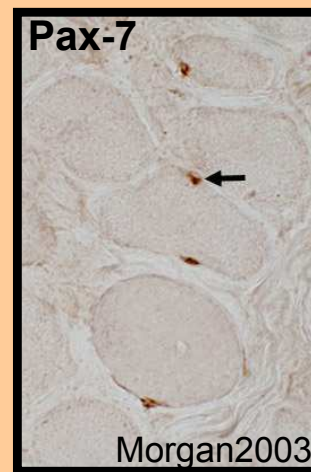

Původ satelitních buněk

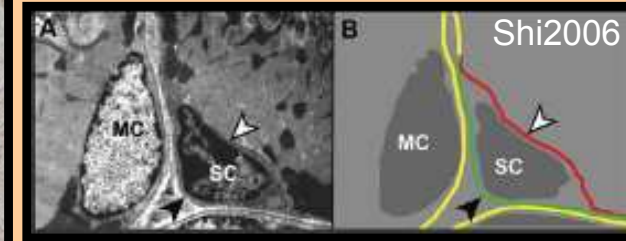

Dále byly izolovány z adultního kosterního svalu buňky CD34+/Sca1+ jako kmenové buňky odvozené ze svalu (**MDSC** – muscle derived stem cells)

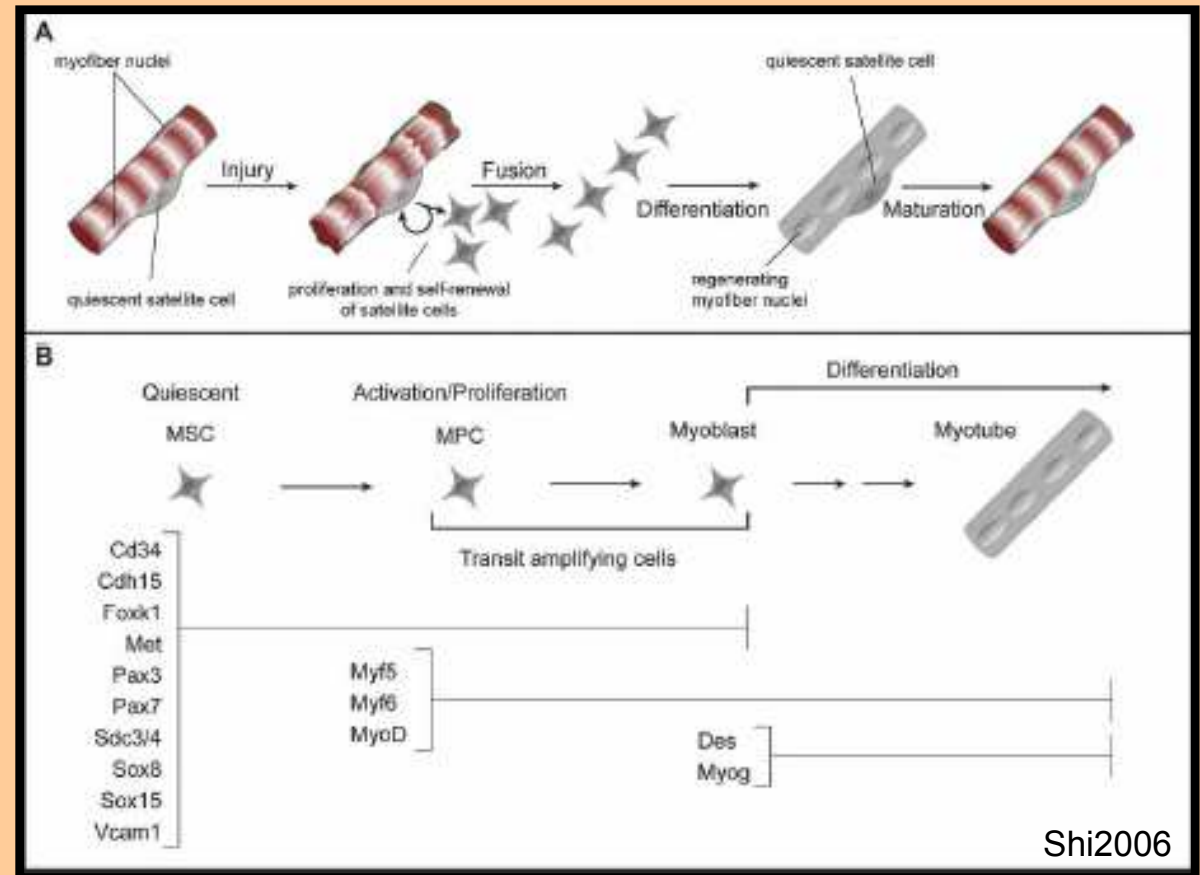
Satelitní buňky kosterní svaloviny a jejich úloha v regeneraci svalu

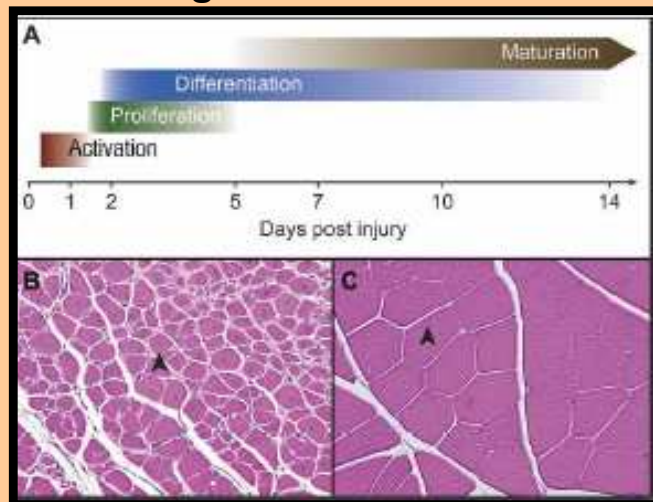
sarkolema □
bazální membrána ■

**Mechanismus regenerace svalového vlákna
MuSC/satelitními buňkami (MSC)**
MPC – myogení progenitor

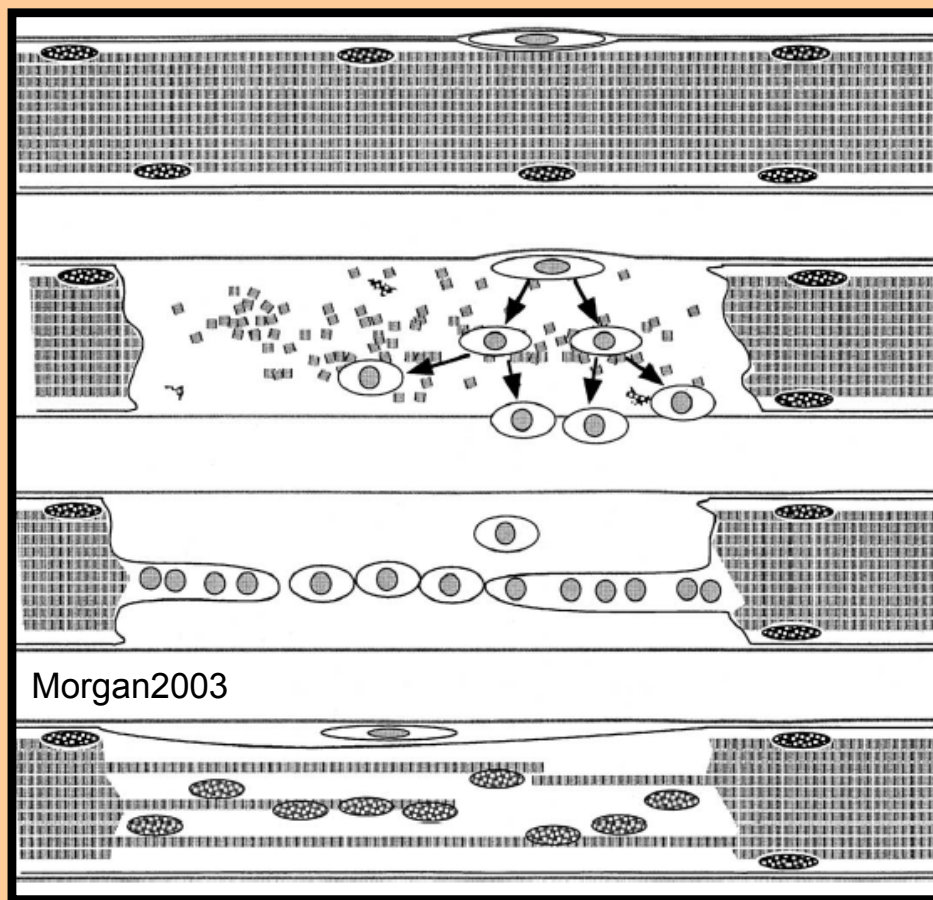
Dynamika regenerace kosterního svalu

Shi2006

marker	Satelitní buňky spící, časné? (quiescentní)	Satelitní buňky spící (quiescentní)	Satelitní buňky aktivované
Pax-7	+	+	+++
cMet (HGFR)	+	+	+
m-cadherin	-	+	+
CD34 (L-selectinR)	-	+	+
Myf-5	-	+	+
MyoD*	-	-	+

* Overexpresse MyoD u fibroblastů je diferencuje do myogéních buněk

Mechanismus regenerace svalového vlákna satelitními buňkami.

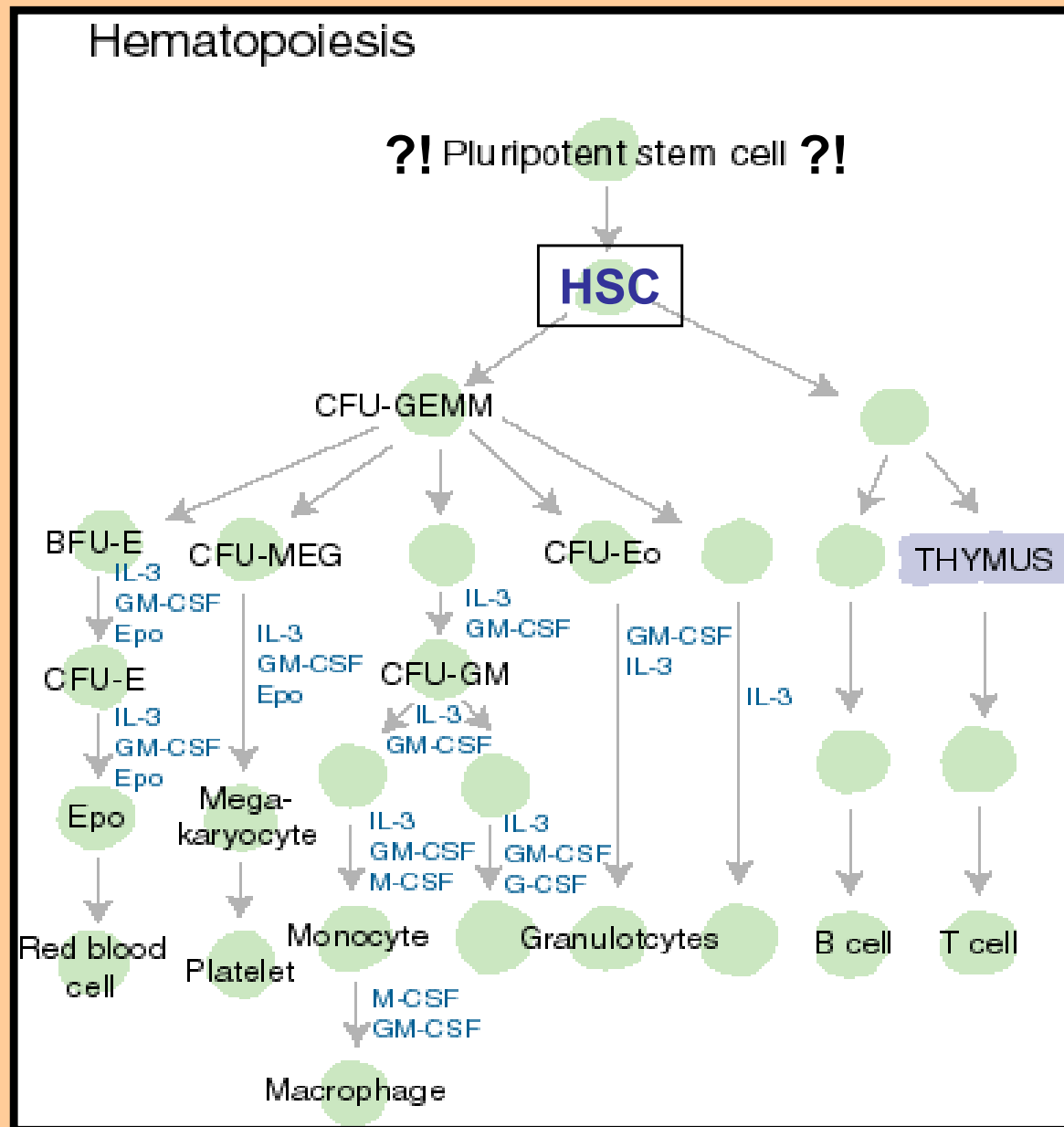
← Aktivace satelitních buněk (IGF 1,2, HGF,..)

← Fúze satelitních buněk

← Regenerace svalového vlákna

Hematopoetické kmenové buňky – HSCs (hematopoietic stem cells)

Hematopoéza + ?

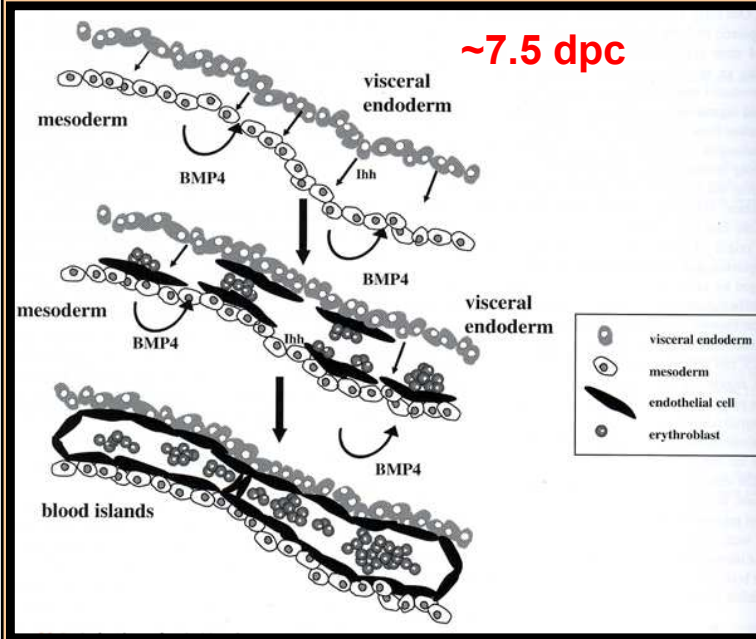
HEMATOPOÉZA

- Hematopoéza je v současné době zřejmě nejlépe prostudovaná diferenciační dráha s nejdokonalejším fenotypovým rozlišením jednotlivých buněčných stádií buněk tzv. **CD (cluster determinants) antigeny**.
- **Jednotlivé diferenciační dráhy jsou často majoritně závislé na jediném cytokinu (kolonie stimulujícím faktoru – CSF; např. G-CSF, faktor stimulující tvorbu zejména granulocytů)**
- **V průběhu ontogeneze je hematopoéza realizována jedinečným způsobem (časoprostorově, viz. níže), což dobře umožňuje i studium rozdílů mezi embryonálními a adultními somatickými kmenovými buňkami. Každopádně v průběhu embryonálního vývoje vznikají jisté typy populací T-lymfocytů, které zůstávají po celý život jedince, ale v dospělosti již nevznikají. Druhou možností, vedle možnosti odlišnosti embryonálních a adultních HSCs je schopnost těchto buněk osidlovat odlišné „niche“.**
- **HSC vzniklé ve žloutkovém váčku také migrují do oblasti AGM a do jater, kde dávají vznik adultním HSC (Samokhvalov, 2007)**
- Harrison et al. (1979): transplantoval myším opakovaně identický štěp HSC déle jak 8 let
- > výrazné překročení délky života myši!!!

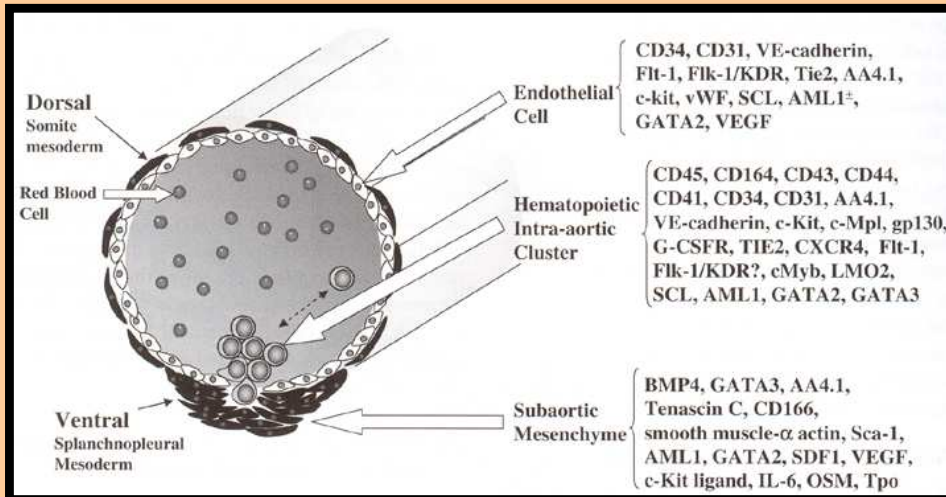
MOUSE

Lokalizace, změna „niche“ u hematopoézy v průběhu ontogeneze

Vznik krevních ostrůvků ve vznikajícím žloutkovém vaku mezi mezodermem a buňkami viscerálního entodermu

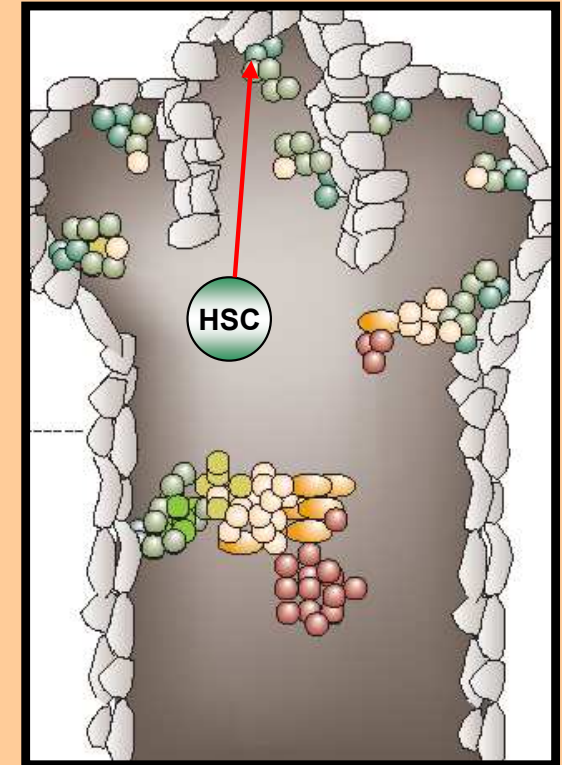
Hematopoéza v endotelu aorty (AGM), **~10.5 dpc**

HSC
CFU-GM
BFU-E
CFU-E

JÁTRA

~11 dpc

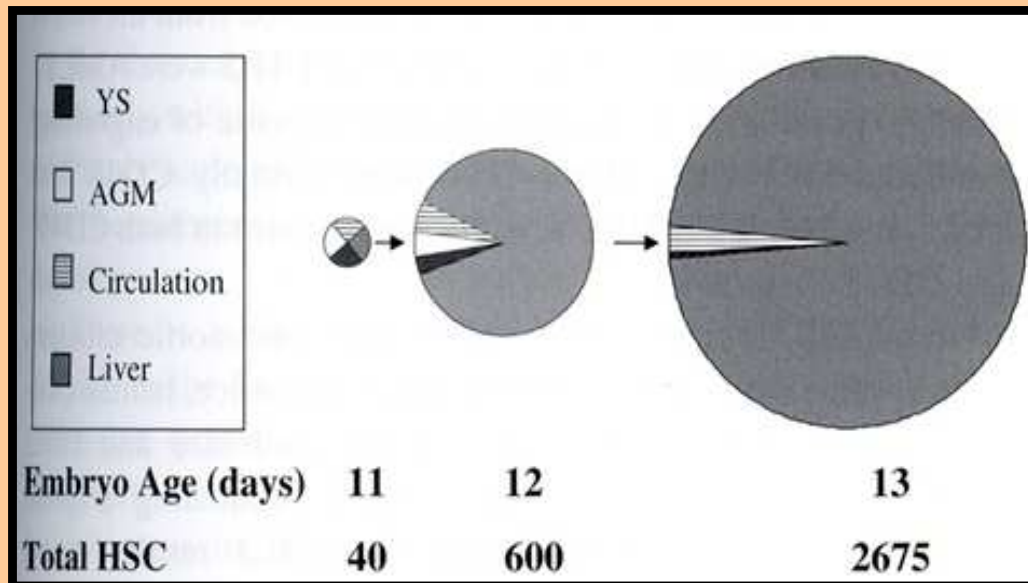

Kostní dřeň, ~15 dpc
S vývojem kostní dřeně se HSCs usazují v jejím stroma.

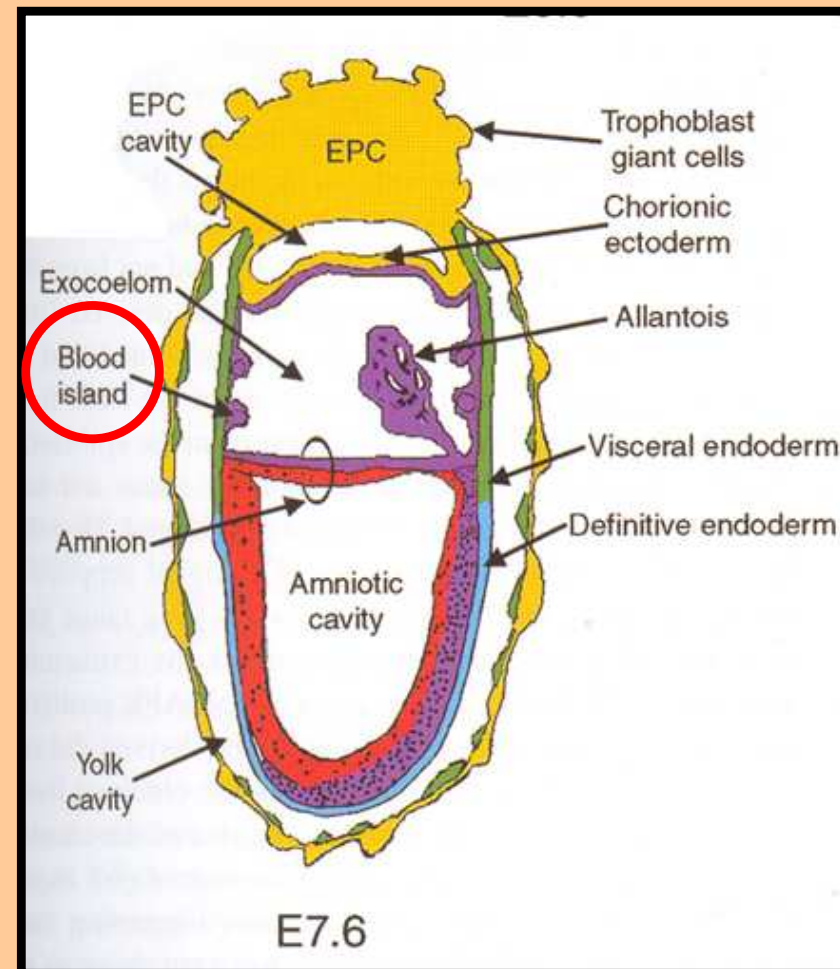
THYMUS

pT, pB – lymfocytární progenitory
CFU-GM – myeloidní progenitory
BFU-E, CFU-E – erythroidní progenitory

Podíl jednotlivých tkání na celkovém objemu hematopoézy mezi 11 – 13 dpc u myši

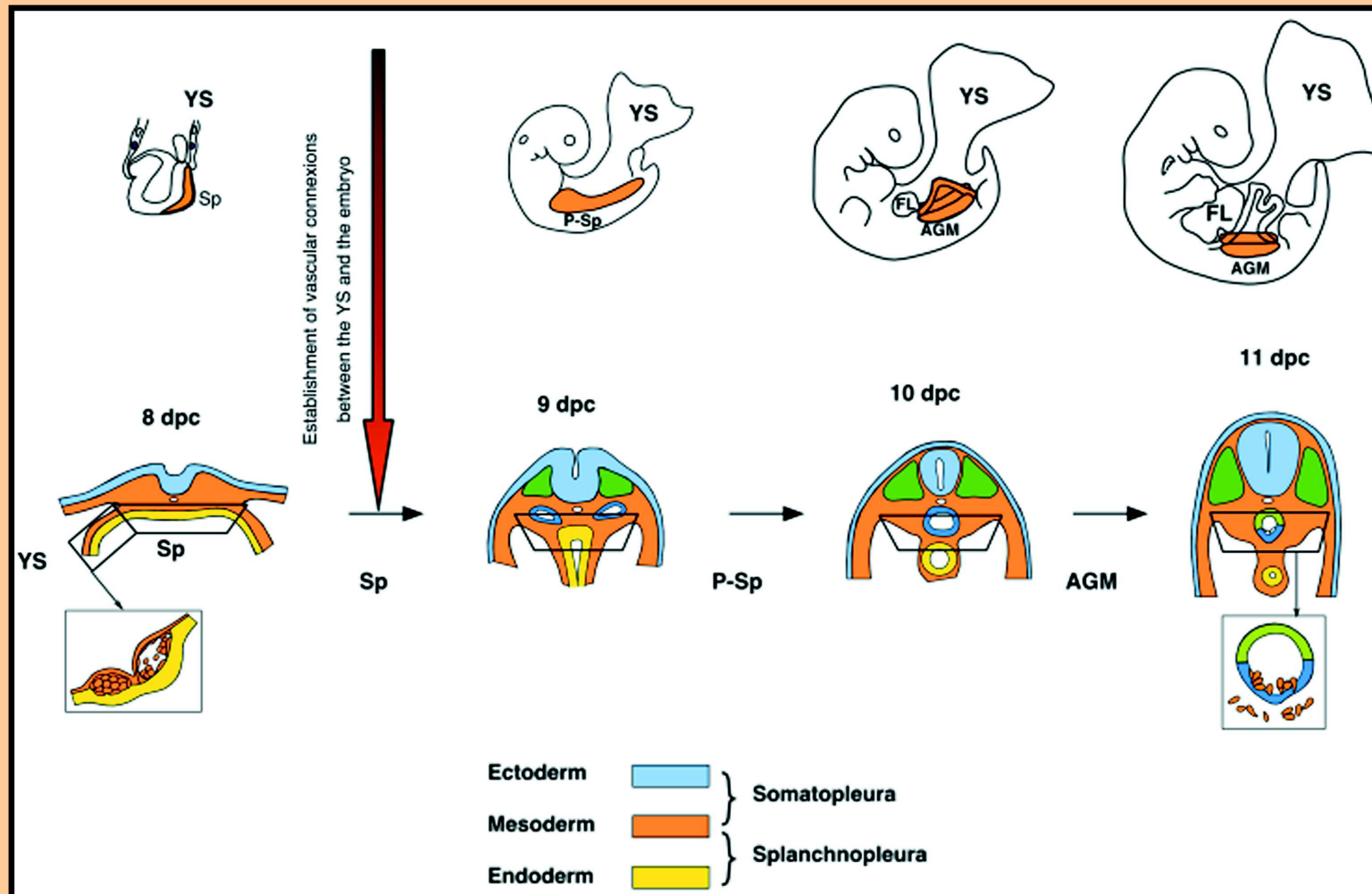
Místo vzniku krevních ostrůvků (blood island) v průběhu embryogeneze u myši

Pozn. Slezina je osídlena HSCs a hematopoetickými progenitory pravděpodobně z jater, protože v době objevení se hematopoézy ve slezině, v žloutkovém vaku a v aortě už hematopoéza neprobíhá a kostní dřeň dosud není vyvinuta.

Schema vývoje AGM (aorta-gonads-mesonephros) - začátek fetální hematopoézy

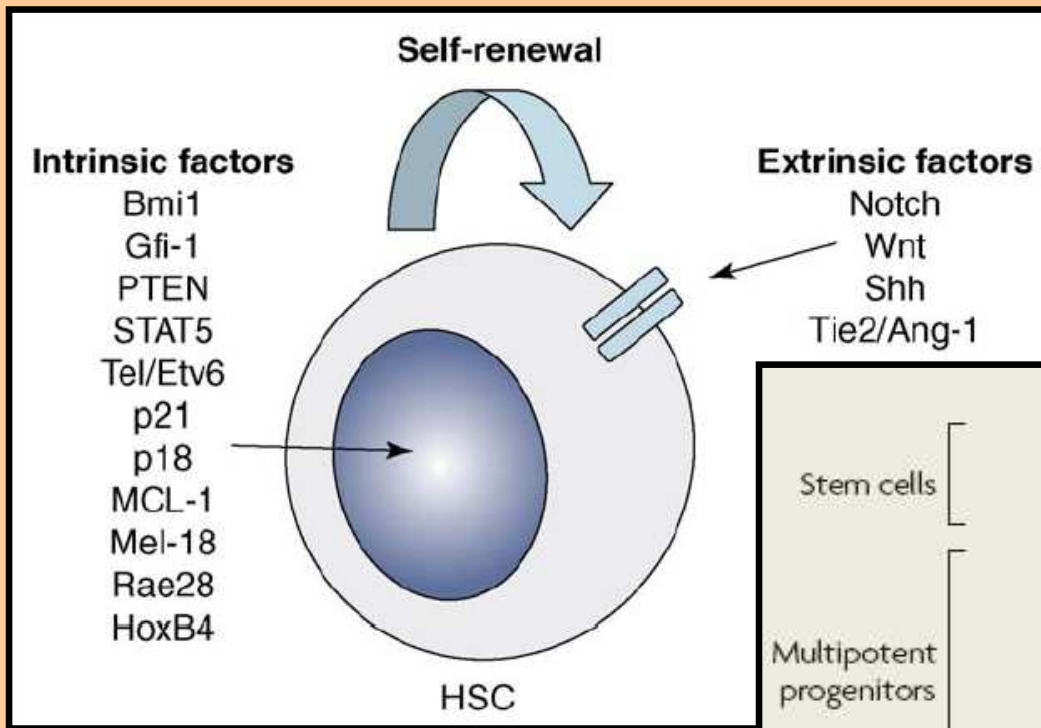
Chronologie hematopoézy u člověka a myši

hematopoéza/lymfopoéza (dny)	člověk	myš
embryonální vývoj (dny)	~270	~21
žloutkový vak	18	7.5
dorsální aorta	27	9.5
<i>thymus</i>	40	11
játra	42	11
slezina	48	13
kostní dřeň	77	15
cirkulace krevních buněk	24	8.5

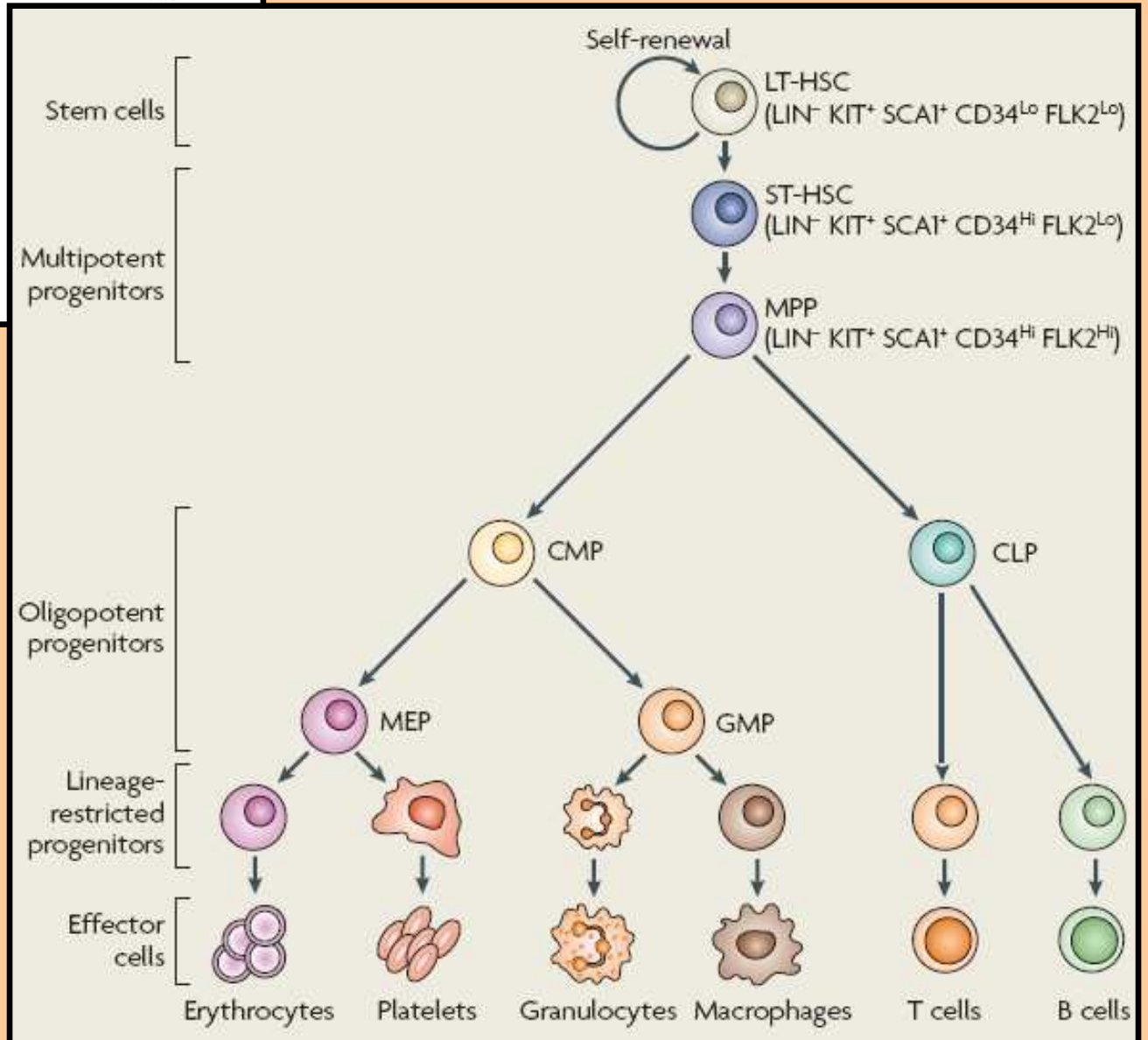
Fenotyp HSC

<i>antigen</i>	HSC	Myeloid SC	Lymphoid SC
CD10 (CALLA)	-	-	+
CD33 (Sialoadhesin)	-	+	-
CD34 (L-selectinR)	-	+	+
CD38 (ecto-ADP-ribosyl cyclase)	-	-	+
CD90 (Thy1)	+	-	+
CD110 (Trombopoietin receptor)	+	+	-
CD111 (Nectin1)	-	+	-
CD112 (Nectin2)	-	+	-
CD117 (c-Kit, SCFR)	+	+	+
CD123 (α řetězec IL-3R)	+	+	-
CD124 (IL-4R/IL-13R)	-	-	+
CD127 (α řetězec IL-7R)	-	-	+
CDw131 (β řetězec IL-3R/IL-5/GM-CSF)	-	+	-
CD133 (Ac133)	-	+	-
CD135 (Flt3/Flk2)	+	-	-
CD173 (krevní skupina H typ 2)	-	+	-
CD174 (Lewis Y)	-	+	-
CD176 (Thomson-Friedenreich antigen)	-	+	-
CD227 (MUC-1)	-	+	-
CD228 (Melanotransferrin)	-	+	+
<u>CD243 (MDR-1)</u>	+	-	-

Extrinsic a intrinsic faktory regulující sebeobnovu adultních HSC (Okala, 2006)

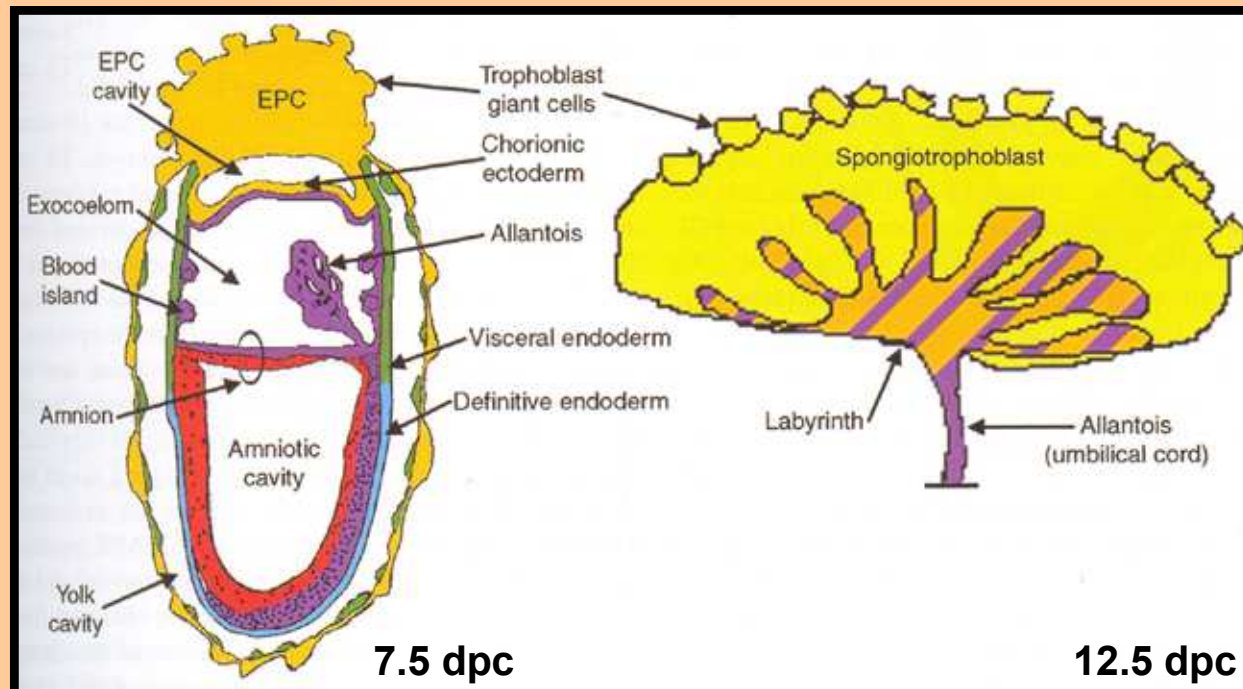
Schema hematopoézy a fenotyp aktuálních a potencionálních HSC

Kmenové buňky v pupečnickové krvi (v allantois)

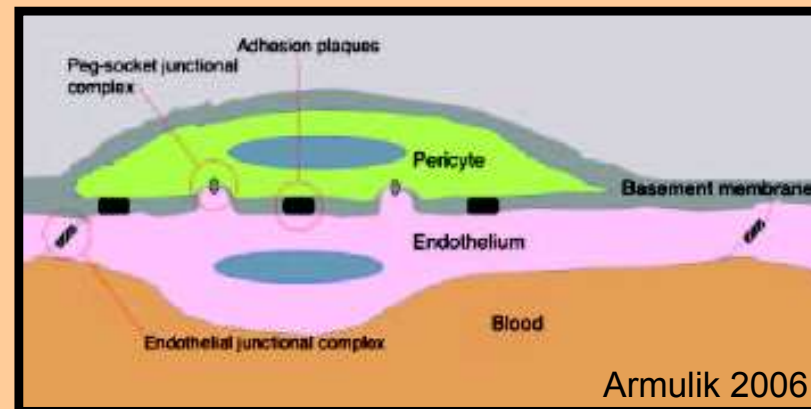
Pupečnicková krev obsahuje hematopoetické progenitory existující, jako pozůstatek extraembryonálních krevních ostrůvků a endotelie. Díky tomu, jsou tyto buňky geneticky shodné a fenotypově velice blízké vlastním krevním buňkám embrya a je možné je tak snadno použít jako transplantační štěp pro z tohoto embrya vzniklého jedince. Jejich množství lze navíc navýšit indukci jejich proliferace koktejlem pro-hematopoetických cytokinů.

V současnosti bylo publikováno, že pupečnicková krev může být také zdrojem mesenchymálních buněk, snad podobné MSCs i s jejich potencií. Tyto výsledky je však třeba ještě důkladně ověřit.

Endotel

- jednovrstevný dlaždicovitý epitel tvořený endotelovými buňkami adherovanými k bazální membráně
- tvoří výstelku cév případně cévy samotné (mikrokapiláry)
- v případě cév jsou z druhé strany bazální membrány buňky hladké svaloviny a podle typu orgánu také množství pericytů (viz. mesenchym), pericyty jsou i v mikrokapilárách
- endotel je prostupný pro pericyty, monocyty/makrofágy, leukocyty a lymfocyty
- endotel je také významným zdrojem mnoha růstových faktorů, díky tomu hraje významnou úlohu v homeostázi dané tkáně
- obnova endotelu probíhá z endotelových progenitorů (kmenových buněk?), které jsou vmezeřeny mezi endoteliemi, případně plavou v krevním řečišti.
- některé práce ukazují na společného předchůdce endotelií a HSCs (CD31^{+/-} – PECAM1 (Platelet endothelia cell adhesion molecule 1), CD34⁺, CD45⁺) případně také na schopnost vzájemné transdiferenciace těchto dvou buněčných populací. Adultní progenitory pro hematopoézu a endotelie byly izolovány z krve a kostní dřeně s fenotypem CD34⁺, Flk-1⁺, AC133. Podobně bylo prokázán společný progenitor v průběhu embryogeneze pro endotelie a buňky hladké svaloviny. Jestli takový progenitor existuje i v dospělosti není dosud známo.

Srdec, srdeční sval a jeho regenerace

Kardiomyocyty + Endotelie + specializované svalové buňky Hisova svazku a Purkyňových vláken + SP apod.?? + vazivo (fibroblasty)?

Srdeční sval může mohutnět zejména hypertrofií svých buněk, ne jejich namnožením, a tak možnosti autonomní regenerace po poškození jako je infarkt myokardu, ischemie apod., jsou značně omezené. Proto jsme se domnívali, že myokard neobsahuje zásobu progenitorů k reparaci. Navíc se výraznější dělení kardiomyocytů zastaví časně po narození, stanou se senescentními a jejich počet se během života již za normálních okolností zásadně nezvětšuje.

Některé recentní práce však ukazují, že i u srdce můžeme předpokládat jisté regenerační schopnosti, a to buď díky zbytkovým progenitorům nebo schopnosti (některých?) kardiomyocytů proliferovat v odpověď na poškození.

Byla také prokázána schopnost regenerace srdce cirkulujícími progenitory, jak ukazují sex-mix transplantace srdce. Analýza distribuce X chromosomu ukázala, že se pravděpodobně nejedná o fúzi buněk, ale o diferenciaci progenitorů (SCs ?), přesto jiné práce prokázali jen fúzi mezi buňkami.

- využití transplantátů např v podobě kardiomyocytů získaných z ES buněk je zdá se komplikovanou jinou synchronizací tepu.

Tyto regenerující buňky jsou pravděpodobně SP a c-kit+ buňky kostní drěně (MSCs?)¹⁾, i po injekci, se přednostně usazují např. v místě ohraničujícím infarkt²⁾. Mechanismus regenerace srdečního svalu nemusí však být spojen přímo s diferenciací těchto zde se akumulujících buněk, ale může být vyvolaný také růstovými faktory, které tyto buňky produkují (viz. MSCs) a tak stimulují buď samotné kardiomyocyty, nebo a to spíše endotelové buňky vystylající místní cévy. Endotel snad sám o sobě má regenerační schopnosti pro některé tkáně³⁾. Není však dosud jasné zda tento regenerační (transdiferenční ?) potenciál mají samotné endotelie nebo další typy buněk nacházející se v přímém kontaktu s endotelem (SP buňky, MSCs?, fibroblasty).

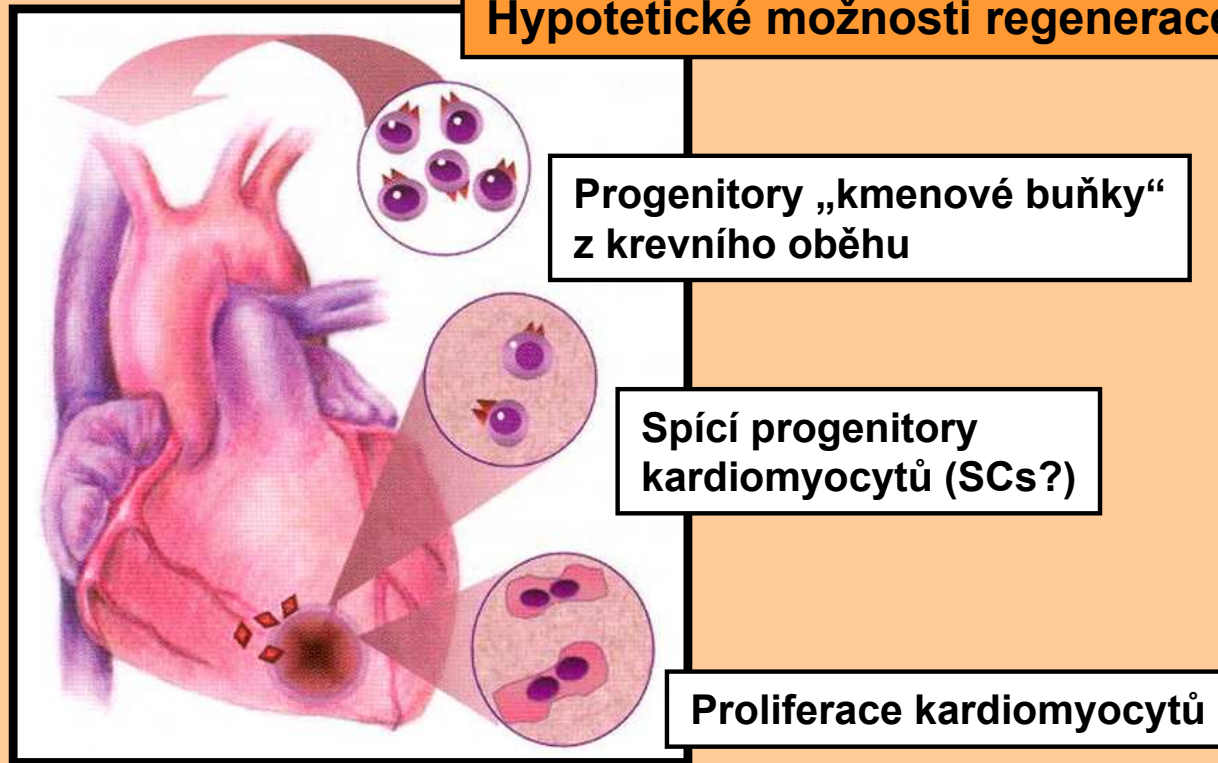
1) MSCs, SP buňky, BMSSCs, MAPCs, se "v malém množství vyskytují i v krevním řečišti. V návaznosti na poškození organismu, podle některých teorií, se počty těchto buněk v krvi zvětšují.

2) „Signál poškozené tkáně“. Cirkulující (i např MSCs / BMSSCs) progenitorové a kmenové buňky mají tendence (zřejmě podobně jako buňky imunitního systému) akumulovat se v poškozené tkáni. Podstata tohoto signálu není přesně známa. Zřejmě je však podobného charakteru jako známe z imunitních reakcí a z procesů regenerace (chemoatraktanty – chemotaxe, pathotaxe)

3) Je podezření, že endotel může dávat vznik hematopoetickým progenitorům (viz. např. hematopoéza v stěně dorsální aorty (AGM) embrya a extraembryonální prvotní krevní ostrůvky průběhu embryonálního vývoje atd..

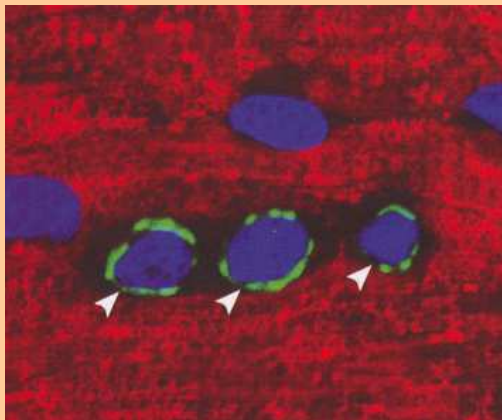

Hypotetické možnosti regenerace srdečního svalu

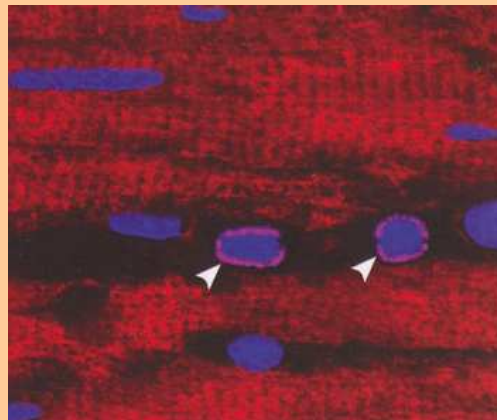

Detekce buněk v srdeční svalovině exprimujících

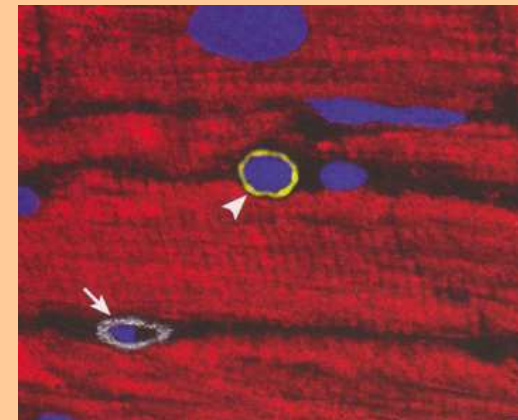
c-kit (zelená)

MDR1 (růžovo-fialová)

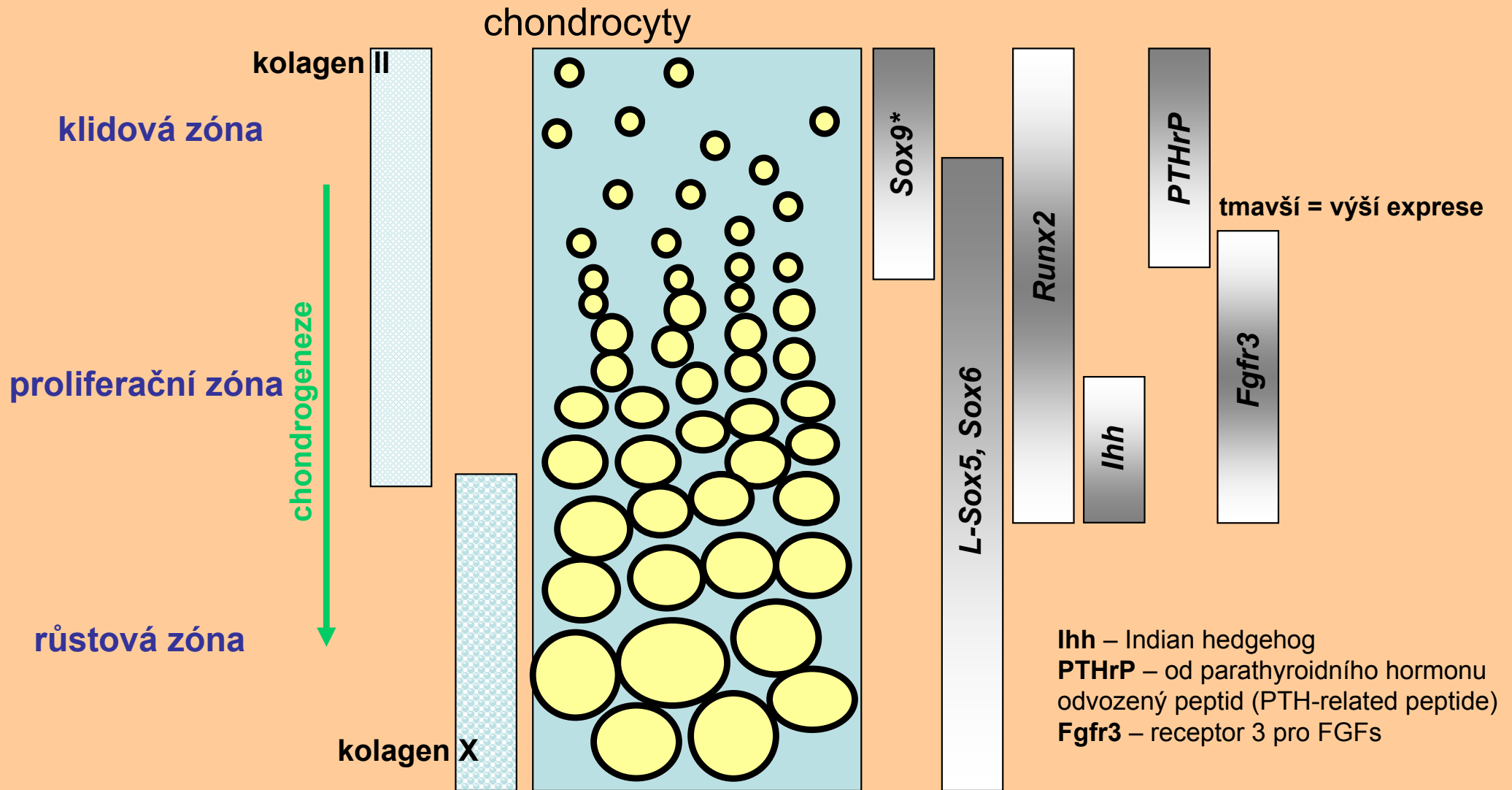

Sca1 (žlutá)
von Willebrandův faktor (bílá)

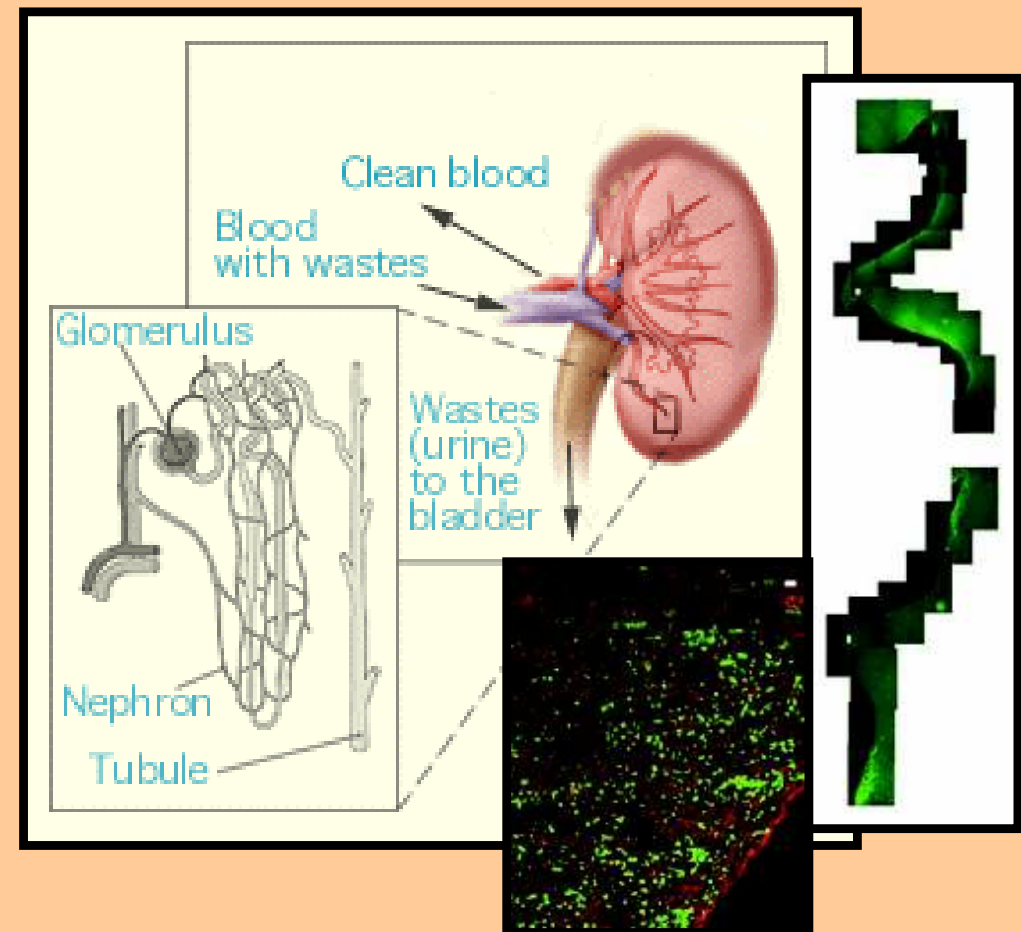
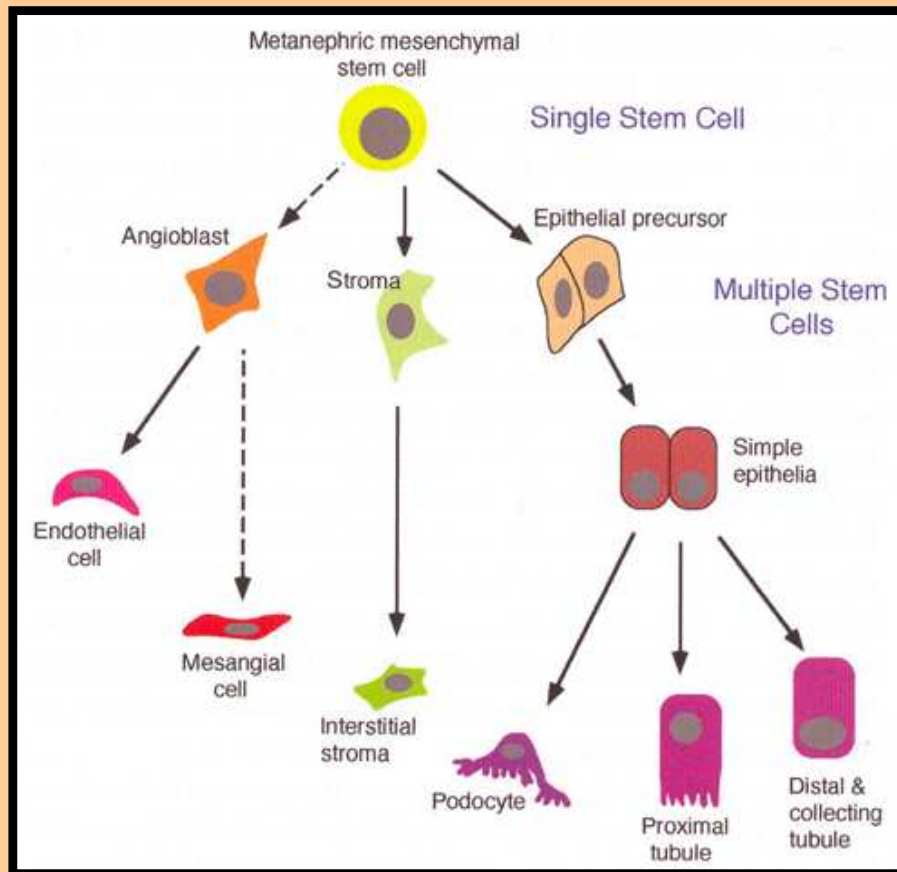
fenotyp chondrocytů v průběhu jejich diferenciaci

* Sox9 aktivuje expresi kolagenů typu II, IX, XI
Sox9 -/-, nevznikají chondrocyty

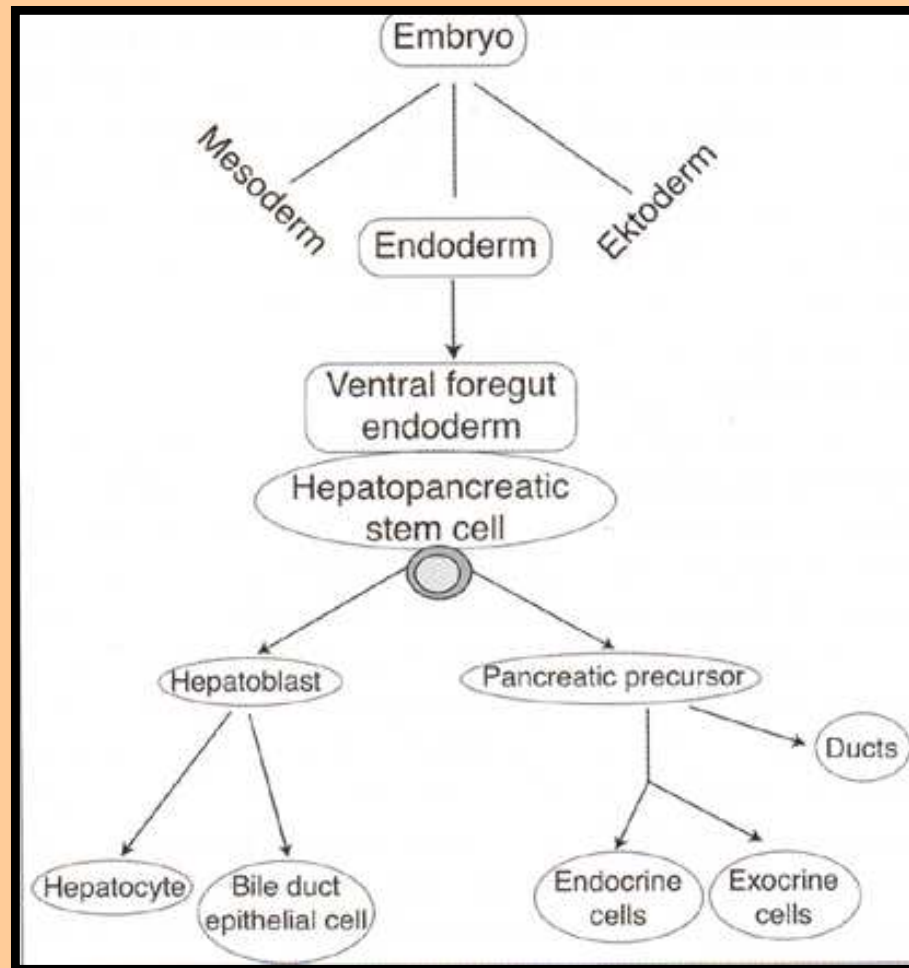
Ledviny

- velice malá schopnost regenerace
- složitý vývoj, různá regulace a odlišné typy buněk mezi pronefros, mesonefros a metanefros
- multipotentní buňky, kultivovatelné *in vitro* a integrující se v různých oblastech ledviny objeveny ve stěně renálních papil (Oliver 2004)
- klíčové geny pro vznik ledvin: **lim1** (homeoboxový gen); transkripční faktory **Pax2, Pax8**
- geny klíčové pro regulární vývoj ledvin: **Wnt4, BMP7**; transkripční faktor **FoxD1, pod-1; PDFG/PDGFR**

SSC „entodermálního“ původu

Játra a pankreas

Během embryogeneze vznikají játra a pankreat ze společného progenitoru/kmenové buňky. Přítomnost takové buňky v dospělém organismu, však nebyly dosud prokázána.

Játra

a) vlastní jaterní buňky

hepatocyty (albumin), oválné buňky (vlastní jaterní kmenové buňky, c-kit, SCF, Thy1 albumin / CK19), epiteliální buňky žlučovodu (CK19), hvězdčité buňky

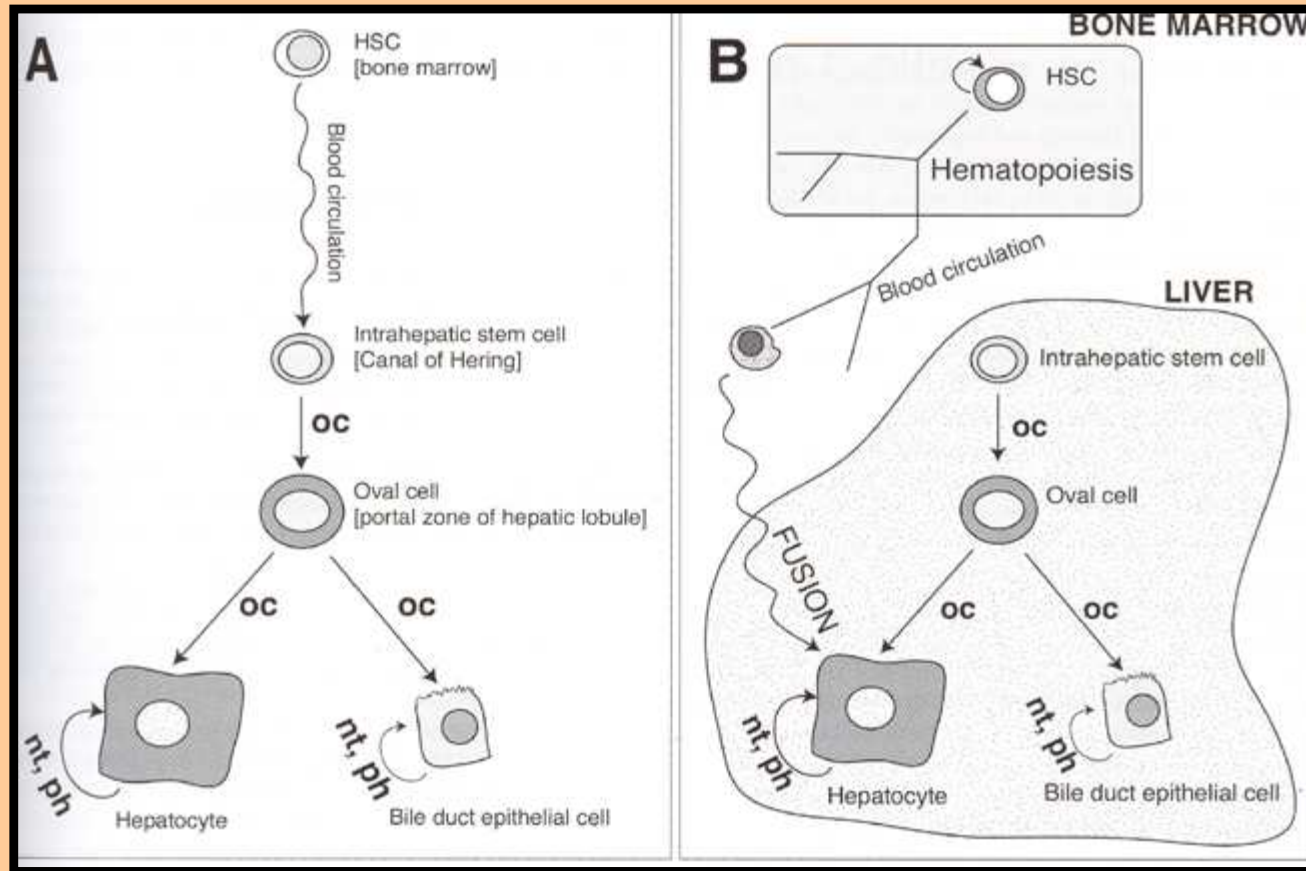
b) další typy buněk v játrech

endotelie, krevní elementy, Kupferovy buňky, SP buňky,...

Jaterní tkáň běžně regeneruje proliferací vlastních hepatocytů (hepatotektomie), případně proliferací a diferenciací oválných buněk (otravy, poškození chemikáliemi). Jednotlivé typy buněk jsou preferovány podle typu poškození. Hlavní proliferaci indukující faktor je HGF (hepatocyte growth factor), na celkové regulaci regenerace se pak podílejí i IL-6 (interleukin 6), TNF α (tumor necrosis factor α), TGF α (transforming growth factor α), EGF (epidermal growth factor α)

- regenerace jater HSCs: c-kit $^{+++}$, Thy $^{+/-}$, Lin $^{-}$, Sca1 $^{+}$ (fenotyp KTLS) z kostní dřeně tvoří po transplantaci do jaterní tkáně, zdá se funkční hepatocyty
- regenerace jater MAPCs a BMSSCs: MAPCs se usazují v játrech (chiméry i transplatace) a i *in vitro* dávají vznik hepatocytů (?!). BMSSCs, se usazují v játrech, ale zdá se, že zejména fúzí s tamními hepatocyty (časté karyotypy při sex-mix transplantacích jsou XXXY a XXXXY). Plná funkčnost těchto MAPCs a BMSSCs derivátů však zatím nebyla prokázána.

Model zapojení se HSCs / hematopoetických progenitorů v regeneraci jater

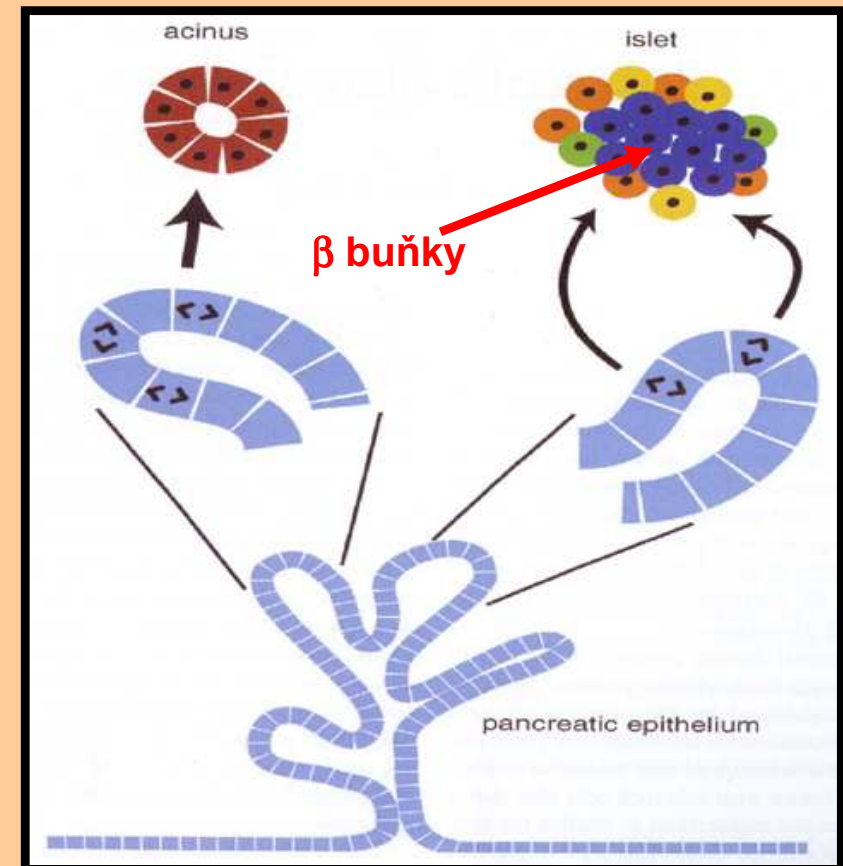

oc – regenerace z oválných buněk
 nt – normální obnova jaterní tkáně
 pt – obnova jaterní tkáně po odstranění její části

Pankreas

- a) exokrinní buňky (trávicí enzymy) a epiteliální buňky tvořící kanálky pro odvod těchto enzymů do dvanáctníku
- b) endokrinní buňky α (glukagon), β (insulin), δ (somatostatin) a pp-buňky (pankreatický polypeptid)

- prekurzor pankreatu (embryonální SC) exprimuje transkripční faktor „*pdx1*“
- poslední studie ukazují, že β buňky se neobnovují z kmenových buněk, ale svou vlastní pomalou proliferací. Exprimují insulin, *Pax6*, *HNF3 β* ,..
- endokrinní buňky mají velice podobný vývojový program jako buňky neurální (NeuroD, *is11*, *Nkx2.2*, *Nkx6.2*,...) rozdíl je zejména v insulinu a *pdx1*
- epiteliální buňky kanálků se sebeobnovují podobně také exokrinní buňky acinů
- SCs pankreatu nebyly dosud objeveny
- diferenciace BMSSCs (?) do β buněk byla jednou prokázána, ale nezopakována
- buňky pankreatu mohou tvořit hepatocyty u člověka spontánně (*in vivo*), u potkana to lze navodit experimentálně, opačně to nefunguje, avšak exogenní exprese *pdx1* v hepatocytech z nich dělá buňky exprimující insulin a znaky exokrinních buněk, podobné i u buněk embryonálního epitelu střeva

Kmenové buňky střevního epitelu

STŘEVNÍ EPITEL (u hlodavců se kompletně obmění ~ po 4 dnech)

pohárkové buňky – hlen

Panethovy buňky – bakteriocidní faktory (lysozym, defensiny + $\text{TNF}\alpha$)

epiteliální buňky (apikální mikrovili) – resorpce

Neuro / enteroendokrinní buňky – peptid. hormony

M-buňky – přenos antigenu k lymfocytům Peyerových plátů

kmenové buňky střevního epitelu

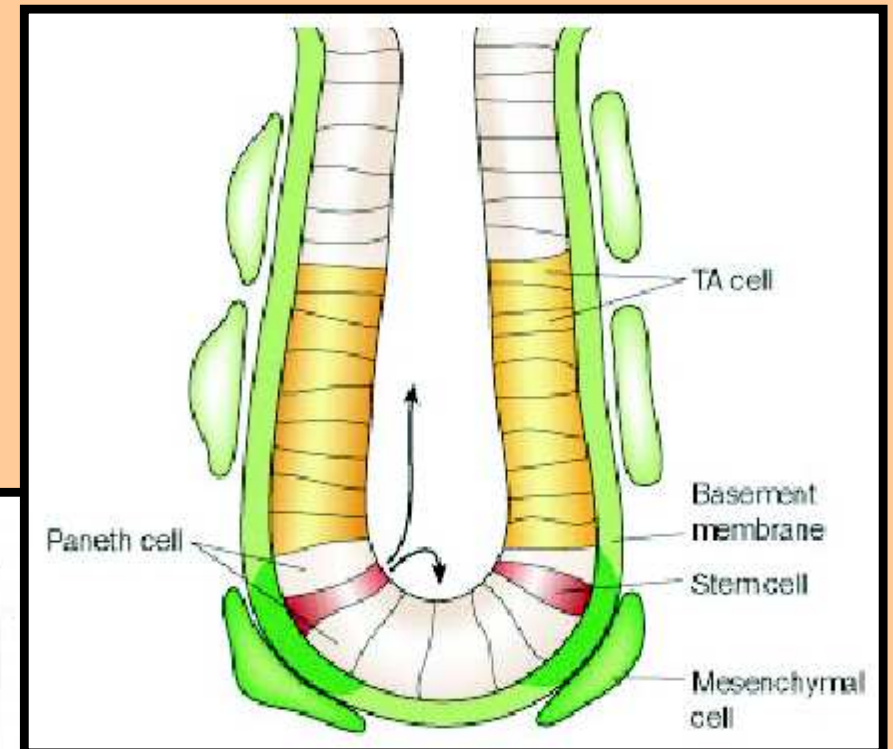
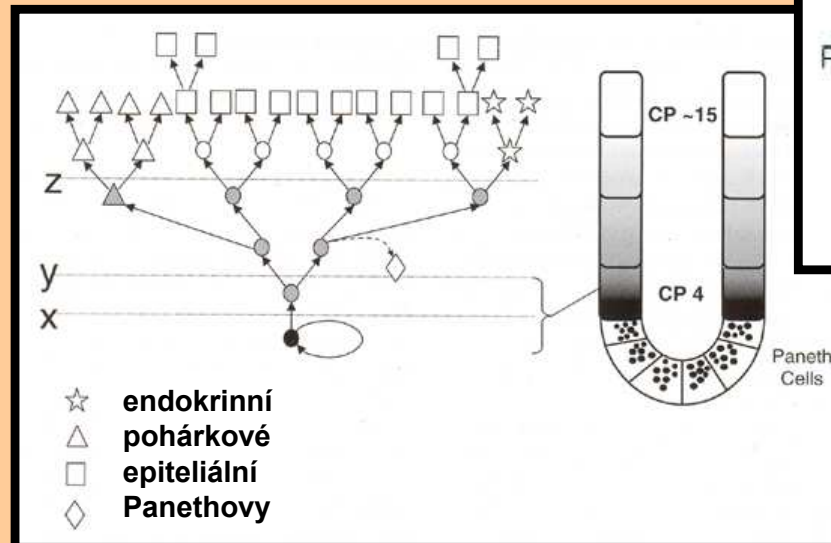
mesenchymální buňky „lamina propria“

fibroblasty, fibrocyty, endotelie, buňky hladké svaloviny, a střevní subepiteliální myofibroblasty

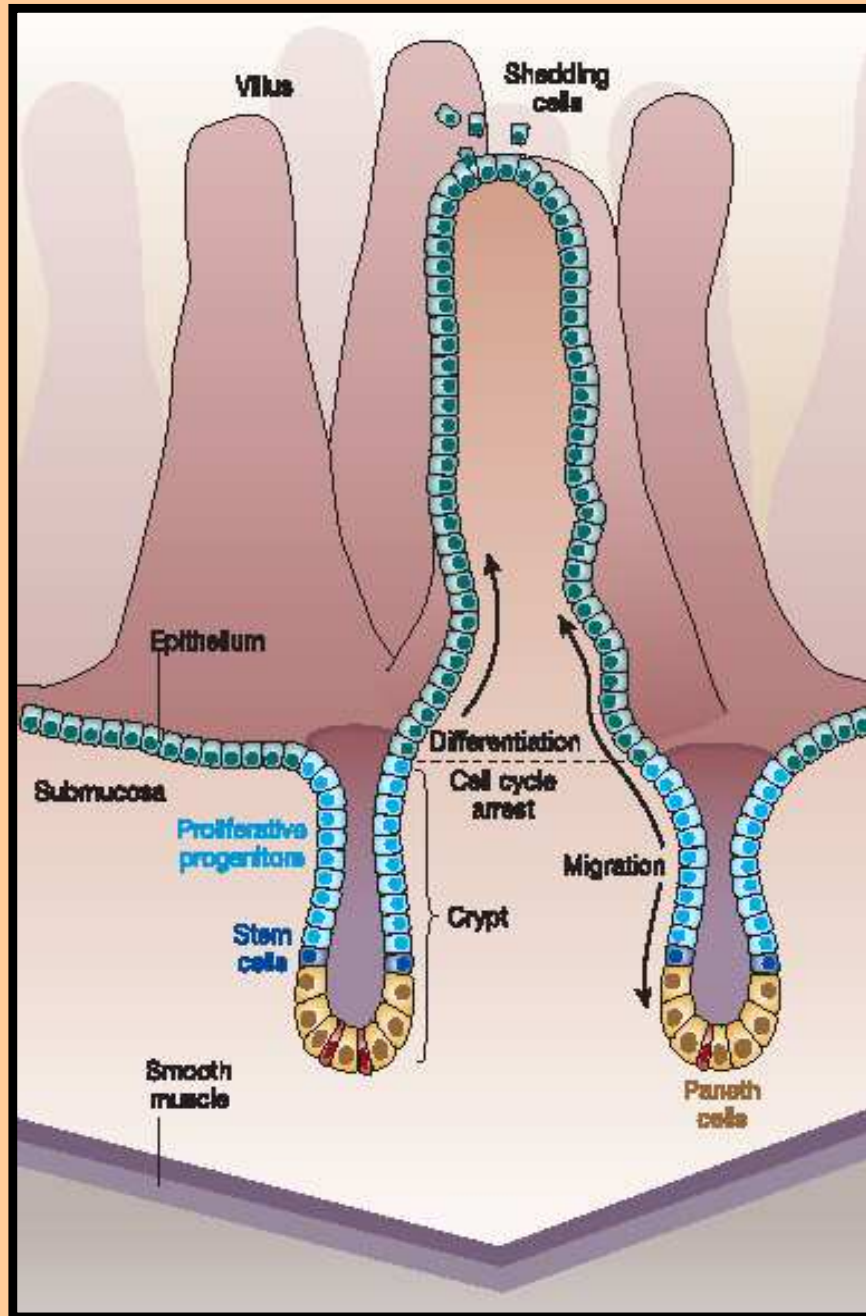
- ISEMF (intestinal subepithelial myofibroblast)

kteří produkují růstové faktory regulující proliferaci a diferenciaci epiteliálních buněk

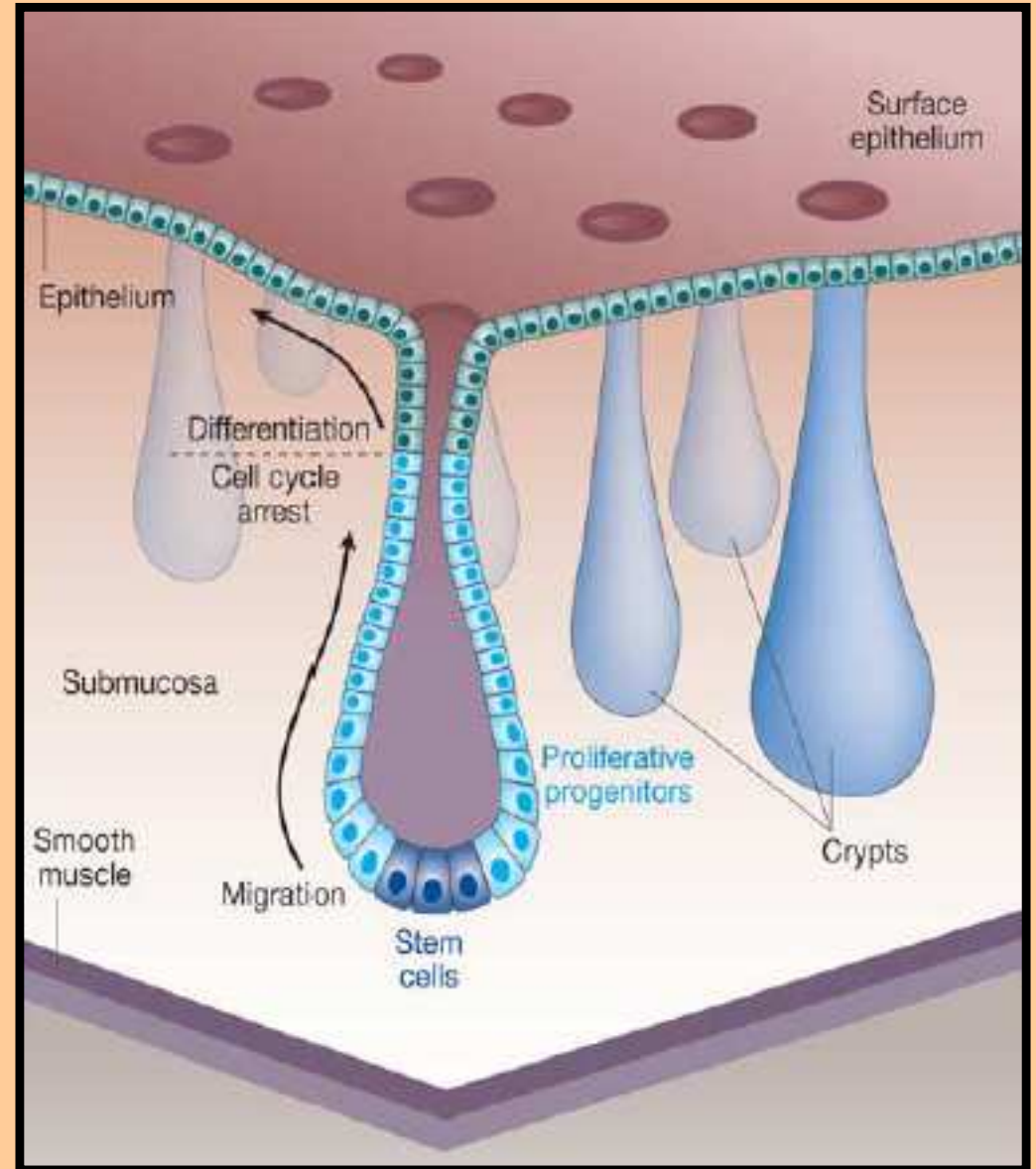
(HGF, KGF, $\text{TGF}\beta_2$)

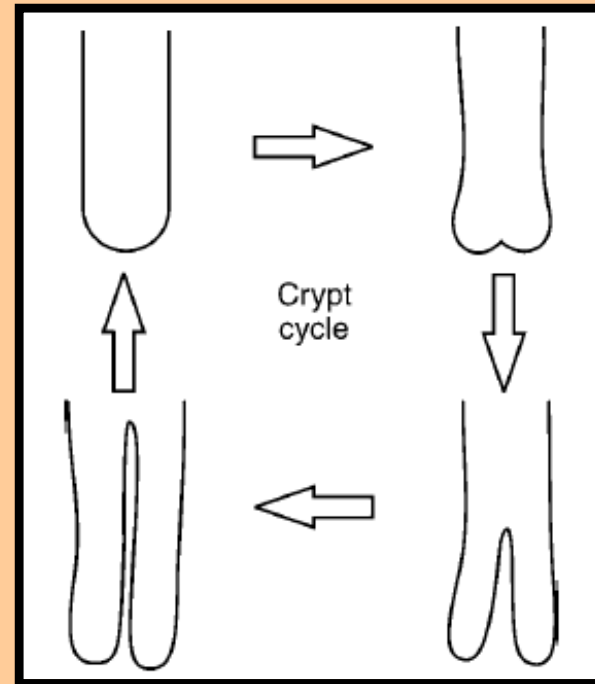
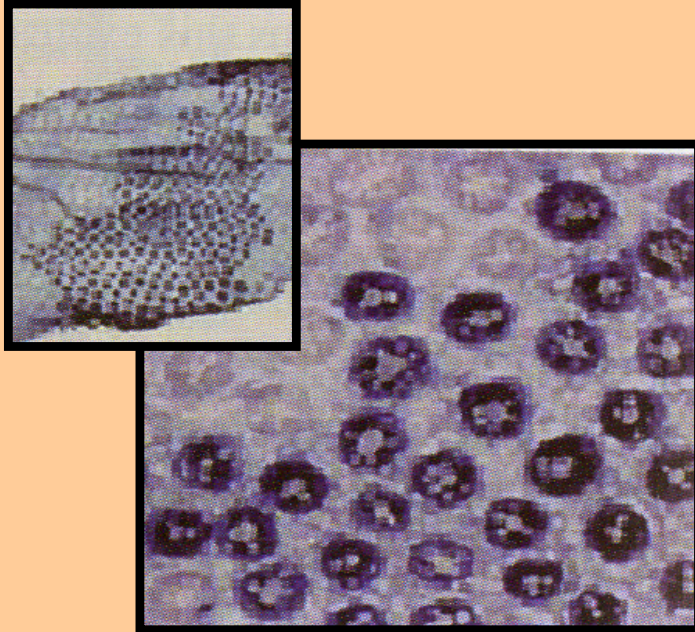
tenké střevo

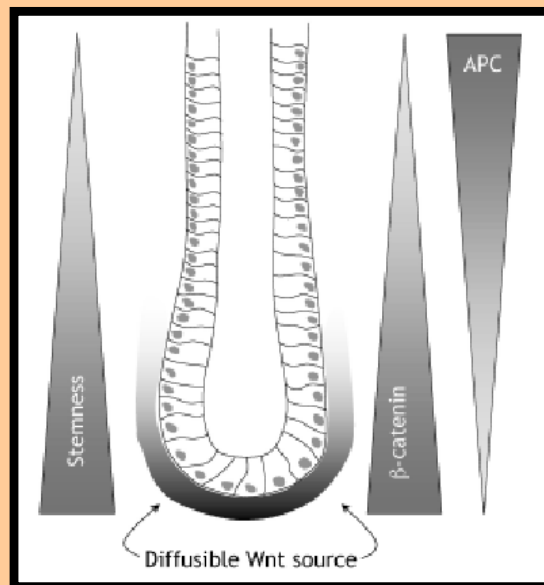
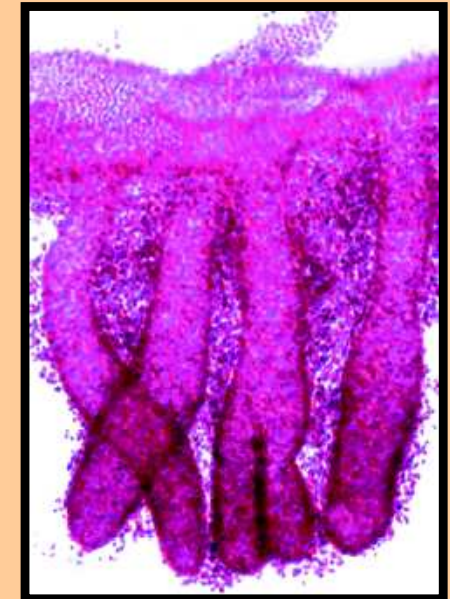
tlusté střevo

Předpokládá se, že všechny buňky každé střevní krypty jsou potomky jediné kmenové buňky
(klonální studie s chimérami)

Jednotlivé krypty se pak množí dělením
(dané velikostí krypty)

Nejklíčovějších faktory regulující diferenciaci střevního epitelu jsou Wnt, BMP a Notch. V případě tlustého střeva také gradient NaBt, produkovaného bakteriemi v jeho lumen.
APC – adenomatous polyposis coli

Pozn. MSCs/BMSSCs se mohou integrovat do střevního epitelu, ale neplní zde funkci epiteliálních buněk. Integrují se i do lamina propria, tvoří ISEMFs a produkcí růstových faktorů podporují proliferaci střevního epitelu (viz. MSCs)

Plíce

PLICNÍ EPITEL

(u hlodavců se kompletně obmění ~ po 100 dnech)

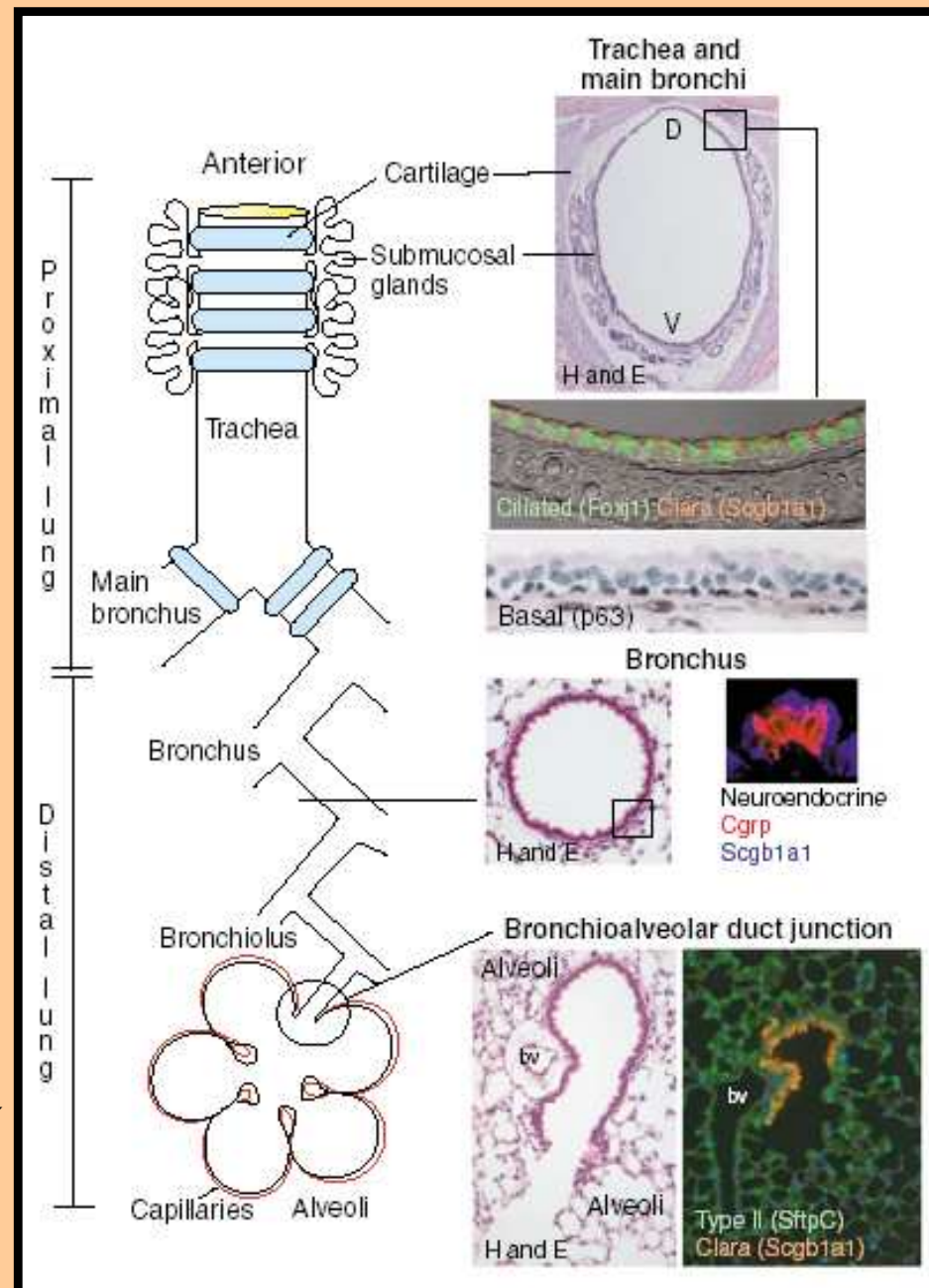
Proximální část plic

(trachea a velké průdušnice/bronchy)

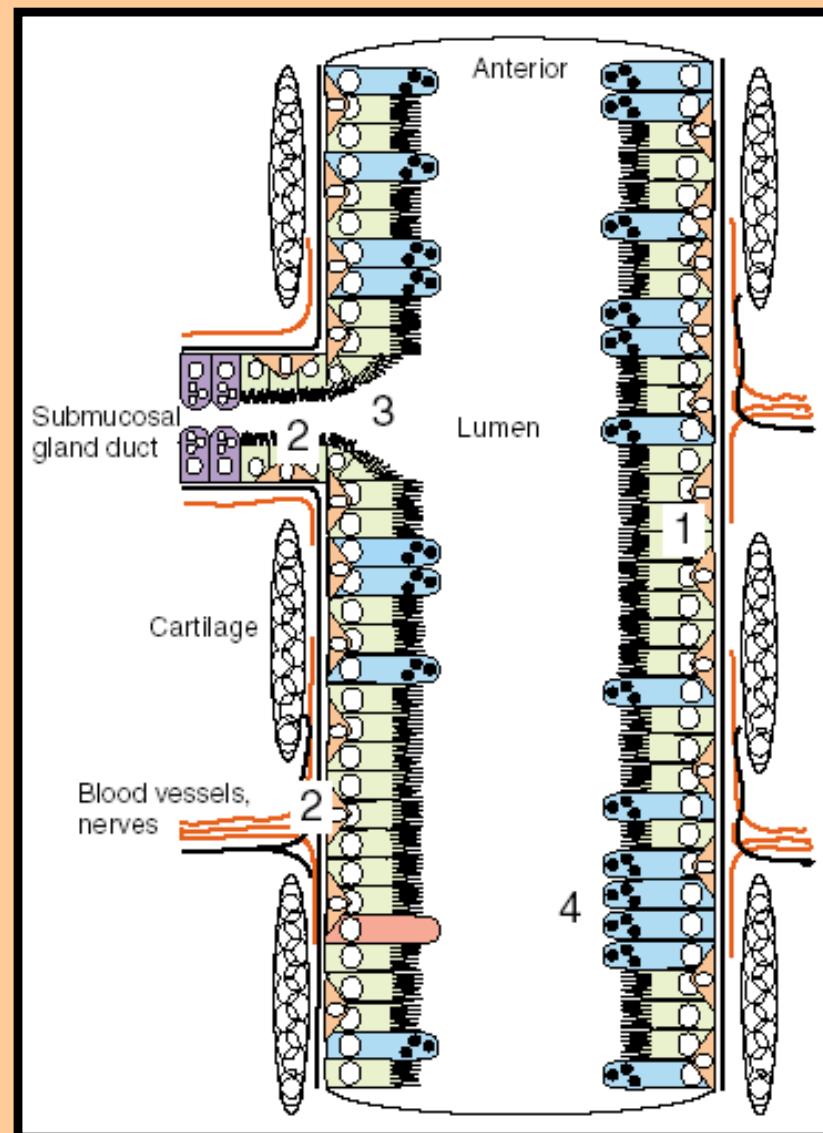
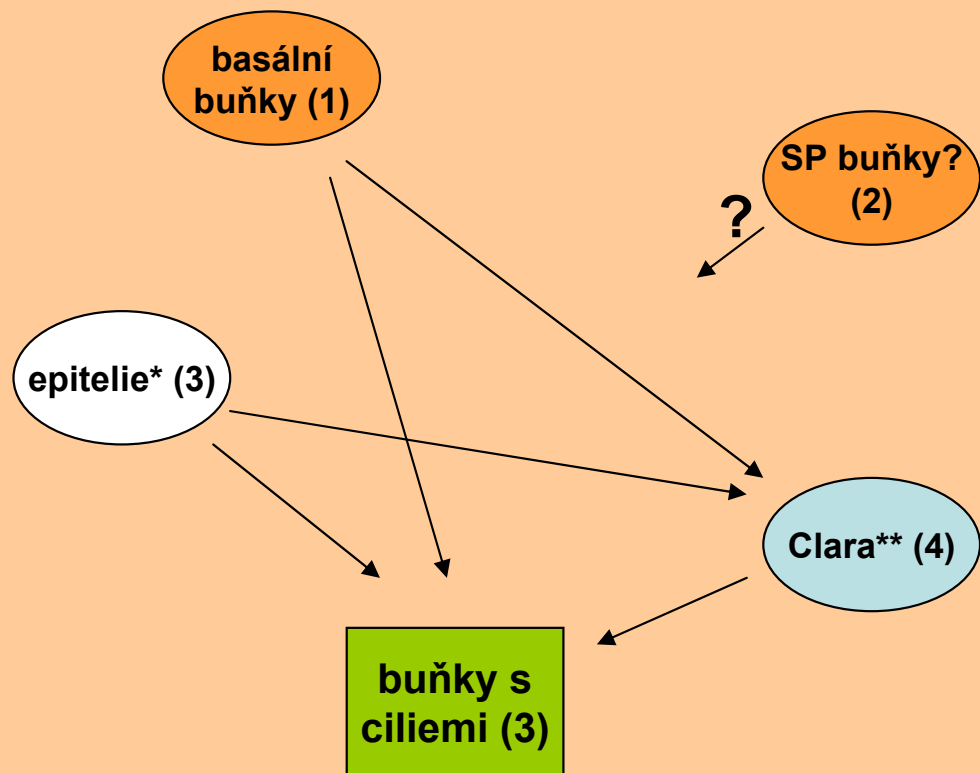
- epiteliální buňky s ciliemi (Foxj1+)
- Clara a buňky podobné Clara buňkám (Scgb1a1 – sekretoglobin+)
- bazální buňky (p63+)
- neuroendokrinní buňky

Distální část plic (průdušky, průdušinky a alveoli)

- epiteliální buňky s ciliemi (Foxj1+)
- Clara buňky (Scgb1a1+)
- varianta Clara buněk - Clara^v
- neuroendokrinní buňky, tvořící neuroendokrinní tělíška (NEBs, exprimují od calcitoninu odvozený peptid – Cgrp+)
- buňky typu I a II v alveolech. Typ II produkuje proteinové surfaktanty, typ I těsně přiléhá ke kapilárám
- bronchoalveolární kmenové buňky (BASCs)

Opravné mechanismy v proximální části plic

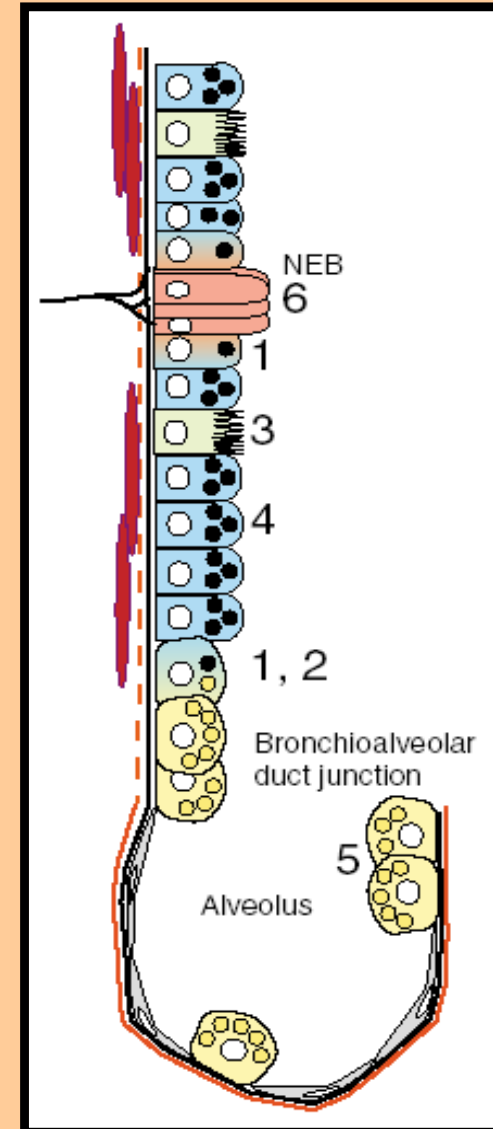
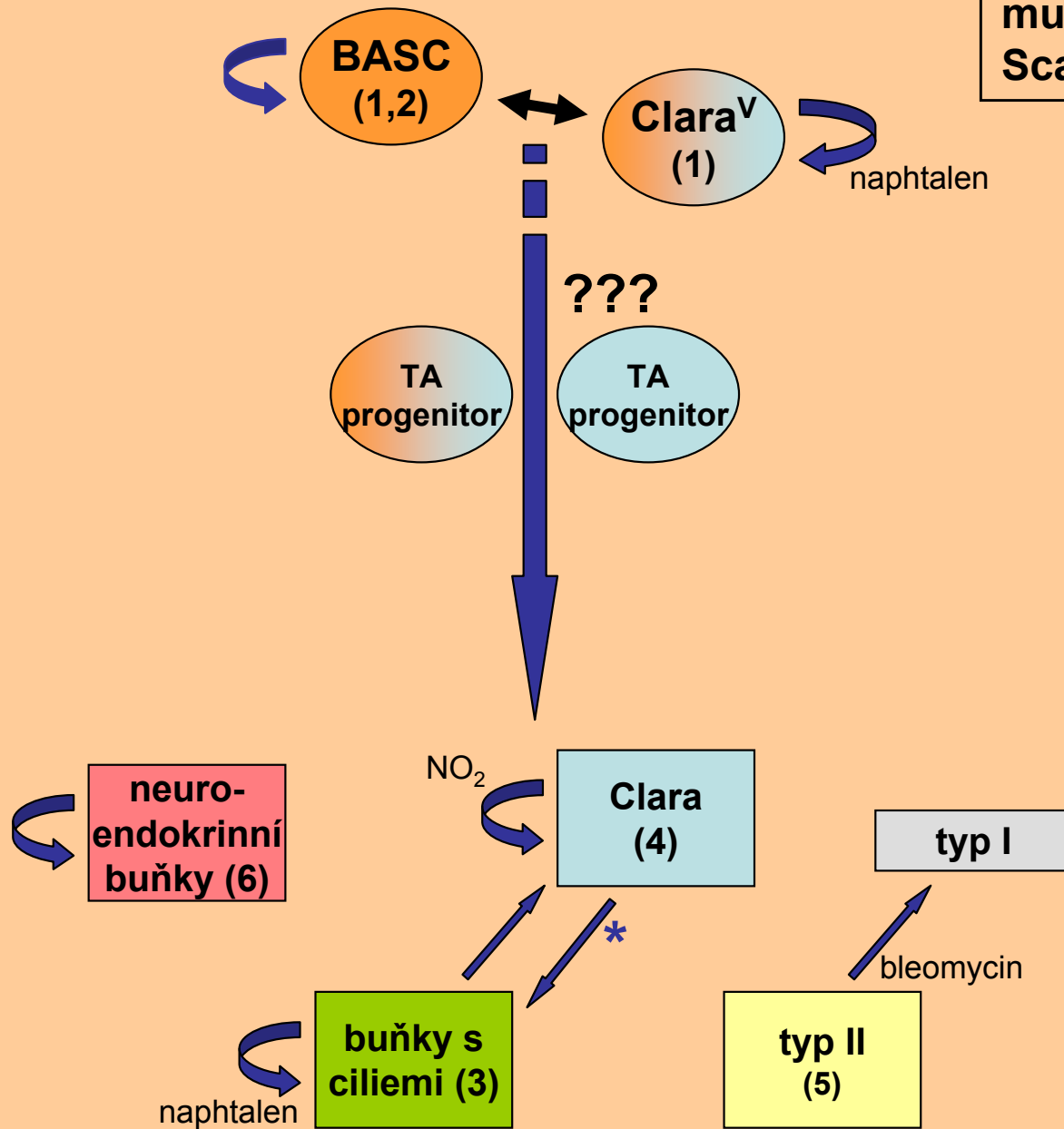

* epiteliální buňky submukózních žlaz, mohou regenerovat epitel průdušnic

** nahrazují buňky s ciliemi po poškození oxidanty

Opravné mechanismy v distální části plic

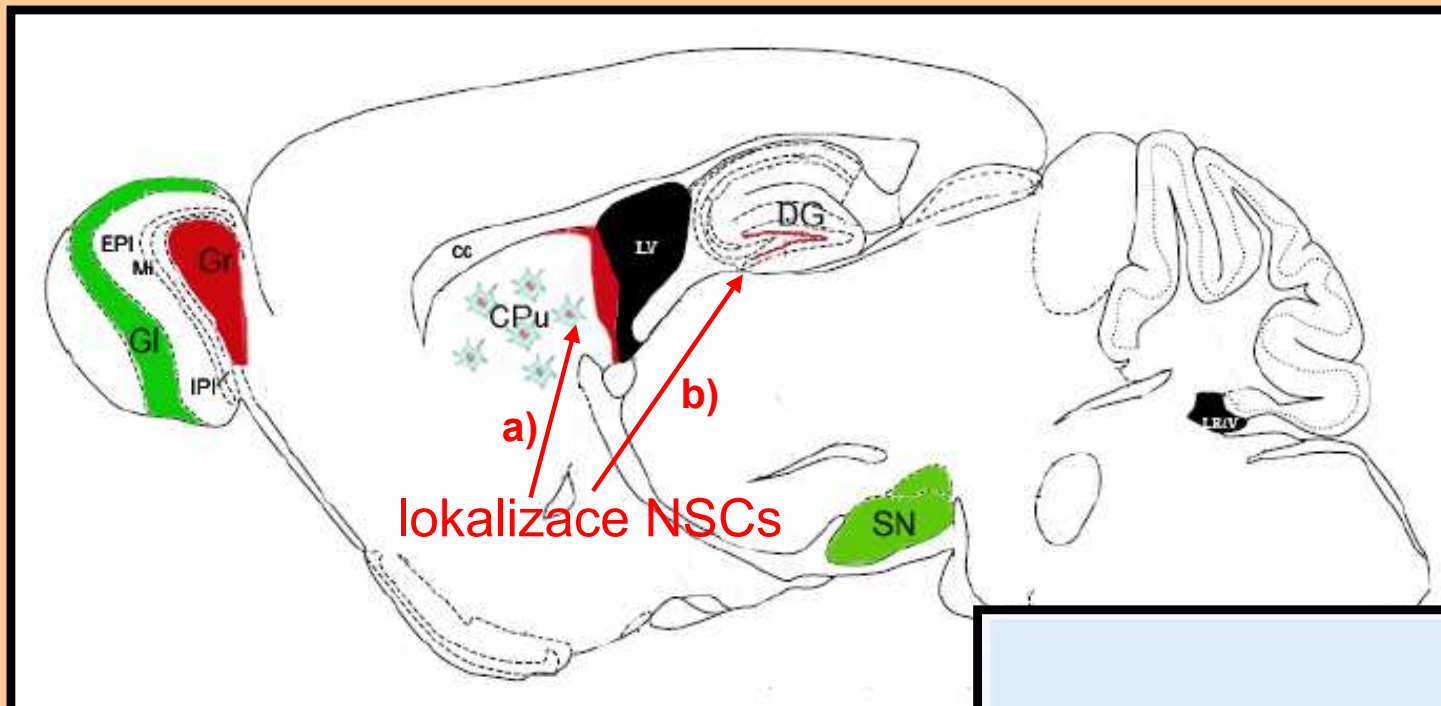
multipotentí BASCs mají fenotyp $Sca1^+$, $CD34^+$, $CD45^-$, $Sftpc/Scgb1a1^+$

*umí to všechny Clara buňky ?!

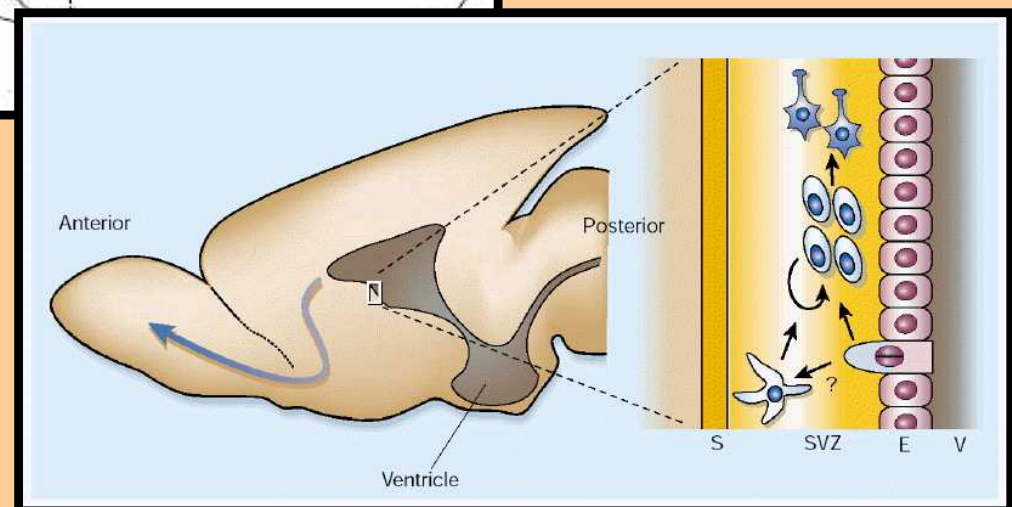
SSC „ektodermálního“ původu

Neurální kmenové buňky – NSCs (Neural stem cells)

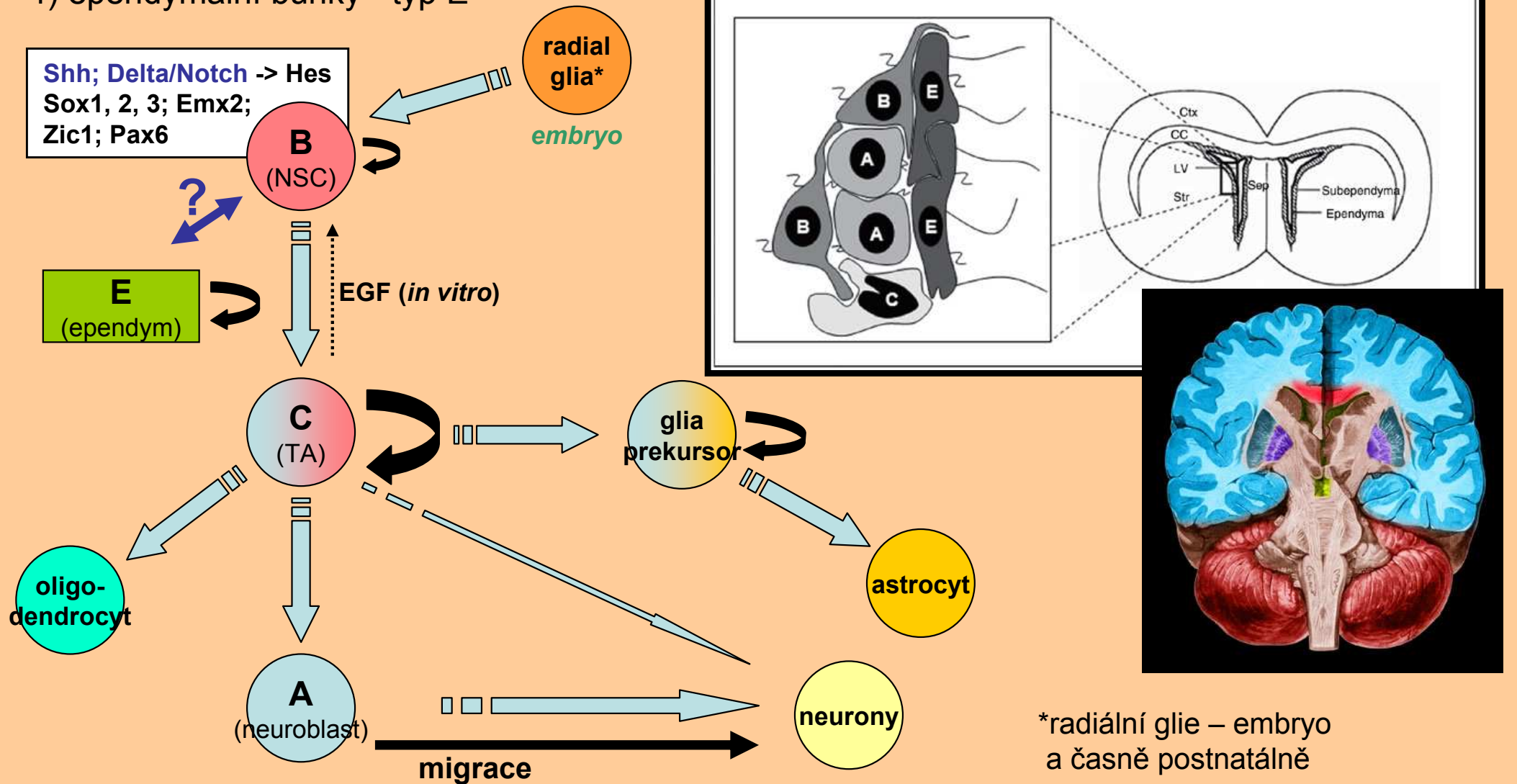
- a) subventrikulární zóna (SVZ), postranní komory
- b) subgranulární vrstva DG

GI – glomerulární vrstva
Gr – granulární vrstva
EPI – vnější plexiformní vrstva
Mi – vrstva mitral buněk
IPL – vnitřní plexiformní vrstva
cc - corpus callosum
LV - lateral ventricle
CPu - caudate putamen (striatum)
DG - dentate gyrus
SN - substantia nigra

Oblast s NSCs obsahuje čtyři typy buněk

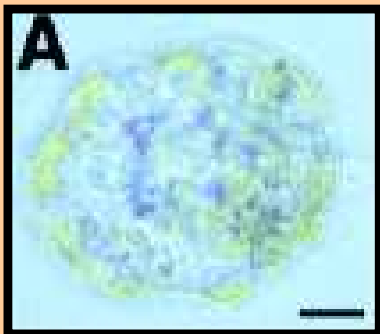
- 1) pomalu proliferující, astrocytům podobné (GFAP⁺/nestin⁺/SSEA1⁺/CD133⁺) buňky - typ B = NSCs
- 2) intenzivně proliferující buňky vzniklé z buněk B - typ C (TA progenitory, přechodně/transientně se dělící progenitory)
- 3) z buněk typu C vznikají buňky A = neuroblasty
- 4) ependymální buňky - typ E

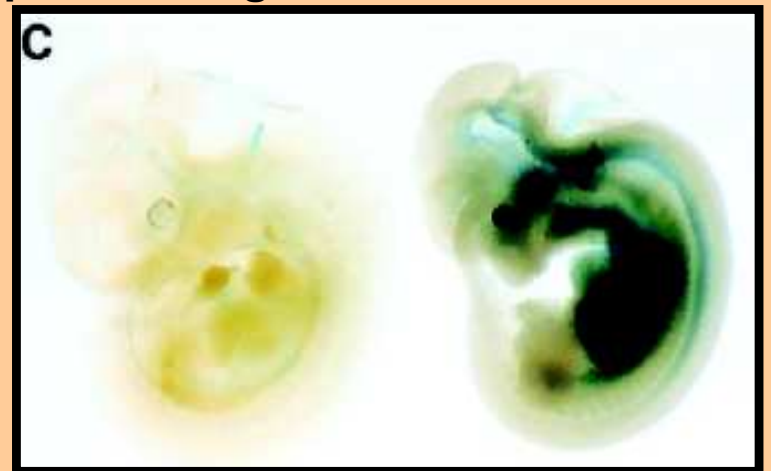

Další charakterizace NSCs

- NSCs jsou široce multipotentní a experimenty s chimérami ukázaly, že NSCs dávají vznik buňkám všech tří zárodečných listů (netvoří pohlavní buňky, nebylo prokázáno)
- u chimér se také NSCs nepodílí na hematopoéze i přesto, že v případě likvidace hematopoézy zářením, injikované NSCs ji obnoví (obojí děláno s myši ROSA26)
- na druhou stranu není jasné, zda NSCs tvoří všechny typy nervů a glií
- neurální multipotentní progenitory byly izolovány i z retiny, optického nervu, hypothalamu, čichových laloků, čichového epitelu, a míchy
- tyto směsné populace nejsou schopné dlouhodobé proliferace *in vitro* tak jako NSCs a také si zachovávají některé epigenetické znaky podle místa původu
- po poškození mozku je možno neurogenezi detekovat i v striatu, neokortexu nebo v místech kortiko-spinálních motoneuronů
- NSCs s věkem ubývá, podobně jako ostatní adultní SSCs, každopádně je lze izolovat z mozkové tkáně i několik hodin (4-6h) po diagnóze klinické smrti
- *in vitro* se NSCs kultivují v podobě tzv. „neurosféry“ ve speciálních médiích určených pro expanzi neurálních progenitorů, bez séra, ale s nadbytkem FGF2 a EGF
- „neurosféry“ jsou plovoucí útvary s navýšeným množstvím neurálních progenitorů a NSCs, lze v nich detekovat již i množství zralejších typů nervů i glií
- i neurální progenitory (TA) lze dlouhodobě kultivovat

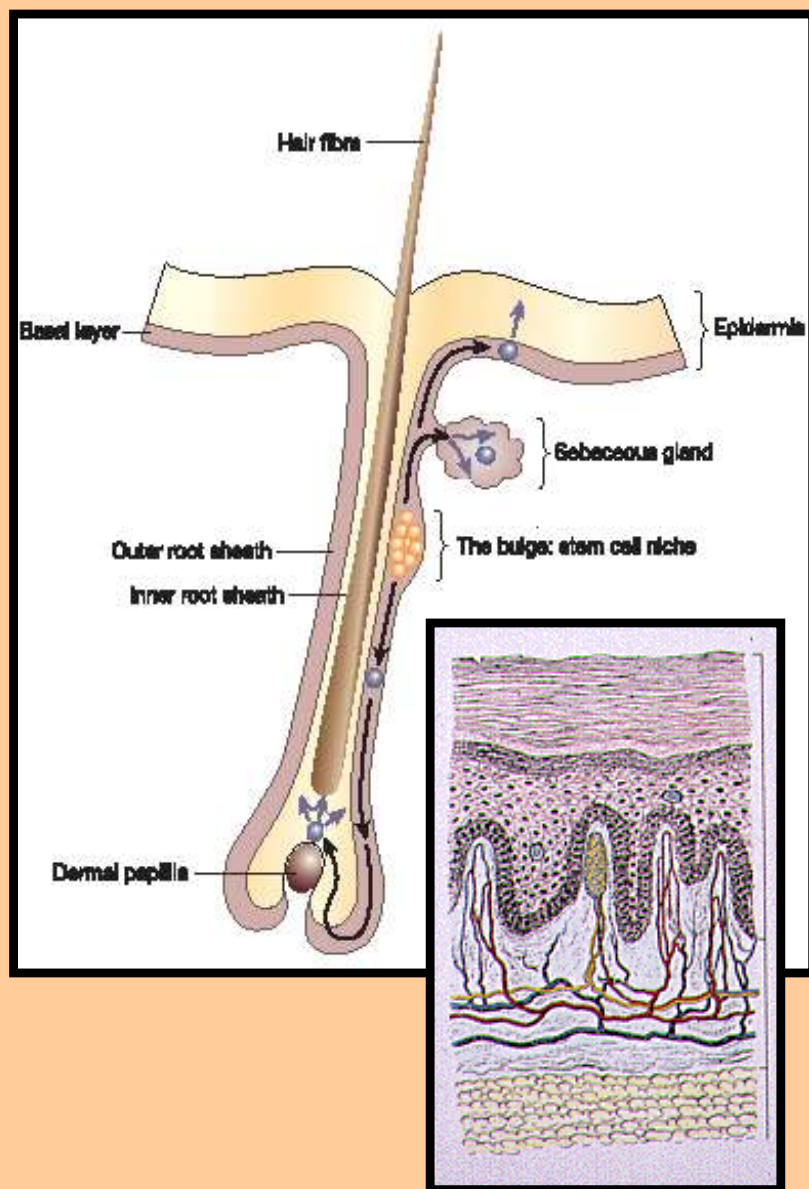

← Chimerická blastocysta vytvořená po smíchání blastomer normální a ROSA26 myši a myší embrya (11 dpc) normální a s ROSA26 chimerické myši.

Epiteliální kožní kmenové buňky – ESSCs (Epithelial skin stem cells)

Kůže – dermis (mesoderm -> mesenchym) + **epidermis (ektoderm)**

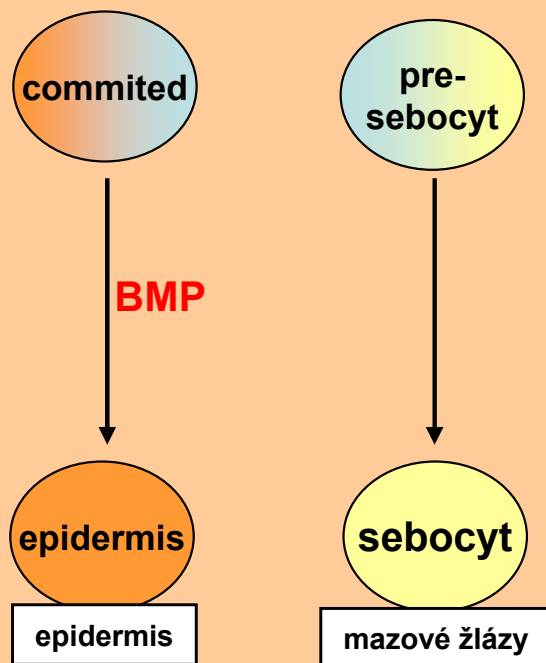
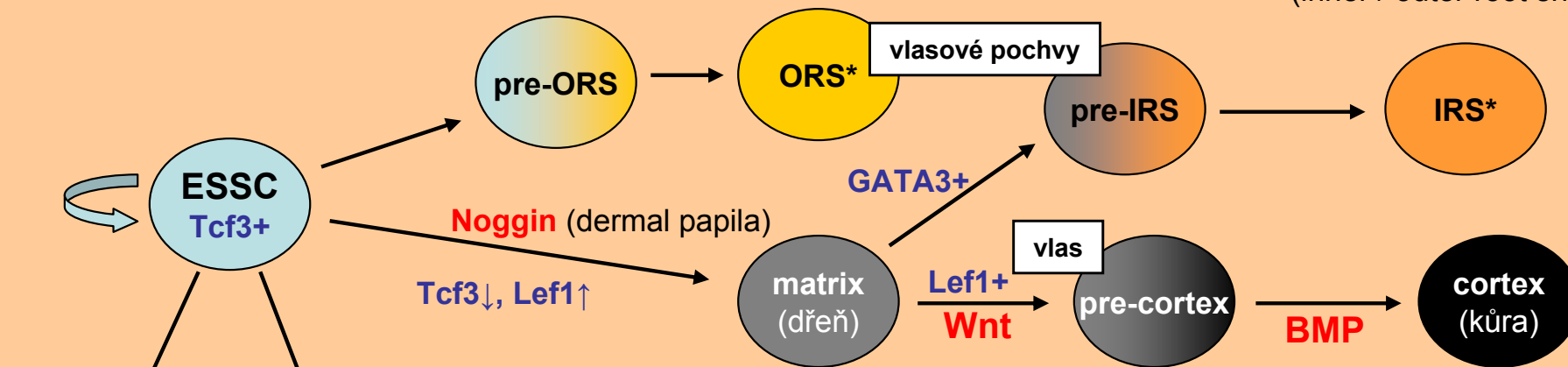
ESSCs ($\text{Integrin } \alpha 6^+ / \text{CD71}^- / \text{K15}^+ / \text{K19}^+ / \text{CD34}^+$)¹ jsou lokalizovány ve výduťi po straně vlasové pochvy. Odtud v případě potřeby migrují jak do bazální vrstvy krycí epidermis, tak k základu vlasu k dermální papile². V základně vlasu, u dermální papily, ESSCs vytváří „sekundární“ populaci kmenových buněk, odpovědných za růst vlasu. V basální vrstvě epidermis dávají vznik aktivně se dělícím keratinocytům, exprimujícím keratiny K5 a K14. Po jejich přechodu do „stratum spinosum“ se tyto keratinocyty přestanou dělit a nastupují proces terminální diferenciace kdy keratiny K5/K14 jsou nahrazeny keratiny K1 a K10. Poté dochází k syntéze bariérových proteinů jako je involucrin, loricrin, ..., zplošťování buněk a jejich odumírání.

¹ CD71 – receptor pro transferin

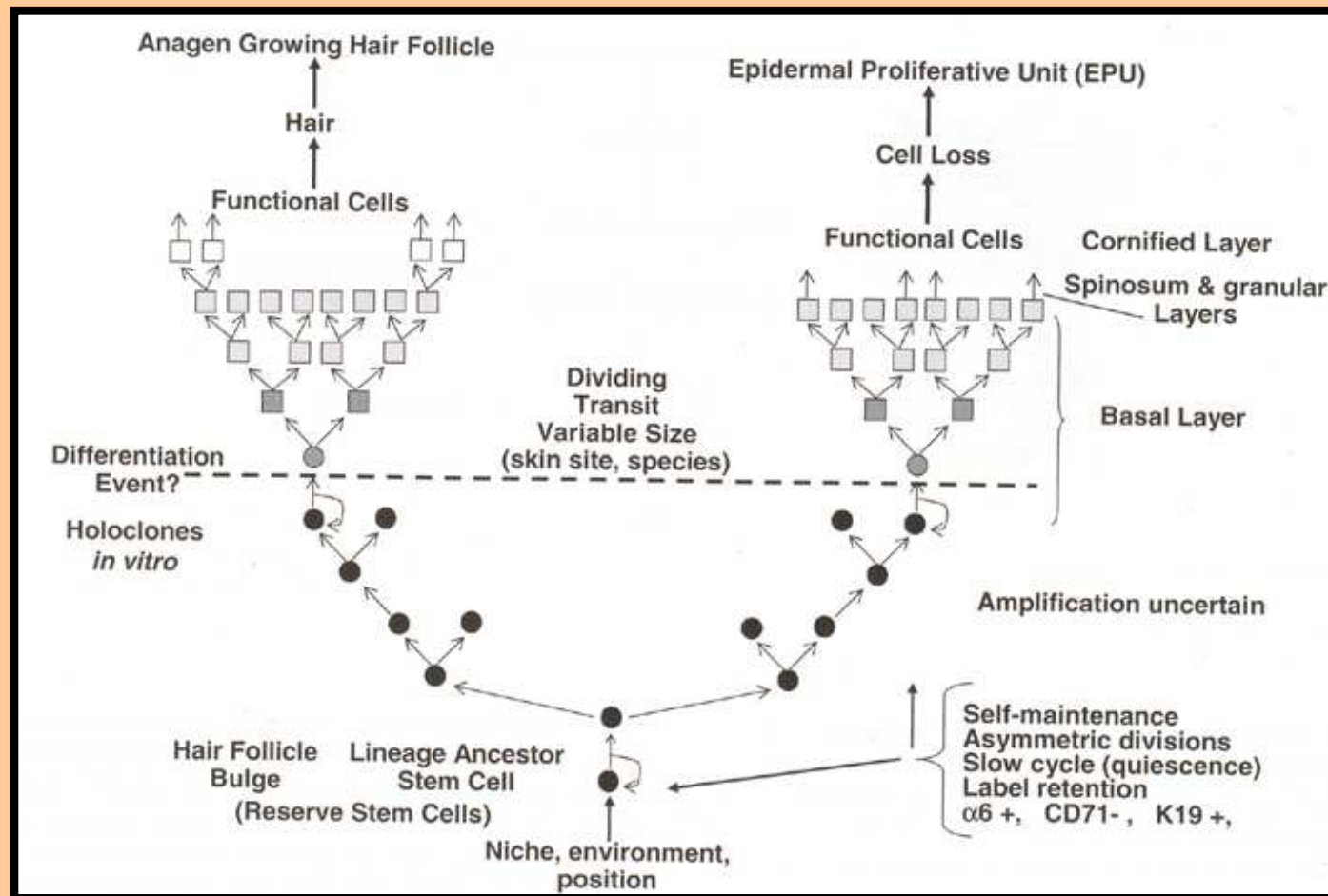
² dermální papila je shluk mesenchymálních buněk regulující růst chlupu

Specializace a signalizace v epidemis

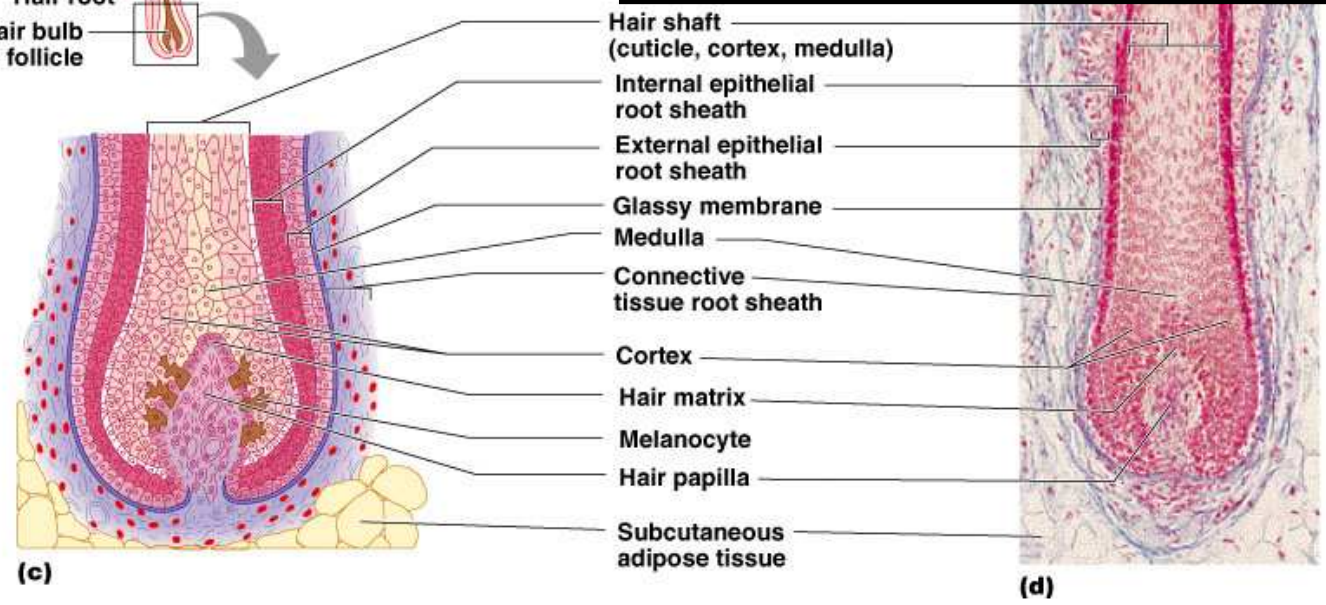
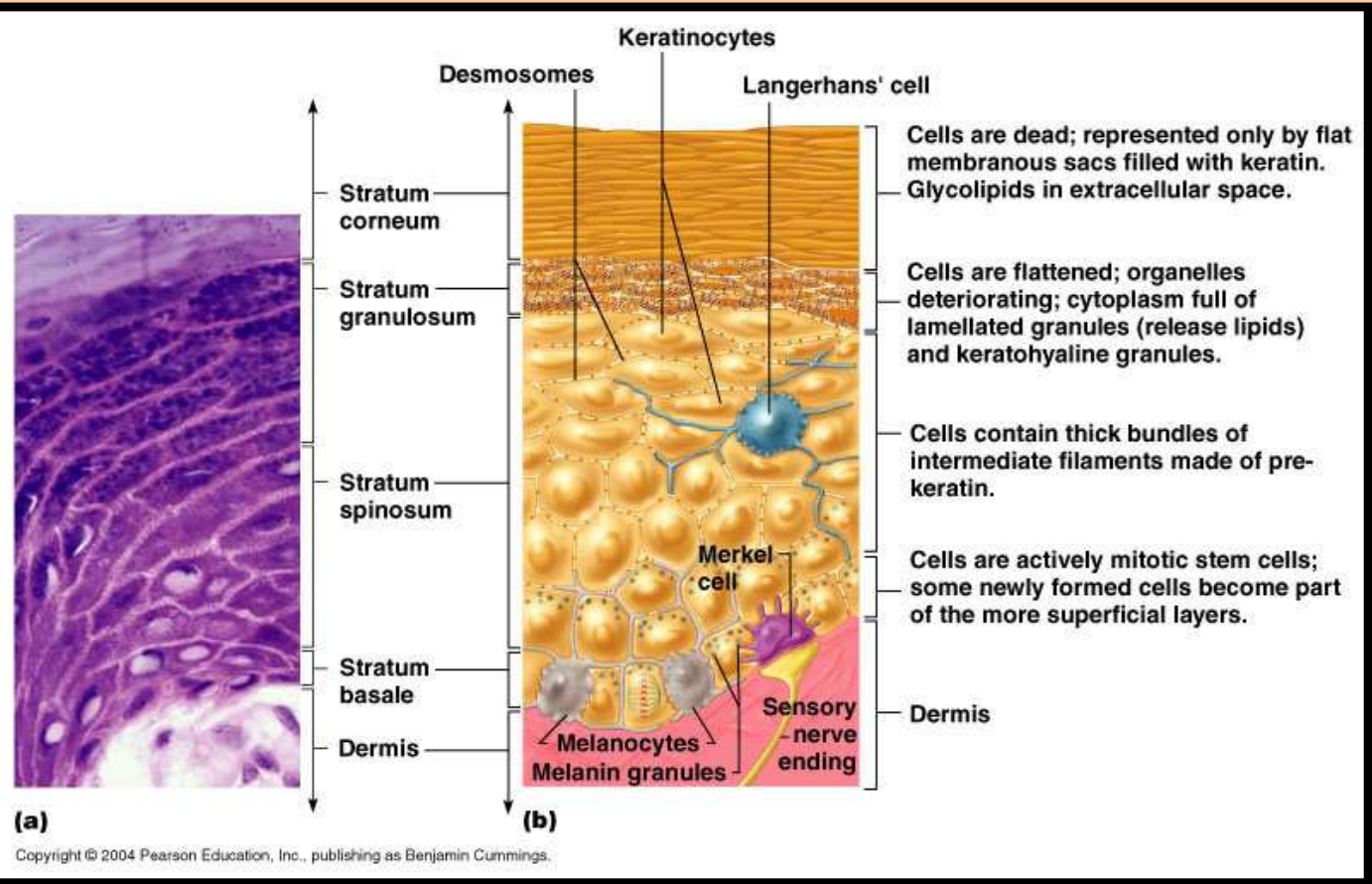
*IRS – vnitřní vlasová pochva
 ORS – vnější vlasová pochva
 (inner / outer root sheath)

cytokiny
 transkripční faktory

Morfologie epidermis a vlasové cibulky

Poznámka.
Epiteliální kmenové buňky podobné ESSCs byly také nalezeny v oční rohovce. Tyto buňky jsou zde pravděpodobně pouze bipotentní, avšak po jejich přenosu do epidermis, se chovají jako ESSCs a jsou multipotentní!

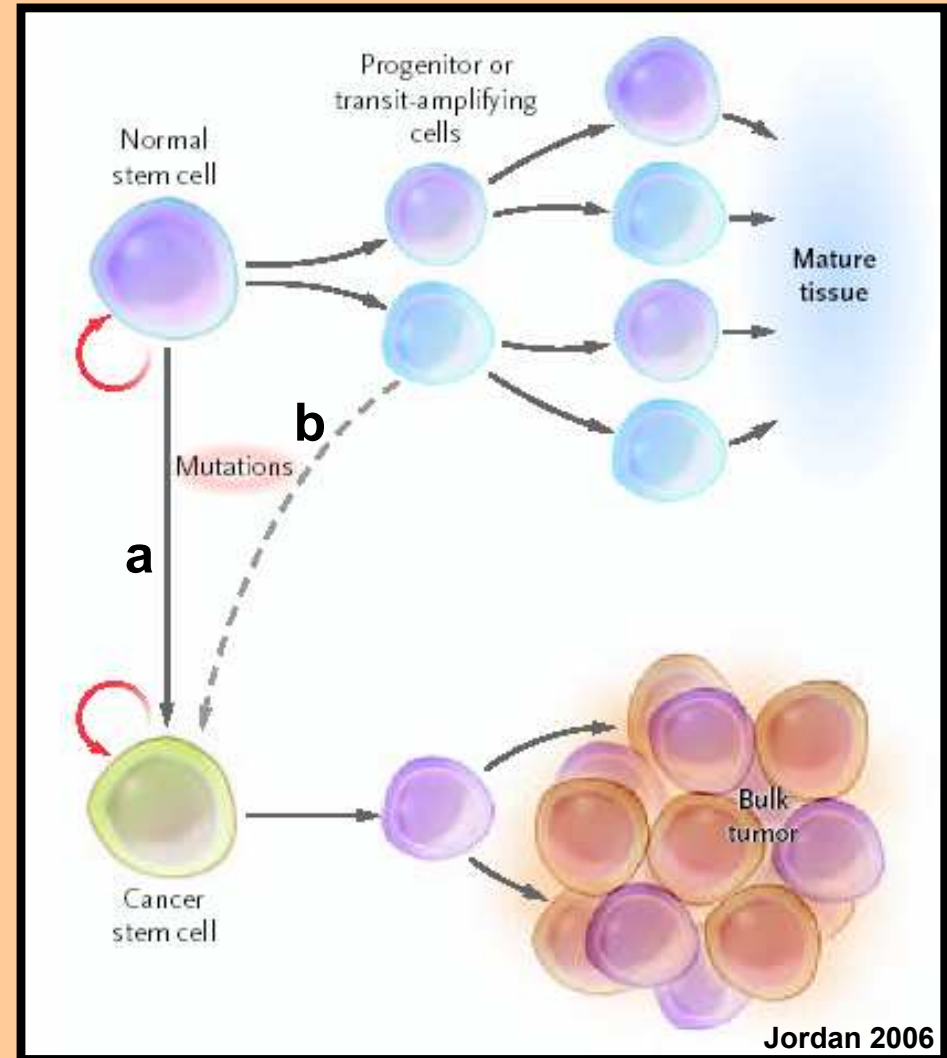
Nádorové kmenové buňky - CSCs (Cancer stem cells)

Původ CSCs

- a) somatické kmenové buňky
- b) TA buňky (progenitory)*

Podstatou je akumulace chyb v regulaci diferenciaci, proliferace a apoptózy. Tyto chyby mohou být jak na základě poškození/změn DNA (genů – mutace, translokace,..), tak na úrovni epigenetických mechanismů, případně kombinací obou.

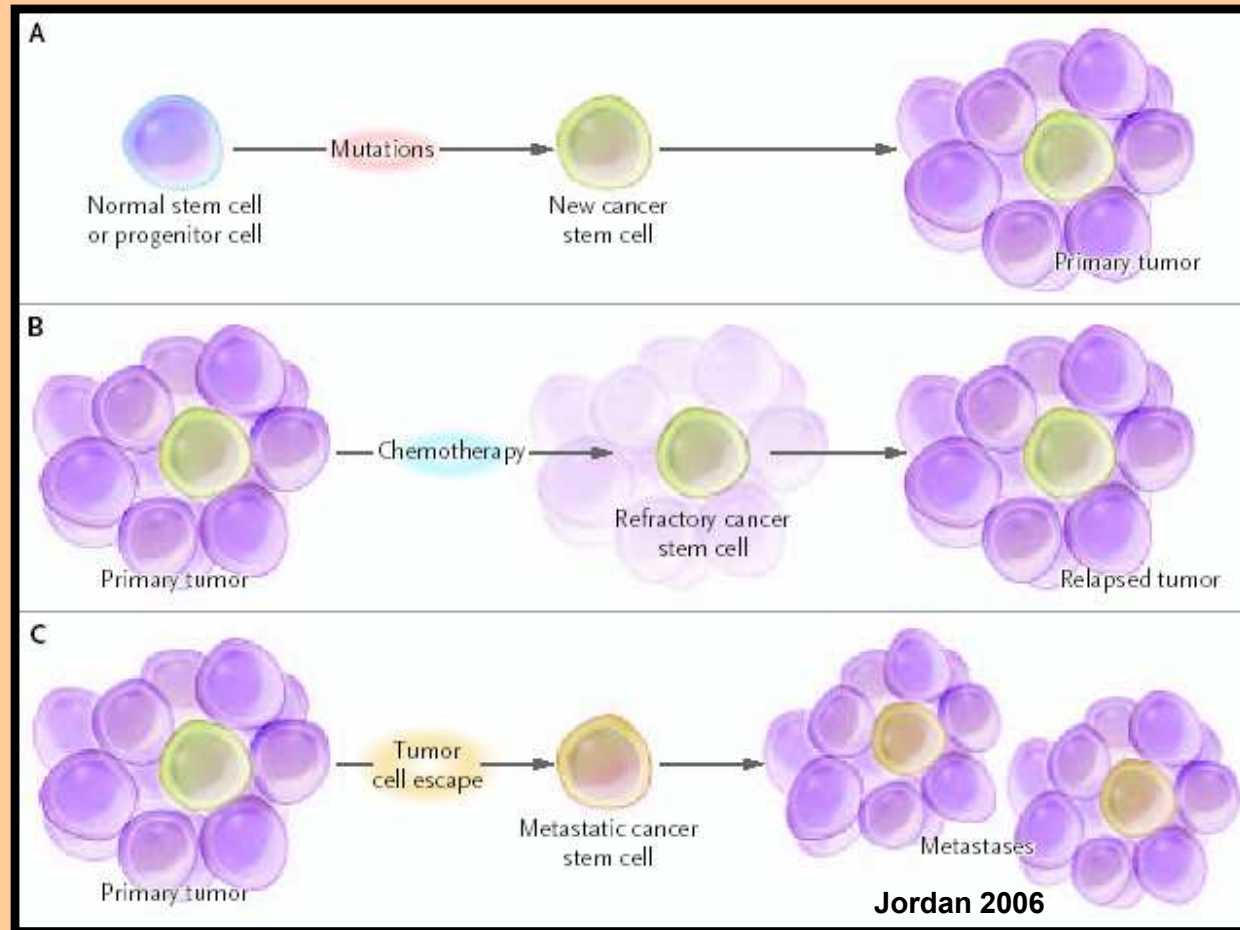
=> chybná odpověď na vnější signály (růstové faktory, proteiny ECM, buňky)

* Lze i experimentálně navodit zvýšením exprese oncogenů, např *ras* + *myc*.

Kmenové buňky nádorů jsou zodpovědné za návrat (relaps) onemocnění a metastáze

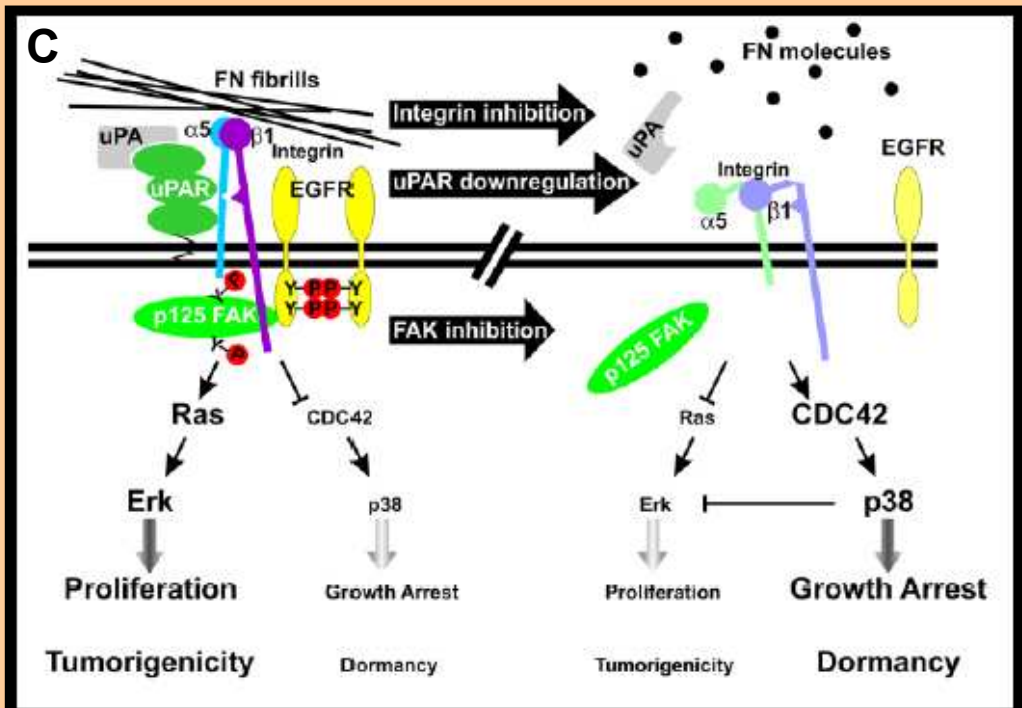
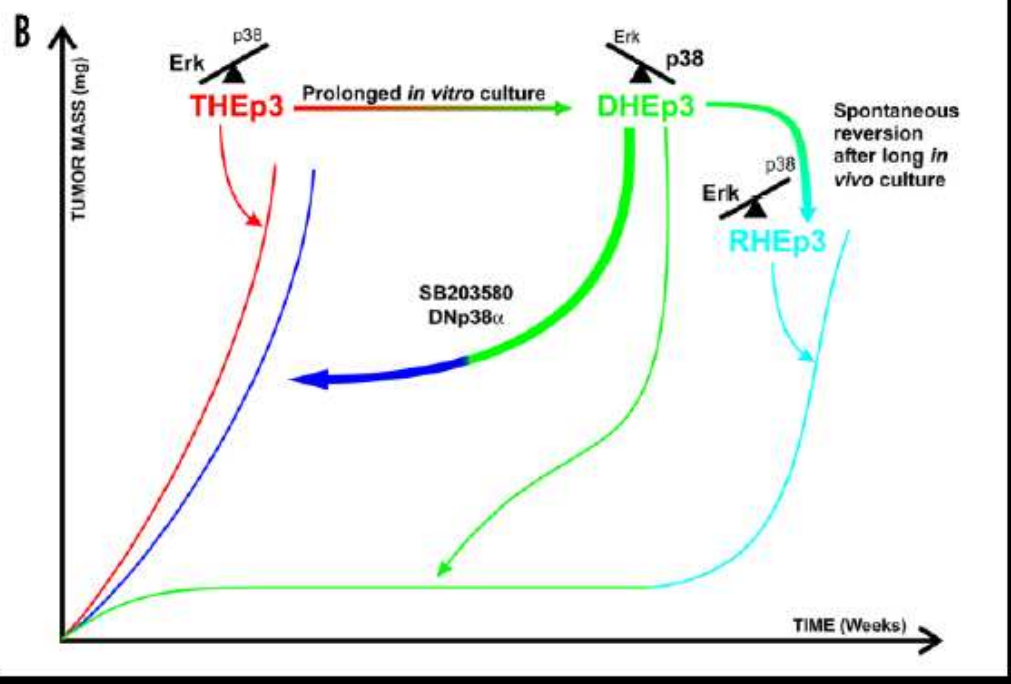
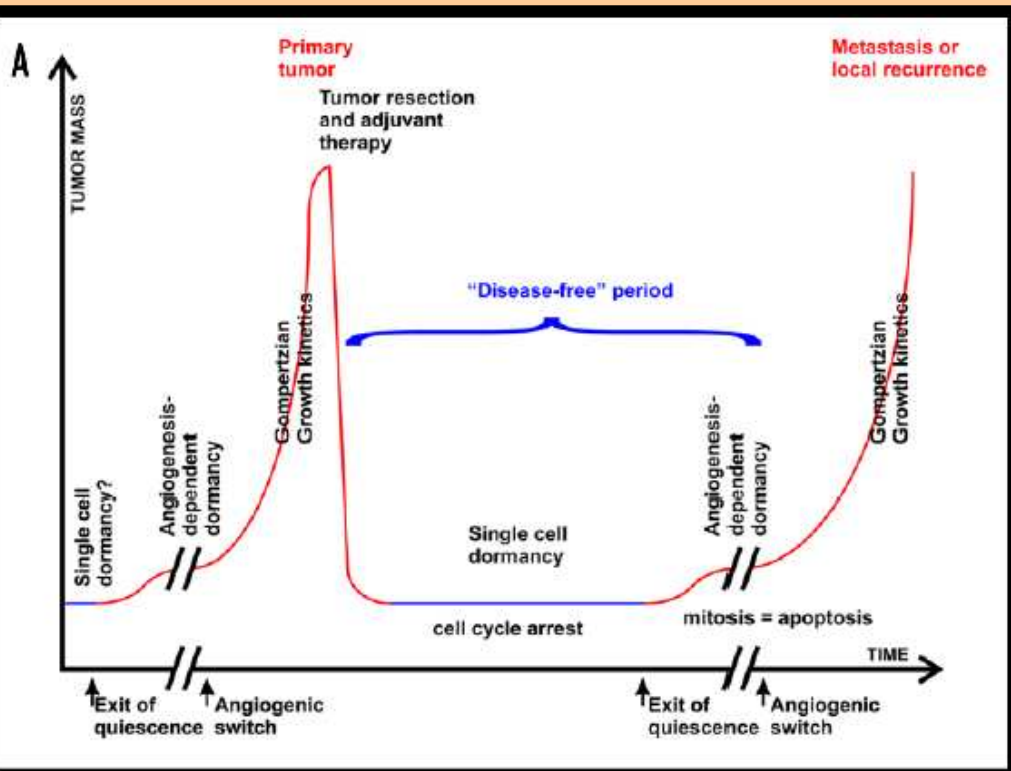
CSCs podobně jako jiné SSC -> rezistence na toxické faktory (MDR proteiny)
-> pomalá proliferace

- mají všechny nádory benigní/maligní/metastázující CSC?
- ne všechny buňky izolované z nádorů jsou schopny dát nádorům vzniknout
- *in vitro* jsou nádorové linie s SP buňkami (jejich SC ???) i bez SP buněk!
- SSCs jsou pro danou tkáň prakticky stejné, u CSCs to ale neplatí (rozdíly ve fenotypu i genotypu) = mnohé nádory i CSCs mají jedinečné vlastnosti!

Model regulace tumorogeneze přesmykem aktivity MAPK Erk a p38

Ranganathan 2006

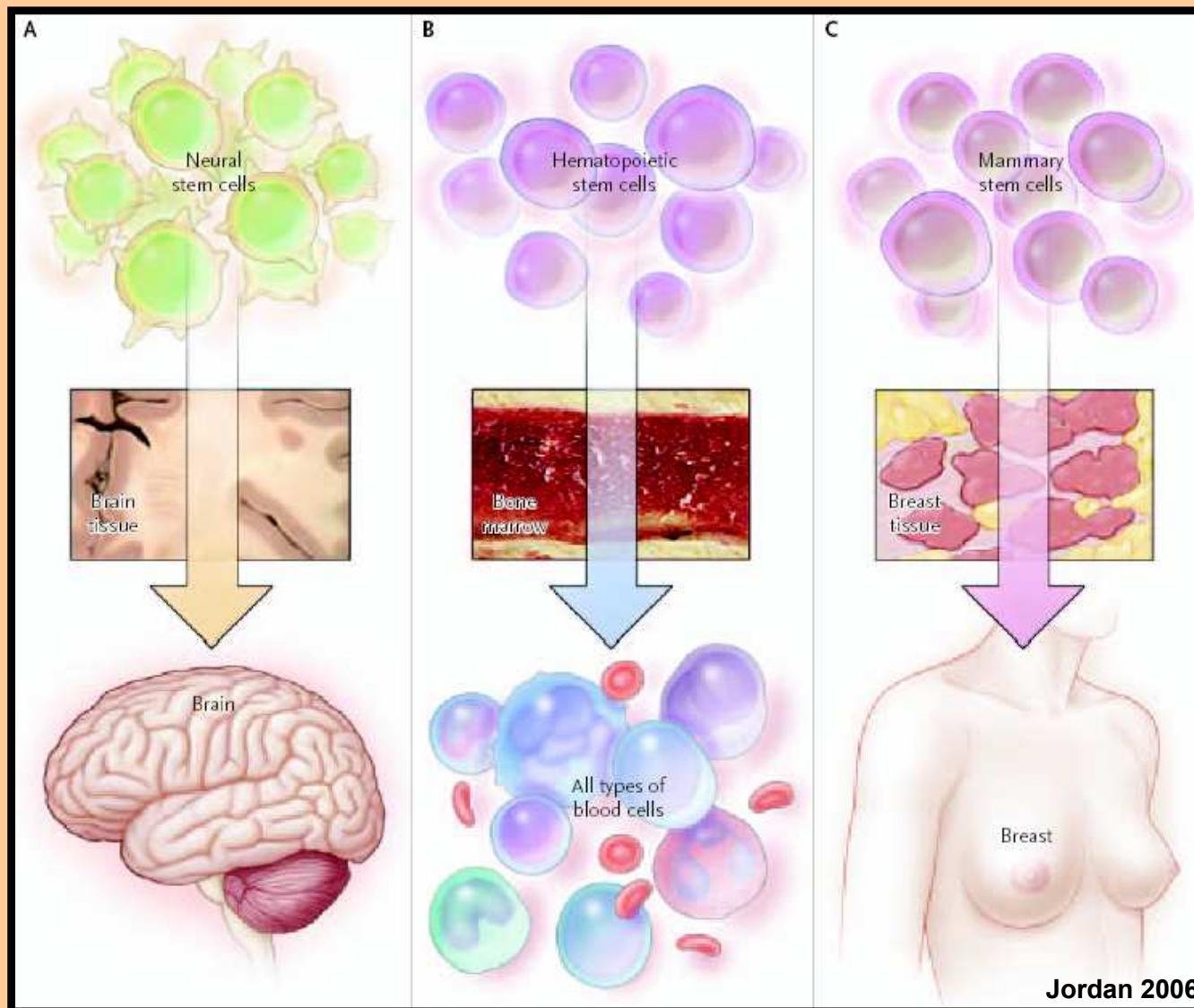

A – znázornění progrese nádoru u pacienta

B – proliferace x dormance (quiescence) nádorových buněk v závislosti na aktivitě MAPK Erk a p38

C – mechanismus aktivace Erk a p38

**Dobře prokázané CSCs jsou u nádorů původu
neurálního hematopoetického prsního**

Hematopoetické CSCs

chronická myeloidní leukemie (**CML**)
akutní myeloidní leukemie (**AML**)
akutní lymfoblastická leukemie (**ALL**)

CSCs byly jasně prokázány u AML a CML, a jsou s vysokou pravděpodobností i u ALL. Díky tomu, je u těchto onemocnění onemocnění nedostatečné působení běžných antiproliferativních farmak.

AML - IL3-R⁺ (není u normálních HSCs), CD33⁺ (IgSF, sialoadhesin)

- CD33 se zdá být vhodným pro rozpoznání AML CSCs (imunoterapie), navíc byl prokázán u některých dalších leukemických CSCs.

- vysoká aktivita NF- κ B a PI3K u AML SCs, ale ne u HSCs, farmakologická inhibice NF- κ B a PI3K nebo mTOR (target of rapamycin; substrát PI3K) snižuje proliferaci AML SCs, ale ne HSCs (=>CSCs specifická terapie)

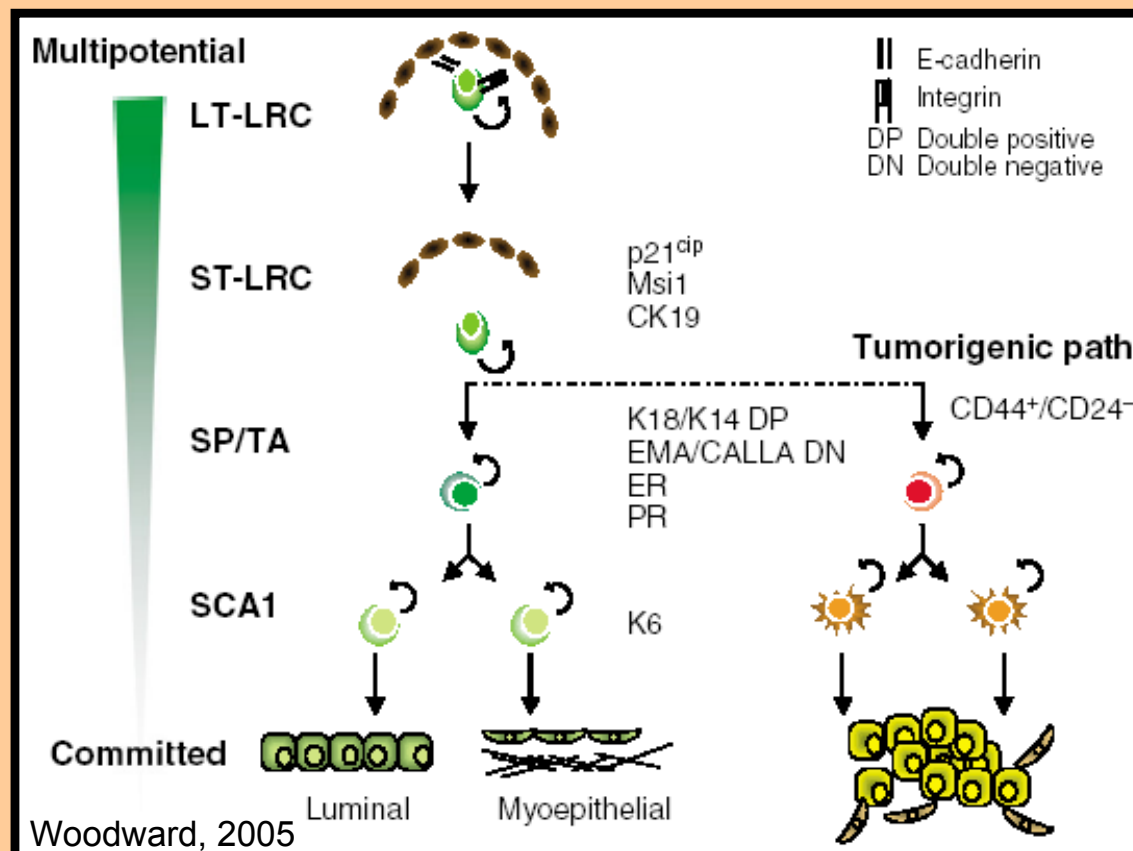
CML - charakteristický fúzní gen BCR-ABL (=> nadbytek ABL kinázy), inhibitory ABL (imatinib mesylate, dasatinib) potlačují leukemii, ale ne její SCs, => vysazení vede k obnově onemocnění

Neurální CSC - NCSC

- neurální CSCs se připravují a vytvářejí/rostou podobně jako NSCs sférické plovoucí útvary (= neurosféry)
- neurosféry mohou být rozsuspendovány na jednotlivé buňky, z nichž některé jsou multipotentní a jsou schopné vytvořit novou neurosféru, případně dávat vznik všem známým skupinám neurálních buněk (neurony + glie, stejné pro NSC i NCSC)
- NSCs i NCSCs exprimují povrchový antigen CD133 (AC133), u některých gliomů bylo prokázáno, že pouze CD133⁺ buňky izolované z těchto nádorů jsou schopné tyto nádory po transplantaci vyvolávat, kdežto ostatní buňky ze stejného nádoru ne, a to ani v případě aplikace o 10⁴ vyšší koncentrace buněk
- u NCSCs je také dobře prokázán vznik jak z NSCs, tak z neurálních prekurzorů (TA buněk, pro které jsou známy dlouhodobé kultivační podmínky pro růst *in vitro*)

SC a CSC mléčných žláz – MaSC a MaCSC (Mammary CSC)

- **MaSCs** → SP populace **Sca1⁺** a liniově negativních (B220⁻, Gr-1⁻, Mac-1⁻, CD4⁻, CD5⁻ a CD8⁻) buněk tvořících „mammosféry“ (podobně jako neurosféry obsahují jak SCs, tak množství progenitorů a diferencovanějších typů buněk)
- kmenové buňky mléčných žláz jsou schopné dát vznik prsní tkáni po transplantaci do vhodného prostředí
- z metastázujiících prsních nádorů byly izolovány buňky **CD44⁺/CD24⁻**, schopné tyto nádory vyvolávat po následné transplantaci, oproti 100 násobnému množství ostatních buněk izolovaných z takového nádoru
- pravděpodobně ne všechny **CD44⁺/CD24⁻** mají potenciál CSC
- **CD44⁺/CD24⁻** buňky nejsou také pravděpodobně odvozeny od MaSCs ale od TA

LT-LRC (long term label retaining cell)
 ST-LRC (short term LRC)
 ER – receptor pro estrogen
 PR – receptor pro progesteron
 CD24 – povrchový protein s GPI kotvou
 CD44 (H-CAM)

METAPLASIE (- TRANSDIFERENCIACE?!)

- metaplasie** – přeměna kmenové nebo progenitorové buňky jednoho typu tkáně v progenitor tkáně jiné
- transdiferenciace** – přeměna buňky jednoho typu na buňku typu jiného bez průchodu buněčným cyklem
- transdeterminace** – metaplasie v průběhu embryogeneze

Rawlins & Hogan (2006) Development 133, 2455-2465

Potenciální možnosti:

1) Přímá přeměna fenotypu buňky jednoho typu v buňku typu jiného

- s proliferací (metaplasie)
- bez proliferace (pravá transdiferenciace)

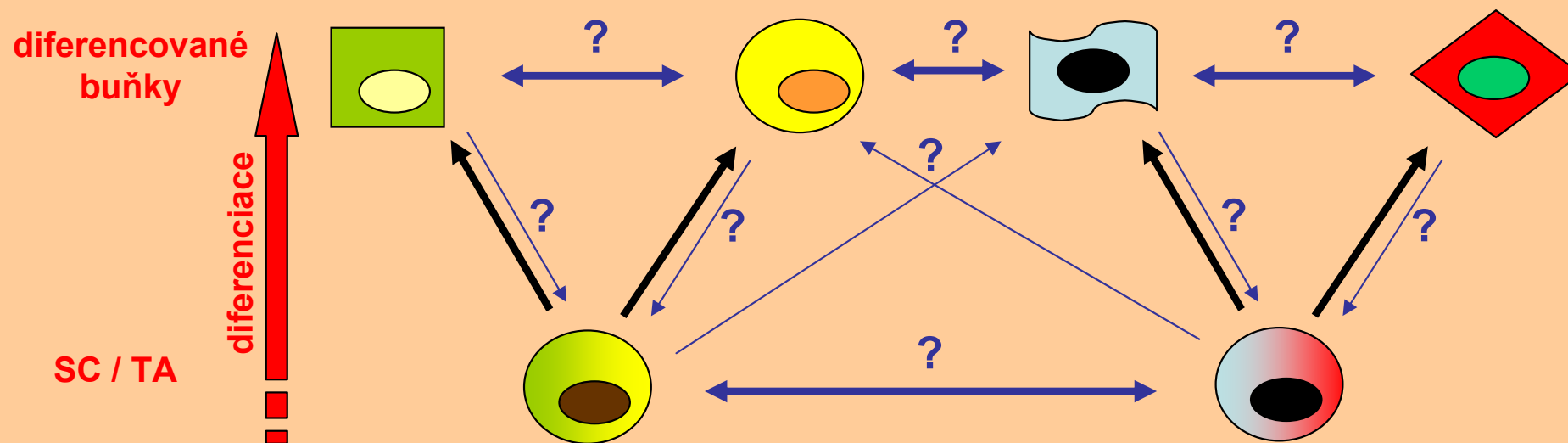
2) Prvně směrem zpět v diferenciací řadě a následně diferenciací do jiné diferenciací řady (rediferenciace a následně diferenciací).

Za pozorované jevy zřejmě ale odpovídají zbytkové populace progenitorů.

- s proliferací
- bez proliferace (silně nepravděpodobná existence)

Přístupy:

- Vnějšími faktory**
- Exogenní expresí vhodných genů**
- Přeprogramováním jádra cytoplasmou jiné buňky**
(sem patří i terapeutické klonování)
- Kombinací výše zmíněných postupů**

- změny v metylaci DNA / metylačním paternu (CpG a CpA oblasti)
tyto modifikace jsou relativně obtížně změnitelné
- změny v metylaci / acetylaci / fosforylaci histonů
- telomery / telomerázy
- změny v PcG proteinech

=> transkripce jiných genů = jiný fenotyp

A. vnějšími faktory

- **málá a často sporná účinnost**
- **závislé na buněčném typu, často jen u SCs a TA buněk**
- **pokud je to možné, tak se většinou jedná o malou změnu / krok**
(!není úplně jasné, jestli je potřeba rediferenciace!)
- **uplatnitelnost *in vitro* spíše s některou z dalších metod a zejména pro zachování získaného fenotypu re- / transdiferencovaných buněk**

Příklady:

- **exokrinní buňky pankreatu -> hepatocyty**
- **epitel hltanu -> střevní epitel** (po poškození žaludečními kyselinami, tzv. Barrettova metaplasie)
- **progenitory glií ???**
- **pigmentové buňky oka (iris) -> buňky rohovky** (u čolka)
- **některé kultivační experimenty ukazují, že různé progenitory / SCs mohou nabývat fenotypu jiní diferenciacní řady,**
např SCs / TA epidermis x nervová tkáň
- **B-lymfocyty mohou tvořit makrofágy**

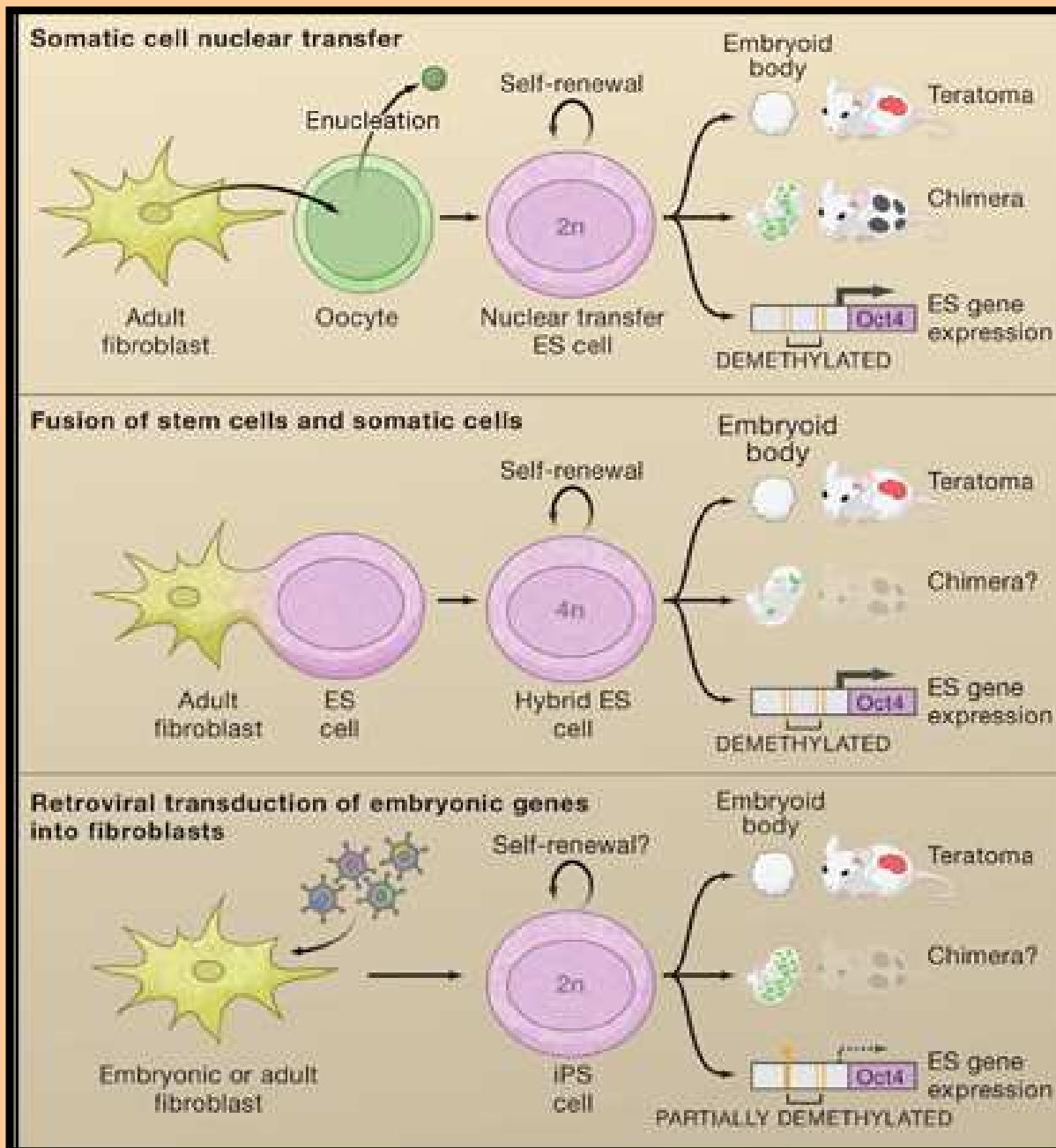
B. exogenní exprese vhodných genů

- výrazně účinnější než působení vnějších faktorů
- „vhodné“ geny jsou zejména cytoplasmatické pro-onkogeny / onkogeny a transkripční faktory
- epigenetická paměť buněk (zejména metylace DNA), ale zřejmě nedovoluje úplnou změnu

Příklady:

- nadbytečná exprese Ras a Myc indukuje částečnou rediferenciaci a transformaci
- exprese Pdx1 (marker β -buněk pankreatu) navozuje částečný fenotyp β -buněk u hepatocytu a střevních epiteliálních buněk
- exogení exprese c-Myc, Klf4, Oct4 a Sox2 navozuje fenotyp ESCs u embryonálních fibroblastů (myš)

C. Přeprogramováním jádra cytoplasmou jiné buňky

- závislost na momentálním stavu buňky
- velice účinné, ale přenos jádra málo úspěšný u savců
- fúze buněk je ale relativně běžná

buněčná fúze – spojení cytoplasmy a jader dvou buněk za vzniku buňky jediné

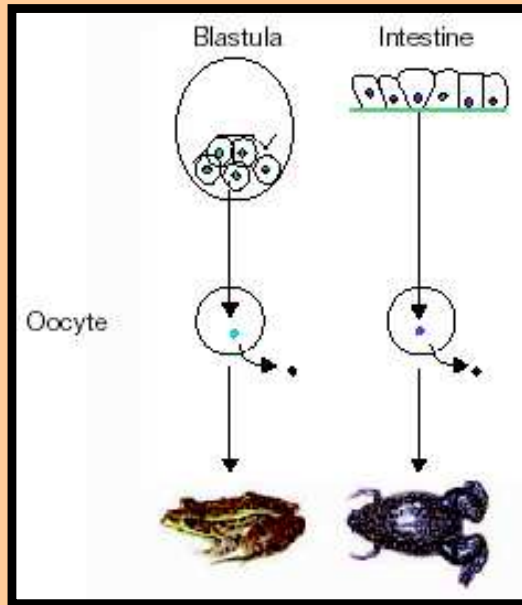
heterokaryon – produkt fúze buněk jasně odlišitelnými dvěma nebo i více jádry

hybridní buňka – vznikne když heterokaryon projde mitózou za vzniku buňky s jedním jádrem ale s více jak $2n$ DNA (nemusí obsahovat kompletní jadernou DNA původních buněk)

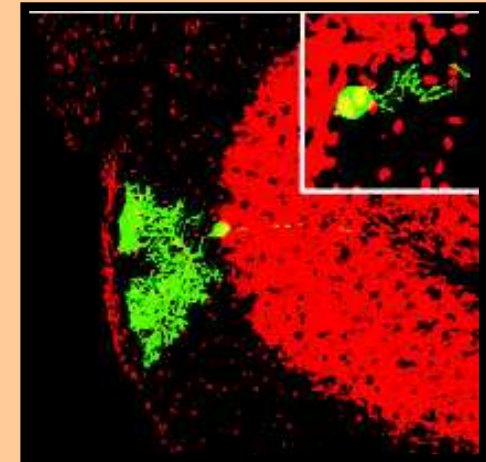
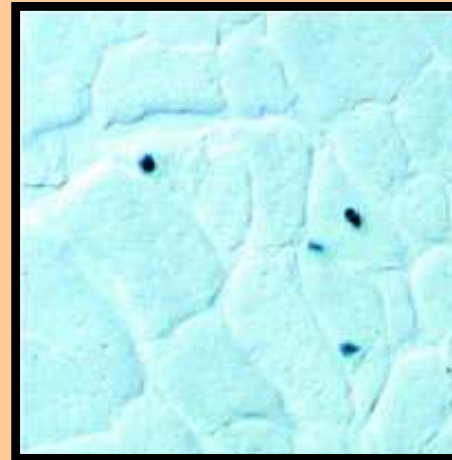

Heterokaryon Purkiňova neuronu v mozečku a GFP⁺-BMSSC

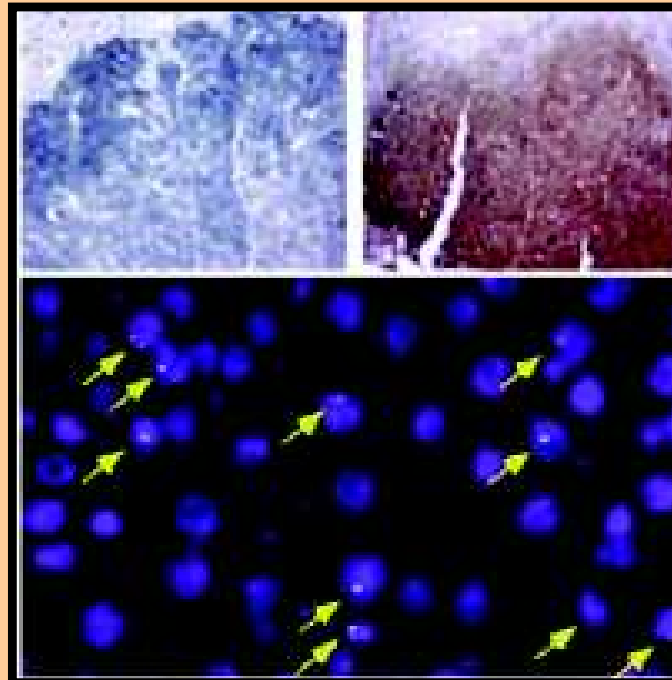
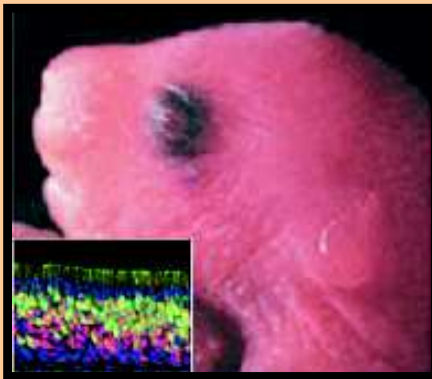
Úplné reprogramování terminálně diferencované buňky cytoplasmou oocyty u žab (ale i savci).

BMSSCs exprimující β -galaktosidázu pod kontrolou svalově specifického promotoru

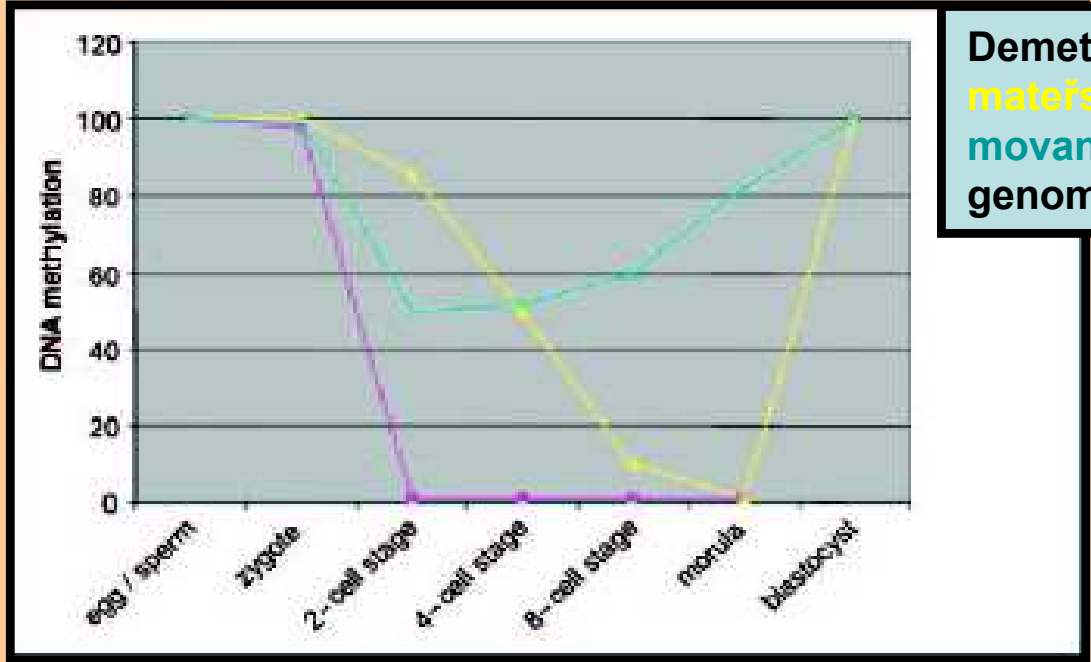
Myš klonovaná z jadra čichového nervu

Regenerace samičích Fah^{-/-} letálních jater (FAH – fumarylacetoacetate hydroláza) transplantací samčích HSCs

Detekce Y chromozomu v játrech po transplantaci (dole) a FAH aktivity vpravo nahoře.

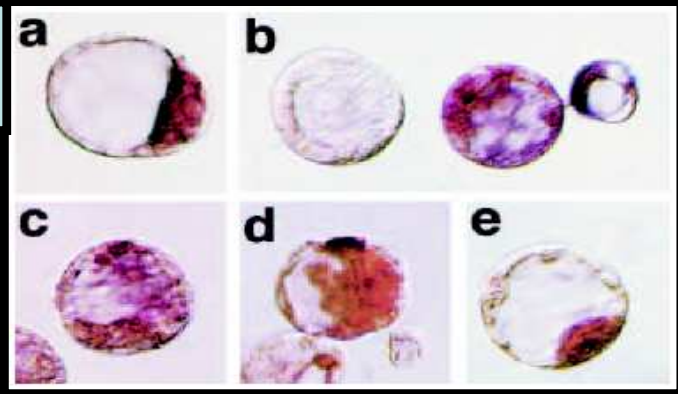
Reprogramování jádra, methylace DNA a chyby v embryogenezi

Demethylace **otcovského**, **mateřského** a **reprogramovaného** (jaderný přenos) genomu

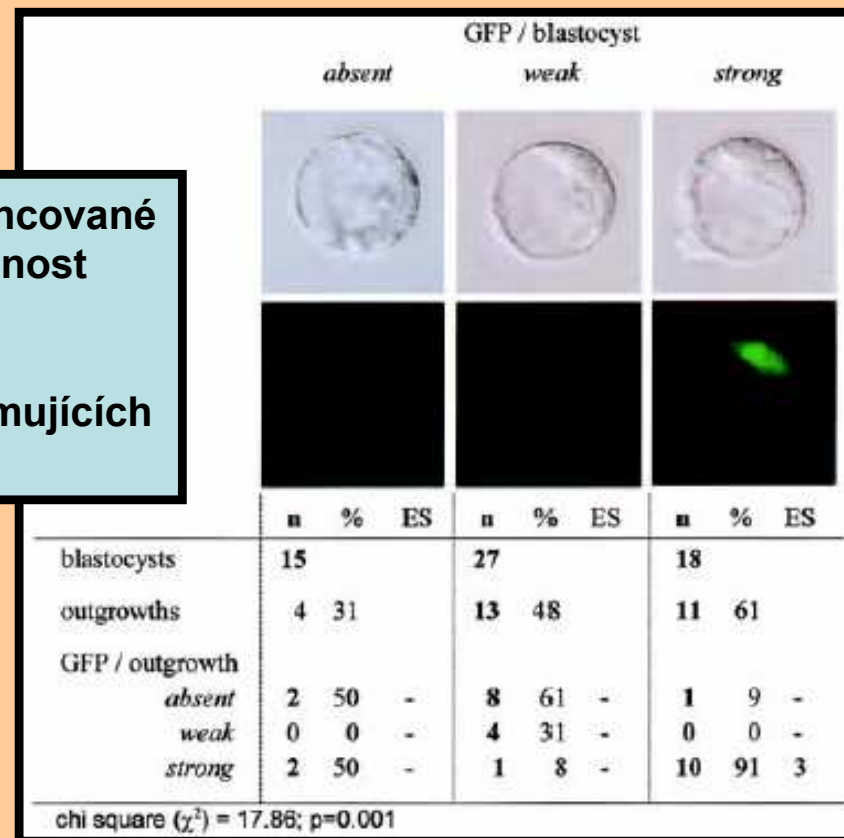
Blastocyst type	n	Oct4 mRNA n (%)		
		ICM restricted	ICM and TE	not detected
Cumulus cell clone	53 ^d	18 (34.0) ^a	29 (54.7) ^a	6 (11.3) ^a
IVF	30	23 (76.7) ^b	4 (13.3) ^b	3 (10) ^a
ICSI	80	60 (75.0) ^b	9 (11.3) ^b	11 (13.8) ^{a,b}
In vivo fertilized	75	70 (93.3) ^c	3 (4.0) ^b	2 (2.7) ^{a,c}

Analýza exprese Oct4 mRNA u klonovaných a kontrolních blastocyst (*in situ* hybridizace).

Účinek reprogramování jádra diferencované buňky na expresi Oct4-GFP a schopnost růstu ICM.

Vývoj klonů a IVF/ICSI embryí exprimujících GFP *in vitro*.

Nucleus donor	Reconstructed oocytes n	Two-cell stage n (%)	Morulae (% of 2 cells)	Blastocysts n (% of 2 cells)	GFP fluorescent blastocysts n (%)	Replicates n
Wild-type nuclei						
Cumulus cell	1065	852 (80) ^a	30	85 (10) ^a	NA	20
Oct4-GFP nuclei						
Cumulus cell	2513	1935 (77) ^{a,b}	30	165 (9) ^a	135 (82) ^a	39
Germ cell	603	500 (83) ^{a,c}	81	278 (56) ^b	272 (98) ^b	15
IVF	895 ^a	665 (74) ^d	91	490 (74) ^c	485 (99) ^b	12
ICSI	1135 ^f	806 (71) ^d	86	440 (55) ^b	395 (90) ^c	18

IVF, in vitro fertilized; ICSI, intracytoplasmic sperm injection; GFP, Green Fluorescent Protein; NA, not applicable.

Comparison of proportions (%) based on Student *t* test (two tails); superscripts a-d indicate significant difference ($p < 0.05$) between the values within the same column.

^aInseminated.

^fSurvived sperm injection.